

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

Temel Eğitim Anabilim Dalı
Okul Öncesi Eğitimi Bilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

**ÇOCUK İSTİSMAR ve İHMALİNE KARŞI OKUL ÖNCESİ DÖNEM
AİLELERİNİN FARKINDALIK DÜZEYLERİNİN İNCELENMESİ**

Merve Betül SAKLAN
ORCID: 0009-0003-5993-6399

Danışman
Prof. Dr. Abdülkadir KABADAYI
ORCID: 0000-0003-4114-5890

Konya – 2024

TEŞEKKÜR

Lisans ve lisans üstü eğitimimde bana her daim destek olup yol gösteren ve bu yolda tecrübe ve bilgisini benden esirgemeyen daima motive eden saygıdeğer danışman hocam Prof. Dr. Abdülkadir KABADAYI' ya sonsuz teşekkür ediyorum

Tüm eğitim hayatım boyunca bana cesaret veren ve desteklerini esirgemeyen biricik annem Hatice SAKLAN, sevgili abim Muhammed SAKLAN, sevgili abim Hüseyin SAKLAN ve eşi sevgili yengem Emine SAKLAN' a çok teşekkür ediyorum

Lisansüstü eğitimimde bana motivesiyle güç veren arkadaşım Ebru ARICI'ya ve bana yüksek lisans sürecimde destek olan arkadaşım Merve TEMEL'e teşekkür ediyorum.

Yüksek lisans çalışmam konusunda bana yardımcı olan tüm anne-babalara teşekkür ediyorum.

Merve Betül SAKLAN

2024

İÇİNDEKİLER

TEŞEKKÜR.....	ii
İÇİNDEKİLER.....	iii
TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU	v
BİLİMSEL ETİK BEYANNAMESİ	vi
KISALTMALAR.....	vii
ÖZET.....	viii
ABSTRACT	ix
1. GİRİŞ.....	1
1.1. Problem Durumu	3
1.2. Araştırmanın Amacı	3
1.3. Araştırmanın Önemi	4
1.4. Sayıtlar	4
1.5. Sınırlılıklar.....	4
1.6. Tanımlar	4
2. ALAN YAZIN.....	6
2.1 Çocuk Hakları ve Hukukunun Tarihçesi	7
2.1.1. Cenevre Çocuk Hakları Bildirgesi	7
2.1.2 Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme (BMÇHS)	8
2.1.3 Türkiye’de Çocuk Haklarına Dair Kanun ve Anayasalar	9
2.2 Çocuk İstismarı.....	12
2.2.1. Fiziksel İstismar	15
2.2.2 Cinsel İstismar.....	18
2.2.3 Duygusal İstismar.....	25
2.3.4 Çocuk İhmali	27
2.3 Çocuk İstismar ve İhmalinde Risk Faktörleri.....	30
2.4. Sosyal Medya Paylaşımları (Sharenting) ve Hukuksal Yansımaları.....	34
2.5. Ulusal ve Uluslararası Alanda Çocuk İstismarı İle Mücadele Eden Kuruluşlar	35
3. YÖNTEM.....	40
3.1. Araştırmanın Modeli	40
3.2. Araştırmanın Çalışma Grubu.....	40
3.3. Veri Toplama Araç ve/veya Teknikleri.....	42
3.4. Verilerin Toplanması.....	42
3.5. Verilerin Analizi.....	42
4. BULGULAR	44
5. TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER	65

5.1. Tartışma.....	65
5.2. Sonuç.....	71
5.3. Öneriler.....	72
KAYNAKLAR.....	73
EKLER	86

TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU

ÇOCUK İSTİSMAR ve İHMALİNE KARŞI OKUL ÖNCESİ DÖNEM AİLELERİNİN FARKINDALIK DÜZEYLERİNİN İNCELENMESİ başlıklı tez çalışmamın toplam 72 sayfalık kısmına ilişkin, 10/06/2024 tarihinde tez danışmanım tarafından **Turnitin** adlı intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezimin benzerlik oranı **%24** olarak belirlenmiştir.

Uygulanan filtrelemeler:

1. Tez çalışması orijinallik raporu sayfası hariç
2. Bilimsel etik beyannamesi sayfası hariç
3. Önsöz hariç
4. İçindekiler hariç
5. Simgeler ve kısaltmalar hariç
6. Kaynaklar hariç
7. Alıntılar dahil
8. 7 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

Necmettin Erbakan Üniversitesi Tez Çalışması Orijinallik Raporu Uygulama Esaslarını inceledim ve tez çalışmamın, bu uygulama esaslarında belirtilen azami benzerlik oranının (%30) altında olduğunu ve intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

10/06/2024

Merve Betül SAKLAN

Prof. Dr. Abdülkadir KABADAYI

BİLİMSEL ETİK BEYANNAMESİ

Bu tezin tamamının kendi çalışmam olduğunu, planlanmasından yazımına kadar tüm aşamalarında bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini, tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez hazırlama kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel kurallara uygun olarak atıf yapıldığını ve bu kaynakların kaynaklar listesine eklendiğini beyan ederim.

10/06/2024

Merve Betül SAKLAN

KISALTMALAR

- ABD: Amerika Birleşik Devletleri
- AGO: Adli Görüşme Odaları
- AIDS: Acquired Immunodeficiency Syndrome
- CAC: Crime Against Children
- CİİODER: Çocuk İstismarını ve İhmalini Önleme Derneği
- ÇDM: Çocuk Destek Merkezleri
- ÇİM: Çocuk İzlem Merkezleri
- EFİÇÖ: Ebeveyn Çocuk İhmal Ve İstismarı Farkındalık Ölçeği
- ECPAT: End Child Prostitution in Asia Tourism
- HIV: Human Immunodeficiency Virus
- INHOPE: International Association of International Hotlines
- INTERPOL: The International Criminal Police Organization
- KBRM: Koruma Bakım ve Rehabilitasyon Merkezleri
- NCCAN: National Center on Child Abuse and Neglect
- NICMEC: The National Center for Missing & Exploited Children
- SHÇEK: Sosyal Hizmetler Çocuk Esirgeme Kurumu
- TCK: Türk Ceza Kanunu
- UNICEF: United Nations International Children's Emergency Fund (Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu)
- WHO: World Health Organization (Dünya Sağlık Örgütü)
- SBS: Sarsılmış Bebek Sendromu
- MEB: Millî Eğitim Bakanlığı
- Akt.: Aktaran
- Ss: Standart Sapma
- n: Frekans
- $\bar{x}$: Aritmetik Ortalama
- p: Anlamlılık Düzeyi
- %: Yüzde

ÖZET

Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Temel Eğitim Anabilim Dalı
Okul Öncesi Eğitimi Bilim Dalı
Yüksek Lisans Tezi

ÇOCUK İSTİSMAR ve İHMALİNE KARŞI OKUL ÖNCESİ DÖNEM AİLELERİNİN FARKINDALIK DÜZEYLERİNİN İNCELENMESİ

Merve Betül SAKLAN

Bu araştırmanın amacı okul öncesi dönemde çocuğu olan ebeveynlerin çocuk istismarı ve ihmali farkındalık düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesidir. Okul öncesi dönemde çocuğu olan ebeveynlerin çocuk istismar ve ihmal farkındalıklarını inceleyen bu çalışmada nicel araştırma yöntemlerinden tarama modeli kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu 2024 yılı Mart-Nisan ayları içerisinde Kastamonu ilinde yaşayan 0-6 yaş arası çocuğa sahip ve basit seçkisiz örnekleme yöntemi ile seçilen 240 anne ve baba oluşturmaktadır. Araştırmada veri toplama aracı olarak; araştırmacı tarafından hazırlanan genel bilgileri içeren “Demografik Bilgi Formu” ile Ünal ve Boz tarafından 2017 yılında, okul öncesi dönem çocuğu olan anne ve babaların çocuk istismarı ve ihmaline dair olan farkındalıklarının ölçülebilmesi amacıyla geliştirilen 45 madde ve 5 alt boyuttan oluşan “Ebeveyn Çocuk İhmal ve İstismarı Farkındalık Ölçeği (EÇİFÖ)” kullanılmıştır. Ebeveyn Çocuk İhmal ve İstismarı Farkındalık Ölçeği (EÇİFÖ)’nin alt boyutları fiziksel istismar, cinsel istismar, duygusal istismar, ihmal ve genel bilgilerden oluşmaktadır. Araştırmada verilerin toplanması için gerekli izinler ve etik kurul onayı alınmıştır. Araştırma kapsamında yapılan uygulama sonucunda elde edilen verilerle, kullanılan ölçeğin güvenirlik puanı (reliability score) hesaplanmıştır. Araştırmada elde edilen veriler SPSS26 programına aktarıldıktan sonra, verilerin analizi hazır hale getirilmesi için ilk olarak kullanılan ölçekte ters madde (reverse item) olup olmadığı kontrol edilmiş ve ters maddeler belirlenmiştir. Kayıp verilerin olup olmadığı kontrol edilmiş, kayıp veriye rastlanmamıştır fakat ölçeğe araştırmacı tarafından eklenen dolgu maddesine beklenen cevabı vermeyen 11 kişinin verileri araştırmaya dahil edilmemiş, geçerli 229 kişinin verileri kullanılmıştır. Veri grubu dağılımlarının homojen olduğu belirlenmiştir. Okul öncesi dönem çocuğu olan ebeveynlerin demografik özellikleri ile çocuk istismar ve ihmali farkındalıklarının arasındaki ilişki incelenebilmesi için demografik özellik türüne göre T testi ve Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) ile analizler gerçekleştirilmiştir. Çalışma sonucunda okul öncesi dönem çocuğu olan ebeveynlerin demografik özelliklerinden cinsiyet, yaş ve çocuk sayıları ile çocuk istismar ve ihmal farkındalık düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür; fakat, ebeveynlerin mezun oldukları okul türü ve çocuk istismar ve ihmali konusundan daha önce eğitim almış veya almamış olma durumları ile çocuk istismar ve ihmali farkındalık düzeyleri arasında anlamlı bir fark saptanmamıştır.

Anahtar Kelimeler: Çocuk, ebeveyn, çocuk istismarı, ihmali, çocuk hakları

ABSTRACT

Necmettin Erbakan University, Graduate School of Educational Sciences
Department of Basic Education
Preschool Education Program
Master Thesis

INVESTIGATION THE AWARENESS LEVELS OF PRESCHOOL PERIOD FAMILIES AGAINST CHILD ABUSE AND NEGLECT

Merve Betül SAKLAN

The purpose of this study is to examine the awareness of child abuse and neglect among parents with preschool children in terms of various variables. In this study, which examines the awareness of child abuse and neglect among parents with preschool children, the survey model, one of the quantitative research methods, was used. The study group of the research consists of 240 mothers and fathers with children aged 0-6 years living in Kastamonu province in March-April 2024 and selected by simple random sampling method. As a data collection tool in the study, the "Demographic Information Form", which includes general information prepared by the researcher, and the "Parental Child Abuse and Neglect Awareness Scale (PCAWAS)", which consists of 45 items and 5 sub-dimensions and was developed by Ünal and Boz in 2017 to measure the awareness of parents with preschool children about child abuse and neglect, were used. The sub-dimensions of the Parental Child Abuse and Neglect Awareness Scale (PCAWAS) consist of physical abuse, sexual abuse, emotional abuse, neglect, and general information. The necessary permissions and ethics committee approval were obtained for data collection. The reliability score of the scale used was calculated with the data obtained as a result of the application in the research. After the data obtained in the research were transferred to the SPSS26 program, in order to make the data ready for analysis, it was first checked whether there were reverse items in the scale used and the reverse items were determined. The data of 11 individuals who did not provide the anticipated response to the filler item and were therefore excluded from the study were not included in the final analysis. The data of 229 valid participants were utilized. It was determined that the distribution of the data group was homogeneous. In order to examine the relationship between the demographic characteristics of parents with preschool children and their awareness of child abuse and neglect, T-tests and one-way analysis of variance (ANOVA) analyses were performed according to the type of demographic characteristics. The study revealed a significant disparity between the demographic characteristics of parents with preschool children, including gender, age, and number of children, and their awareness of child abuse and neglect. However, no significant difference was observed between the type of school attended and whether or not the parents had received previous education on child abuse and neglect and their awareness of child abuse and neglect.

Keywords: Child, parent, child abuse, neglect, child rights

BÖLÜM 1

1. GİRİŞ

Günümüzde çocukluk ve çocuk tanımlarında sosyolojik, biyolojik, fizyolojik ve psikolojik tanımları içeren, çocuğu çevresiyle bir bütün olarak gören, çocuğun gelişimsel özelliklerine ve haklarına önem veren bir perspektif kullanılmaktadır (Aral,Sağlam-2016) Çocukluğun sosyal inşası ve çocuk olmaya atfedilen anlamlar, bir toplumda çocuk istismarının tanınmasını ve anlaşılmasını etkileyebilir. (Bennett ve O'Donohue, 2014) Dünya üzerinde ortak bir problem olarak görülen çocuk ihmal ve istismarı pek çok çocuğun hayatında derin izler bırakmaktadır (Alpaslan, 2014). Dünya sağlık örgütünün 1998 yılındaki tanımına göre çocuk istismarı yetişkin birey tarafından isteyerek ya da istemeyerek yapılan ve çocukların idrak etmesinin beklenmediği çocuğun fiziksel ve psiko-sosyal gelişmesini negatif etkileyen davranışlardır (WHO,2019).

Çocuk istismarı, sorumluluk, güven veya güç ilişkisi kapsamında, çocuğun sağlığına, yaşamına, gelişimine veya saygınlığına gerçek veya olası zararlar sonuçlanan her türlü fiziksel ve/veya duygusal kötü davranış, cinsel istismarı, ihmali veya ihmalkâr davranış ya da ticari veya herhangi başka bir sömürüyü kapsar (WHO,1999). Çocuk ihmali ise ebeveynlerin çocuklarının beslenme, barınma, sağlık gibi temel ihtiyaçlarını karşılamayarak çocuğu ihmal etmesidir. İhmal çocuğa fiziksel, psiko-sosyal gelişimi açısından zararı verebileceği için önemli bir sorundur(Aktay,2020).

Dünya Sağlık Örgütü'ne tanımına göre çocuk ihmali ve istismarı; 18 yaşın altındaki çocukların sağlığını, sağ kalımını, gelişimini veya ilişkilerdeki güven duygusunu olumsuz yönde etkileyen fiziksel/duygusal/cinsel istismar, ihmal ve diğer sömürü türleriyle sonuçlanan kötü davranışlardır (WHO,2016).Çocuk ihmali ve istismarı tüm toplumlarda görülebilen bir problemdir. Dünya Sağlık Örgütü, çocuk ihmal ve istismarını "ebeveyn veya bakıcı gibi bir yetişkin tarafından çocuğa karşı yapılan, toplumsal kurallar ve uzman kişilerce uygunsuz veya zarar verici olarak değerlendirilen ve çocuğun gelişimini engelleyen veya kısıtlayan tüm eylem ve eylemsizlikler" olarak açıklamaktadır (İstismar ile Mücadele Rehber Kitapçığı).

Çocuk istismarı hukuk, tıp, psikoloji gibi birçok farklı alanı ilgilendiren kapsamlı ve ciddi bir sorundur. Dünya üzerinde fiziksel cinsel ve duygusal istismara uğrayan çocukların sayısı küçümsenmeyecek kadar çoktur (Mete,2018). Okul öncesi dönemde çocukların ihmal ve istismara karşı kendilerini koruyabilecek ve tehlikeli durumları fark edebilecek düzeyde olmamalarından dolayı, anne-babaların bu konuda bilgilendirilmelerinin önemi açıktır. Bu yüzden okul öncesi yaşta çocuğu olan ailelerin çocuk ihmal ve istismarına yönelik farkındalıklarının ve bilgilerin yüksek olması çocukları koruma ve erken önlem alma açısından büyük önem taşımaktadır (Alisinanoğlu,2023). Çocuk istismarını gerçekleştirenler sıklıkla çocuğun aile üyeleri, öğretmenleri ya da yakın çevredeki kişiler olmaktadır. Çocukları her türlü istismardan korumak için ve yaşadığı istismarların zararlarını en aza indirmek için ve çocukları rehabilite etmek için toplumsal farkındalık programları yapılması gereklidir. Bu programlara örnek olarak ev ziyaretleri, ebeveyn eğitimleri, yüksek riskli mahallelerde aile odaklı merkezler oluşturulması gösterilebilir (Kılınç-Özçetin,2018).

Çocuk ihmali ve istismarının oranları hakkında yapılan geçmişe yönelik çalışmalarda yetişkinlerin %22,6'sı fiziksel istismara, %36,3'ü duygusal istismara uğradığı belirlenmiştir (Butchart ve Mikton, 2014). Zoroğlu ve arkadaşlarının Türkiye'de 2021 yılında yapmış oldukları araştırmada 839 lise öğrencisinin %16,5'i ihmale, %15,8'i duygusal istismara, %13,5'i fiziksel istismara, %10,7'i cinsel istismara (ensest dahil) maruz kaldıklarını belirtmişlerdir (Kılınç-Özçetin,2018). Bilir ve arkadaşların ülkemizde yapmış olduğu çalışmada ise 16.100 çocuğun %33 ünün istismara uğradığı belirlenmiştir (Kara, Çalışkan 2014). TÜİK verilerinde ise 2020 Türkiye'de Çocuğa Karşı Şiddet Raporu, 2.403 erkek ve 16.198 kız çocuğunun cinsel suç mağduru olduğunu göstermektedir. TÜİK 2020 verilerine göre yıl içinde 150.615 çocuk güvenlik birimlerine getirilmiş ve bu çocukların %12,2'si cinsel suç mağduru olarak tespit edilmiştir.

MacMillan ve arkadaşları çalışmalarında, risk altındaki çocukları değerlendirerek istismar ve ihmali önlemek için sekiz yöntem seçmiştir. Bunlar arasında ev ziyareti, kapsamlı sağlık programları, çocuk doktoru ile temas, doğum sonrası anne-bebek temasının artırılması, ebeveyn eğitimi, doğrudan yönlendirme dahil sosyal hizmet kurumlarından destek, doğum öncesi ve iyi çocuk bakımı için ücretsiz ulaşım ve eğitim, vaka yönetimi ve psikoterapiyi içeren birleşik hizmetler yer almaktadır (MacMillan,2009)

Çocuk ihmali için risk faktörleri arasında ebeveyn stresi, çocuğa karşı tepkisizlik/olumsuzluk, sosyal izolasyon, depresyon, gerçekçi olmayan beklentiler, zayıf ebeveynlik becerileri, madde bağımlılığı ve çocuklukta istismar öyküsü yer alır (Stith ve diğerleri, 2009) . Küçük çocuklar, özellikle de bir yaş ve altındakiler, istismar ve ihmale karşı en savunmasız olanlardır (Walsh ve diğerleri, 2022) .

Çocuk istismarı ve ihmalinin yaygın olduğunu ancak çoğu vakanın bildirilmediğini veya eksik bildirildiğini belirtmek önemlidir (Özer, 2024) . Çocuk istismarı ve ihmalinin sonuçları, fiziksel ve zihinsel sağlık üzerindeki etkilerinin yanı sıra istismara uğrayan çocukların çocuklarının da istismarcı olma riskinin artmasıyla birlikte geniş kapsamlıdır (Tamon ve diğerleri, 2022; Lalayants ve Prince, 2015). Çocuk istismarı ve ihmalinin önlenmesi acil bir konudur ve halk sağlığı, hükümet, eğitim, sosyal hizmetler ve adalet de dahil olmak üzere toplumun kilit sektörlerini kapsayan kapsamlı bir odaklanma gerektirir (Sulimany ve diğerleri, 2021; Ambarkova ve diğerleri, 2023) . Ayrıca, istismar ve ihmalin yetişkinlikte de devam eden ciddi etkileri göz önüne alındığında, risk altındaki ailelerde çocuk istismarı ve ihmali önlemek için hamile annelere ve yeni ebeveynlere yönelik müdahaleler gereklidir (Lalayants ve Prince, 2015).

1.1. Problem Durumu

Çocuk istismarı ve ihmaliye karşı okul öncesi dönem çocukları olan ailelerinin farkındalık düzeylerinin incelenmesi araştırmanın problemi oluşturmuştur.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı okul öncesi dönemde çocuğu olan ebeveynlerin çocuk istismarı ve ihmali farkındalık düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesidir.

Araştırmanın genel amacına bağlı olarak aşağıdaki alt amaçlara cevap aranmıştır.

- Okul öncesi dönem (0-6 yaş) çocukları olan ailelerin çocuk istismar ve ihmaliye karşı sahip oldukları farkındalık düzeyleri ebeveyn cinsiyetine göre anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?
- Okul öncesi dönem çocukları olan ailelerin çocuk istismar ve ihmaliye karşı sahip oldukları farkındalık düzeyleri ebeveynlerin daha önce çocuk istismar ve ihmali hakkında eğitim alıp almamalarına göre anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?

- Okul öncesi dönem çocukları olan ailelerin çocuk istismar ve ihmeline karşı sahip oldukları farkındalık düzeyleri ebeveynlerin yaşına göre anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?
- Okul öncesi dönem çocukları olan ailelerin çocuk istismar ve ihmeline karşı sahip oldukları farkındalık düzeyleri ebeveynlerin çocuk sayısına göre anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?
- Okul öncesi dönem çocukları olan ailelerin çocuk istismar ve ihmeline karşı sahip oldukları farkındalık düzeyleri ebeveynlerin mezun oldukları okula göre anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?

1.3. Araştırmanın Önemi

Bu araştırmada okul öncesi dönemde çocuğu olan ailelerin konu hakkındaki bilgi ve birikimlerinin hangi düzeyde olduğu, bilgi ve birikim düzeylerinde nelerin etkili olduğu araştırılarak alan yazınına katkı sağlanmak istenmektedir.

1.4. Sayıtlar

Araştırma verilerinin gerçeğı yansıttığı varsayılmıştır.

1.5. Sınırlılıklar

1.Bu çalışma Kastamonu ilinde yaşayan 0-6 yaş çocuğa sahip anne-babalar ile sınırlıdır.

2. Bu çalışma ‘‘Ebeveyn Çocuk İhmal ve İstismarı Farkındalık Ölçeğı (EÇİFÖ)’’ verileri ile sınırlıdır.

1.6. Tanımlar

Çocuk istismarı tarihte ilk kez Henry Kempe tarafından ortaya konulmuştur. İlk etapta çocuğun sürekli şiddete maruz kalması sonucu ortaya çıkan kol bacak kırıkları ve çıkıkları için Henry Kempe ve arkadaşları ‘‘Dövülmüş, hırpalanmış çocuk sendromu’’ tanımını yapmıştır, bu tanım yıllar içinde genişleyerek çocuk istismarı tanımı oluşmuştur. (Polat,2019).

Zeytinoğlu’nun tanımına göre çocuk istismarı ‘‘Genelde 18 yaşın altında bulunan çocuklara karşı aktif olarak girişilen, onların fiziksel, duygusal, zihinsel ve toplumsal gelişmelerini zedeleyen her türde eylemlerdir’’ şeklinde tanımlanmaktadır. (Zeytinoğlu, 1991: 148).Çocuk istismarı, çocuğun; belirli bir zaman dilimi içerisinde bir yetişkin veya bir çocuk tarafından; o kültürde kabul edilmeyen bir davranışa maruz bırakılması şeklinde tanımlanabilir.

Kültürlere göre istismar anlayışında farklılıklar olduğu bu tanım üzerinden de görülebilmektedir (Hancı,2002; Vatansever, 2004).

Yabancı kaynaklarda ise çocuk istismarı, fiziksel veya duygusal zarar verme, cinsel sömürü veya istismar gibi kasıtlı eylemleri kapsarken ihmal, çocuğun temel ihtiyaçlarının karşılanmaması gibi ihmal eylemlerini içerir (Ferrara ve Ianniello, 2017; Leeb ve diğerleri, 2011).

Ramazani (2014) tanımına göre; çocuk ihmalî bakım verenlerin çocuğun yiyecek, giyim, hijyen ve gözetim gibi temel ihtiyaçlarını karşılamadaki yetersizliği ile tanımlanan çocuğa kötü muamele biçimidir (Ramazani, 2014).

Cinsel istismar, Dünya Sağlık Örgütü'ne (WHO) göre çocuğun cinsel istismarı, "çocuğu her türlü fiziksel ve/veya duygusal, cinsel, ihmal/ihmal, ticari reklam amaçlı/diğer etki biçimlerine maruz bırakan her türlü tutum ve davranış" olarak tanımlanmaktadır.

Fiziksel istismar, Dünya Sağlık Örgütü (WHO) çocuklara yönelik fiziksel istismarı, fiziksel zararlar sonuçlanan veya sonuçlanma potansiyeli bulunan kasıtlı fiziksel güç kullanımı olarak tanımlamaktadır.

Duygusal istismar, Dünya Sağlık Örgütü (WHO) duygusal istismarı çocuğun sağığına, fiziksel, zihinsel, ruhsal, ahlâkî ya da toplumsal gelişimine zarar verme olasılığı bulunan; çocuğa yönelik küçümseme, onu gözden düşürme, tehdit etme, korkutma, ayrımcılık yapma, gülünç duruma düşürme veya çocuğa yönelik düşmanca davranışların fiziksel olmayan biçimleri olarak tanımlanmıştır.

İhmal, Dünya Sağlık Örgütü (WHO) çocuk ihmalini, yetişkin bir bireyin bağımlı bir çocuğun gelişimsel ihtiyaçlarını karşılayamaması olarak tanımlanmaktadır.

BÖLÜM 2

2. ALAN YAZIN

Kılıç (2020), yapmış olduğu çalışmasında ebeveynlerin çocuk istismarına yönelik farkındalık düzeyinin ebeveyn-çocuk ilişkisine etkisini belirlemeyi amaçlamıştır. Araştırma örneklemini, Kahramanmaraş il merkezine bağlı üç aile sağlığı merkezinde 2-7 yaş arası çocuğu olan 406 ebeveyn (329 anne, 81 baba) oluşturmaktadır. Verilerin toplanmasında ‘‘Ebeveynler için Tanıtıcı Bilgi Formu’’, ‘‘İstismar Farkındalık Ölçeği’’ ve ‘‘Ebeveyn Formu ve Ebeveyn Çocuk İlişkisi Ölçeği’’ kullanılmıştır. Sonuç olarak ebeveynlerin çocuk istismarına yönelik farkındalık düzeyinin ebeveyn -çocuk ilişkisini olumlu yönde etkilediği belirlenmiştir.

Mete (2015) , yapmış olduğu çalışmasında annelerin algıladıkları stres, sosyal yalıtım ve aile işlevselliği düzeyleri ile çocuk istismarı potansiyelleri arasındaki ilişkinin incelenmesi amacıyla yapılan betimsel bir çalışma gerçekleştirmiştir. Araştırma örneklemini Sinop merkez ilçesindeki ilk ve ortaokulların 4. ve 5. sınıflarında öğrenim gören 207 öğrenci (112 kız, 95 erkek) ile bu öğrencilerin anneleri katılmıştır. Araştırmada annelerin çocuk istismarı potansiyellerini belirlemek amacıyla Milner (1986) tarafından geliştirilen Çocuk istismarı Potansiyeli Ölçeği (ÇİPE), çocuklarına yönelik davranışlarını kabul etme veya reddetme algısını belirlemek için Rohner (1980) tarafından geliştirilen Aile Çocuk ilişkileri Ölçeği-Anne Formu (AÇFÖ-AF), algılanan stres düzeylerini saptamak için Cohen ve arkadaşları (1983) tarafından geliştirilen Algılanan Stres Ölçeği (ASÖ), aile işlevselliğini belirlemek için Fowler (1980) tarafından geliştirilen Aile Ortamı Ölçeği (AOÖ), sosyal yalıtım düzeyini ölçmek için Zimet ve arkadaşları (1988) tarafından geliştirilen Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği (ÇBASDÖ) ve annelerin sosyo-demografik niteliklerine ilişkin bilgi toplamak için araştırmacı tarafından geliştirilen Kişisel Bilgi Formu uygulanmıştır. Araştırma sonucunda; algılanan stres ve sosyal yalıtımın çocuk istismar potansiyeli ve annenin çocuğuna yönelik kabul/red algısı üzerinde anlamlı yordayıcı oldukları; aile işlevselliğinin ise önemli bir etkiye sahip olmadığı saptanmıştır. Annelerin çocuk istismarı potansiyeli çocuklarının cinsiyetine göre anlamlı bir fark göstermediği, annelerin çocuklarına yönelik davranışlarını kabul edici veya reddedici algılamasının cinsiyete göre farklılaşmadığı araştırmanın bulguları arasında yer almıştır.

Çocuk istismar ve ihmali konusunda Alisinanoğlu tarafından 2022 yılında gerçekleştirilen bir çalışmada da ebeveynlerin farkındalık düzeylerinin ebeveynlerin eğitim durumu ve gelir düzeyi ilişkili olduğu bulunmuştur (Alisinanoğlu,2022).İnan'ın yapmış

olduğu çalışmada çocukların anne babaya bağlanma şekil ve durumlarının çocukların istismar ve ihmale uğramaları üzerinde etkili olduğunu belirtmiş ve gelir düzeyi, eğitim seviyesi, çocuk sayısı ,anne ya da baba olma durumlarının farkındalık anlamında önem taşıdığını belirtmiştir (İnan 2023). Yüzügüldü (2021) tarafından yürütülen çalışmada ebeveynlerin çocuk yetiştirme tutumları ile ebeveynlerin istismar ve ihmal farkındalıkları arasında ilişki bulunmuş ve ebeveynlerin daha çok demokratik tutumda çocuk yetiştirmeleri gerektiği belirtilmiştir

2.1 Çocuk Hakları ve Hukukunun Tarihçesi

Çocuğun yetiştirilmesi tarihsel süreç boyunca anne babanın ahlaki görevi olarak sayılmış ve çocuk yetiştirilmesi yüzyıllardır aileye ait bir görev olmuştur.19.yy da yapılan Avrupa da yapılan ulusal kanun düzenlemeleri ile de çocuk yetiştirmenin anne babanın görevi olduğu kanunen de belirtilmiştir. Anne baba ve çocuk arasındaki ilişkiler Medeni kanunlarda özel hukuk konusu altında düzenlenmiştir (Akyüz 2021).Çocuk hakları insan hakları ile bütünleşmiş bir yapıdadır ve her çocuğun doğuştan sahip olduğu haklara denir. Çocuk hakları binlerce yıllık tarihe dayansa da gelişmiş anlamda çocuk hakları kavramı 20 yüzyıl başlarına dayanmaktadır (Cesuroğlu ve ark. 2023).Çocuklar hakkındaki düzenlemelere bakıldığında bildirgelerden , sözleşmelerden ,kanun ve anayasalardan söz edilebilir.

2.1.1. Cenevre Çocuk Hakları Bildirgesi

Çocukların korunması ile ilgili örgüt kurulması fikri 1894 yılında Jules de Jeune tarafından ortaya atılmış ve bu amaçla Paris’te toplantı yapılmıştır. Çocuk hakları ile ilgili ilk resmi girişim İsviçre’de yapılmıştır. Ancak 1. Dünya savaşı ile çalışmalara ara verilmek zorunda kalınmıştır (Akyüz, 2013). 1.Dünya savaşının ardından konu üzerinde daha fazla durulmuş 1921 yılında ise, Brüksel’de düzenlenen bir kongre ile "Uluslararası Çocukları Koruma Birliği" kurulmuştur Bu alandaki ilk resmi belge ise 1924 yılında ‘‘Cenevre Çocuk Hakları Bildirgesi ‘’ olmaktadır. (Akyüz, 2013:36).

Uluslararası alanda çocukların korunmasına yönelik ilk sözleşme olan Cenevre Çocuk Hakları Bildirgesi, 1923 yılında Uluslararası Çocuklara Yardım Birliğinin yayımladığı bir bildiriden yola çıkarak hazırlanan ve 1924 yılında Milletler Cemiyeti tarafından kabul edilen bir bildiridir(Akyüz,2021).

Atatürk tarafından da 1931 yılında imzalanarak Türkiye tarafından da kabul edilen Cenevre Çocuk Hakları Bildirgesi, çocukların korunması, gelişimi, eğitimi ve barış içinde

yetiştirilmesinin önemine vurgu yapmaktadır. (Cesuroğlu ve ark. 2023). Cenevre Çocuk haklar bildirgesinde şu ifadeler yer almaktadır;

“Umum Milletlerin erkek ve kadınları insanlığın haiz olduğu en mutena şeyi Çocuğa vermeye mecbur bulunduğunu, ırki, milli ve dini her türlü telkinler haricinde bir vazife olmak üzere kabul ettikleri Cenevre Beyannamesi ismi verilen bu Çocuk Hakları Beyannamesi ile tasdik ederler;

- Çocuk bedensel ve ruhsal bakımdan doğal biçimde gelişmesine olanak sağlayacak koşullar içinde bulundurulmalıdır.
- Acıkan çocuk beslenmeli, hasta çocuk tedavi edilmeli, fikren geri kalmış çocuk eğitilmeli, yoldan çıkmış çocuk yola getirilmeli, terk edilen çocuklar korunmalıdır.
- Herhangi bir felaket anında öncelikle çocuğa yardım yapılmalıdır.
- Çocuk hayatını kazanabilecek hale getirilmelidir ve her türlü istismara karşı korunmalıdır.
- Çocuk yeteneklerini kardeşlerinin hizmetine adayacak bir ruh ve düşünce içinde yetiştirilmelidir.”

2.1.2 Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme (BMÇHS)

Çocuk Haklarına dair Birleşmiş milletler sözleşmesi 3 kısım ve 54 maddeden oluşur genel olarak 4 ana başlıkta toplanabilir (Akyüz,2021).

- *Yaşama hakkı maddeleri*, çocuğun yaşama ve uygun yaşam ortamlarına sahip olması ,tıbbi bakım ,beslenme gibi temel ihtiyaçlarının karşılanmasını içeren haklardır
- *Gelişme hakkı maddeleri*, çocuğun yeteneklerini en üst düzeyde gerçekleştirebilmesi için gerekli eğitim hakkı ,oyun ve dinlenme hakkı ,bilgi edinme hakkı ,din ve vicdan özgürlüğü ,düşünce özgürlüğü gibi konuları içeren haklardır
- *Korunma hakkı* ,çocuğu her türlü istismar, ihmal ve sömürgeye karşı koruyan, hukuk alanında, silahlı çatışmalarda, çalışma yaşamında, mülteci çocuklarda ,fiziksel, duygusal ve cinsel istismarda çocukları koruyan haklardır.
- *Katılma hakları*, çocuğun ailede ve toplumda etkinlik kazanmasına, kendisini ilgilendiren konularda fikir beyan etmesine yönelik haklardır

Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme (BMÇHS), çocukların haklarını korumayı amaçlayan 20 Kasım 1989 yılında kabul edilen ve 196 üye devlet tarafından imzalanan önemli bir uluslararası anlaşmadır (UNICEF). 1989 yılından beri geçerliliği devam eden , çocukların haklarını korumayı ve onlara eşit eğitim fırsatları sağlamayı amaçlayan ve refahlarının sağlanmasının önemini vurgulayan (Aslan, 2021) önemli bir uluslararası anlaşmadır (Yerliyurt ve Ersoy, 2021). Çocukların fiziksel, zihinsel veya sosyal gelişimlerini engelleyebilecek çocuk işçiliği gibi faaliyetlerden korunmasının öneminin altını çizmektedir (Meyer vd., 2020). Ayrıca, çocukların görüşlerini ifade etme ve kendilerini etkileyen kararlara katılma haklarını da vurgulamakta (Andersen & Dolva, 2014) ve çocuklara eğitim, oyun ve boş zaman fırsatları sağlanmasının öneminin altını çizmektedir (Ogelman vd., 2016). Sözleşme, engelli çocukların haklarından da bahsetmekte ve onların haklarının tanınması ve bu haklara saygı gösterilmesi gerektiğini belirtmektedir (Schneider, 2016).

Uluslararası nitelik taşıyan bu sözleşmede Çocukların büyüdükçe gelişen-değişen özelliklerinin ve haklarının dikkate alınması gerektiğini vurgulamaktadır (Varadan, 2019). Çocukların suç faaliyetlerine katılımının ele alınması bağlamında, BMÇHS, diğer uluslararası ve ulusal mevzuatlarla birlikte, suça yönelen çocukların korunması ve rehabilitasyonu için çerçeve oluşturmaktadır(Aslan, 2021). Böylece insan haklarıyla bağlantılı tüm haklar çocuklara tanınmıştır. (Akyüz,2021)

2.1.3 Türkiye’de Çocuk Haklarına Dair Kanun ve Anayasalar

Türkiye’deki çocuk koruma çocuk koruma politikalarının temel taşları olarak 1982 Anayasası ve 2828 sayılı Sosyal Hizmetler Kanunu ve 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu yer almakta ve diğer kanun maddelerimizde de çocukları korumaya yönelik destekleyici hükümler bulunmaktadır (Uğur,2018)

a) 1982 Anayasası’nda çocukla ilgili hükümler.

1982 anayasasında geçen temel ilkeler çocuklara da uygulanır. Anayasadaki “Sosyal devlet” anlayışında belirtilen sosyal devletin güçsüzleri koruması gerekliliği kapsamında çocuklar korunması gereken ilk grubu oluşturur (Akyüz,2023).

Anayasanın 10.maddesinde yer alan “Eşitlik” ilkesi de çocuklara uygulanmaktadır.2010 yılında bu maddeye “Çocuklar, yaşlılar, özürlüler, harp ve vazife şehitlerinin dul ve yetimleri ile malul ve gaziler için alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı

sayılmaz” hükmü eklenerek farklı durumlara olanlara karşı farklı kurallar geliştirilmiştir, bu durum eşitlik ilkesine aykırı değildir (Uğur,2018).

1982 Anayasasında Aile Koruması başlığı altında 41. Madde de aile toplumun temeli olarak görülmüş anne ve çocuk koruması için devlet tarafından gerekli tedbirlerin alınıp gerekli teşkilatların kurulacağı belirtilmiştir.2010 yılında maddeye “*Her çocuk, korunma ve bakımdan yararlanma, yüksek yararına açıkça aykırı olmadıkça, ana ve babasıyla kişisel ve doğrudan ilişki kurma ve sürdürme hakkına sahiptir*” ve “*Devlet, her türlü istismara ve şiddete karşı çocukları koruyucu tedbirleri alır*” fıkraları eklenerek önemli düzenlemeler sağlanmıştır. (Akyüz 2023).1982 anayasasının 61. Maddesinde “Devlet, korunmaya muhtaç çocukların topluma kazandırılması için her türlü tedbiri alır. Bu amaçla gerekli teşkilat ve tesisleri kurar veya kurdurur” hükmü bulunmaktadır(Ulusal Mevzuat).

b) 2828 sayılı Sosyal Hizmetler Kanunu

Kanunun amacı ilk maddesinde “Bu Kanunun amacı; korunmaya, bakıma veya yardıma ihtiyacı olan aile, çocuk, engelli, yaşlı ve diğer kişilere götürülen sosyal hizmetlere ve bu hizmetleri yürütmek üzere kurulan teşkilatların kuruluş, görev, yetki ve sorumluluklar ile faaliyet ve gelirlerine ait esas ve usulleri düzenlemektir” şeklinde belirtilmiştir (www.mevzuat.gov.tr)

Kanun 3. maddesinde ise korunmaya ihtiyacı olan çocuklardan bahsedilmektedir, korunmaya ihtiyacı olan çocuklar:“ beden, ruh ve ahlak gelişimleri veya şahsi güvenlikleri tehlikede olup;

1. Ana veya babasız, ana ve babasız,
2. Ana veya babası veya her ikisi de belli olmayan,
3. Ana ve babası veya her ikisi tarafından terkedilen,
4. Ana veya babası tarafından ihmal edilip; fuhuş, dilencilik, alkollü içkileri veya uyuşturucu maddeleri kullanma gibi her türlü sosyal tehlikelere ve kötü alışkanlıklara karşı savunmasız bırakılan ve başıboşluğa sürüklenen” olarak tanımlamış ve madde ek fıkralarla düzenlenmiştir (www.mevzuat.gov.tr).

c) 5395 Sayılı Çocuk Koruma Kanunu

5395 Kanun olarak da bilinen Türk Çocuk Koruma Kanunu, çocuk velayeti, çocuklarla kişisel ilişkiler ve korunmaya muhtaç çocukların hukuki muamelesine ilişkin çeşitli hükümleri içermektedir (Baş 2023) .5395 Sayılı çocuk koruma kanunu korunma ihtiyacı olan çocuklar için

hazırlanmış olup 2005 yılında kabul Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından kabul edilmiştir. Genel anlamda korunmaya ihtiyacı olan ya da suça sürüklenen çocukların haklarının korunmasını kapsamaktadır (Dursun ve Atamtürk,2023). 5395 Sayılı Kanunu'nda yer alan tanımlamalara göre korunma ihtiyacı olan çocuk; zihinsel, bedensel, sosyal, ahlaki, duygusal gelişimi ve kişisel güvenliği tehlikede olan, istismar veya ihmal edilen ya da herhangi bir suçun mağduru olan çocuk olarak tanımlanmıştır (5395 Sayılı Kanun)

5395 Sayılı Çocuk Koruma Kanunu çocukların sağlıklı bir ailede gelişimlerini ve topluma karışmalarını öncelikli hedef olarak amaçlar. Bu hedefin gerçekleştirilemediği noktalarda ise çocukların devlet koruması altındaki iyilik ve esenlikleri için koruyucu ve destekleyici tedbir hükümlerinden bahseder (Dursun ve Atamtürk,2023).

Bu tedbirler (5395 Sayılı Kanun);

a) Danışmanlık Tedbiri: Ebeveynlere çocuk yetiştirmeleri konusunda; çocuklara ise gelişimsel ve eğitim hayatı ile ilgili problemlerin çözümünde yol göstermeyi amaçlar.

b) Eğitim Tedbiri: Çocuğun bir eğitim kurumun da devamlı olarak eğitim almasını; iş ya da meslek edinmek amaçlı bir meslek edinme kursuna gitmesini ya da bu amaçla bir ustanın yanında, kamu veya özel sektöre ait işyerlerinde istihdam edilmesini amaçlar.

c) Bakım Tedbiri: Çocuğun bakımından sorumlu olan kimselerin bakım sorumluluğunu ihmal etmesi durumunda çocuğun korunma altına alınması ya da koruyucu aile yanına yerleştirilmesini amaçlar.

d) Sağlık Tedbiri: Çocuğun bakımını sağlayan kişiler tarafından çocuğun sağlık ihtiyaçlarının karşılanmaması halinde ,çocuğun fiziksel ve ruhsal sağlığının korunması ve tedavisinin sağlanmasını amaçlar.

e) Barınma Tedbiri: Barınma yeri olmayan çocuklu kişilere veya hayatı tehlikede olan hamile kadınlara uygun barınma yeri sağlamayı amaçlar

Çocuk koruma hizmetleri kapsamındaki kanunda , ihmal ve istismar mağduru çocuklara yönelik bakım ve hizmetlerine yönelik önemli modeller yer alır. Bu modeller arasında kurumsal bakım, koruyucu aile hizmetleri, evlat edinmenin yanı sıra evde bakım ve çocuğun ailesi içinde korunması konuları da yer alır (Kılıç ve Tekin, 2019). Bu kanun, Türkiye'de çocuk korumayı düzenleyen yasal çerçevenin temelini oluşturmakta olup, Türk Ceza Kanunu ve Ceza

Muhakemesi Kanunu gibi diğer yasal düzenlemelerle yakından ilişkilidir (Orhan, 2021) . 5395 sayılı Kanun, Suriyeli mülteci çocuklar da dahil olmak üzere çocukların Türk hukuku kapsamında eşit muamele görmesini ve korunmasını sağlamada etkilidir (Özdemir, 2017) .

d) *Türk Ceza Kanunu*

Suçluları cezalandırmak devletin sorumluluğunda olsa da suç ile karşılaşan bireylerin de yasalarla belirlenmiş birtakım sorumlulukları vardır Türk ceza Kanununda Madde 102-103-104-105 çocuk istismar suçları ile alakalıdır. Madde 103 direkt olarak cinsel istismar suçuyla alakalıdır ve kişiler ihmal ve istismara uğrayan çocuğu özellikle bildirmekle yükümlüdür (Özmen,2016).

TCK Madde 103'e göre cinsel istismar deyiminden anlaşılan on beş yaşını tamamlamamış çocuklara karşı gerçekleştirilen her türlü cinsel davranış, on beş yaşını doldurmuş olmakla birlikte fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını algılama yeteneği gelişmemiş olan çocuklara karşı gerçekleştirilen her türlü cinsel davranış, on beş yaşını tamamlamış olmakla cebir , tehdit, hile ve iradeyi etkileyen başka bir nedene dayalı olarak gerçekleştirilen cinsel davranışlardır. Maddede 0-1,15-18 yaş ayrımı yapılmıştır. Fail hakkında özel bir tanım yapılmamış olup fail kadın, erkek, çocuk ya da yetişkin olabilir. (Polat,2-2018)

Türk Ceza Kanunu (TCK)'nın 278/1'e göre) İşlenmekte olan bir suçu yetkili makamlara bildirmeyen kişi, bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır”,

TCK 279/1'e göre “Kamu adına soruşturma ve kovuşturmayı gerektiren bir suçun işlendiğini göreviyle bağlantılı olarak öğrenip de yetkili makamlara bildirimde bulunmayı ihmal eden veya bu hususta gecikme gösteren kamu görevlisi, altı aydan iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır”,

TCK 280/1'e göre “Görevini yaptığı sırada bir suçun işlendiği yönünde bir belirti ile karşılaşmasına rağmen, durumu yetkili makamlara bildirmeyen veya bu hususta gecikme gösteren sağlık mesleği mensubu, bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.”

2.2 Çocuk İstismarı

İlk kez 1962 yılında ortaya Henry Kempe tarafından ortaya atılan ve “dövülmüş/hırpalanmış çocuk” kavramı şeklinde tanımlanan zamanla kapsamı genişleyerek “çocuk istismarı” şeklinde adlandırılan bir kavramdır (Polat,2019). İstismar çocuğa yine ailesi

veya bakıcıları tarafından uygulanan ve sonuçları ölümle dahi bitebilen davranışlardır (Yüksel,2014).

Çocuk istismarı ve ihmalinin ele alınmasının multidisipliner olarak sağlık profesyonelleri, eğitimciler ve politika yapıcılar dahil olmak üzere çeşitli paydaşları içeren çok boyutlu bir yaklaşımı gerektirdiği açıktır (Can ve Beyazıt, 2018). İstismar multidisipliner bir çalışılan bir konu olduğu için alanda çalışan hukukçular tarafından fena/kötü muamele, psikologlar ezim ve örselenme ,doktorlar Herny Kempe'nin belirttiği hırpalanmış ve dövülmüş çocuk sendromu şeklinde ifade etmişlerdir. Son yıllarda ise Çocuk İstismarı olarak tüm disiplinlerde kullanılan yaygın ifade gelişmiştir.(Polat 2019)

Çocuk istismarı hem dünyada hem de ülkemizde çocuk istismarı uzun yıllardır yoğun olarak yaşanmakta ve önüne geçilememektedir (Aktay,2020). Yüzyıllardır var olan çocuk istismarı literatürde üzerinde yoğun olarak çalışılan önemli bir halk sağlığı sorunudur (Bilginer ve ark., 2013) .Tarihte Çocuk istismarı ile ilgili pek çok vaka mevcuttur. ABD'de 1874 yılında yaşayan Mary Ellen Wilson isimli çocuğa üvey annesi tarafından 7 yıl boyunca uygulanan darp ve şiddet durumları çevre komşuları ve eve gelen ziyaretçiler tarafından fark edilmiş ve ABD de büyük yankı uyandırmıştır. Bu olayın ardından ABD'de 1875 yılında Çocuklara Zulmü Önleme Derneği- New York resmi olarak kurulmuştur. (Google news 2004-independent Türkçe 2020)

Çocuk istismarına maruz kalmada 0-6 yaş arası çocuklar risk grubudur ve istismarın fark edilmesinde öğretmenler kadar ailelerin de büyük rolü vardır. İstismar durumlarında eğer istismarcı kişi yakın çevreden ise, bazen aileler olayı önemsemeyebilir. İstismarın her türlü önemli ve çocuk ruhunda derin olumsuz izler bırakabilir. Griffin ve Amodeo'nun da 2010 yılına ait çalışmalarında istismarın etkilerinin hayat boyu devam ettiğinden bahsedilmektedir (Griffin, Amodeo 2010).

Dünya sağlık örgütü (WHO) verilerine göre 1-14 yaş aralığındaki 40 milyon çocuk, istismara ya da ihmale uğramakta, desteğe ihtiyaç duymaktadır (WHO,2016). Araştırmalar, Türkiye'de genel nüfus ve profesyoneller arasında çocuk istismarı ve ihmali konusunda farkındalık ve bilgi eksikliği olduğunu göstermiştir (Hamzaoglu vd., 2012) . Bu farkındalık eksikliği, eksik raporlamaya ve gerekli müdahalelerin başlatılmamasına yol açabilmektedir (Sofuoğlu ve Nalbantçılar, 2018) . Bu nedenle çocuk istismarı ve ihmali konusunda farkındalık

ve bilgiyi artırmaya yönelik hem ebeveynlere hem de profesyonellere yönelik eğitim programlarının geliştirilmesi ve uygulanması gerekmektedir (Kurtça, 2022; Cırık vd., 2022)

Tarihsel perspektife bakıldığında toplumdan topluma ve içinde bulunulan zamana göre değişen çocuk yetiştirme modelleri farklılık gösterdiği için çocuk istismarının varlığını değerlendirmekte oldukça zordur. Örneğin; İsveç'te çocuklar tamamen devlet koruması altında olduğu ve çocuklar anne babalarını şikâyet hakkına bile sahip oldukları için çocukların bu durumu büyüdükçe kullandıkları ve ergenlik döneminde aile içinde pek çok otoritesel sorunlar olduğu bilinmektedir. Zıt bir örnek olarak Arap ülkelerinde ise çocukların kendi hayatları ile ilgili hiçbir kararda söz hakları olmadan, çocuklarla ilgili tüm kararları ebeveynlerin veriyor olması oldukça yaygındır.(Polat,2019)

Yıllar içerisinde de toplumların istismara bakış açısı değişebilmekte 19.yy da İngiltere de kemerle dayak okullarda disiplin yönetmeliğinde yer almaktayken şuan çok ciddi soruşturma sebebi sayılırken, Türkiye'de de fiziksel şiddet ceza kanunlarında "tedip hakkı" olarak uzun yıllar yer almıştır (Polat 2019).

Aile ve sosyal politikalar bakanlığı Çocuk bakım kuruluşlarında çalışan personele yönelik istismar ile mücadele rehber kitapçığında istismara uğrayan çocuklardaki belirtilerin yaş gruplarına ve istismar türlerine göre de farklılık gösterebileceği belirtilmiştir. Buna göre;

0-9 yaş arasındaki istismar ve ihmal belirtileri;

- Normalin üzerinde ağlama ve sızlanma
- Bakıcılarına çok fazla sarılma ve normal olmayan düzeyde yapışma
- Uyku problemleri
- Güvenli bölgelerden ayrılmama isteği
- Konuşma yetisini ya da idrar kontrolünü kaybetme ve diğer gelişimsel gerilemeler
- Yaşına göre olmayan cinsel eylemlere merak
- Belli kişilerden, yerlerden yada saldırıya uğramaktan korkmak
- Ani gelişimsel gerilikler alt ıslatma ,bebek gibi davranma vb.
- Okula gitmeyi reddetme
- İçine kapanma
- Yeme bozuklukları olarak sıralanabilirken

10-18 yaş arası arasındaki istismar ve ihmal belirtileri;

- Depresyon, sürekli üzüntü hali
- Kabus ve uyku sorunları
- Okul problemleri
- Öfkelenme, yaşlılarıyla sorunlar, yetkililerle ve insanlarla sorunlar ,kuraları aykırı olma
- İçine kapanma aile ve arkadaşlardan uzaklaşma
- Alkol, uyuşturucu gibi maddelere yönelim
- Çok fazla yemek ya da hiç yememek
- İntihara eğilim
- Sürekli istismarı konuşmak ve hatırlamak

Çocuk istismarı ve ihmalinin fiziksel, cinsel, duygusal ve ekonomik istismar ve ihmal olmak üzere çeşitli şekillerde olabilmektedir (Erol & Çubuk, 2022)

Dünya Sağlık örgütü (Who 2006) istismarı 4 özel biçimde gruplandırmaktadır.

1. Fiziksel istismar
2. Duygusal istismar
3. Cinsel istismar
4. İhmal

2.2.1. Fiziksel İstismar

Fiziksel istismar çocuğa uygulanan şiddettir, dayağı disiplin yöntemi olarak kullanan kültürlerde fiziksel istismar bulgularına daha fazla rastlanılmaktadır (Polat ,2019). Fiziksel istismar; çocuğa karşı yapılan onun sağlığını, gelişimini ya da onurunu zedeleyecek şekilde fiziksel güç kullanılması olarak tanımlanır. Fiziksel istismar vurma, tekmeleme, ısırma, sarsma türlerinde olabileceği gibi hayati tehlike oluşturacak boyutta da olabilir.(İstismar ile mücadele rehber kitapçığı)

Çocuk istismarı konusunda fiziksel istismar ön plana çıkmaktadır. Yapılan çalışmalarda (Aral,1997) çocukların %65,72'sinin ebeveynlerinden biri tarafından fiziksel istismara uğradığını belirtmiştir. Genelde Fiziksel istismara uğrayan çocuklar ileride kendi çocuklarına da istismar uygulamaktadır (Cılga,1999). Yapılan çalışmalara göre fiziksel istismara uğrayan

çocukların ebeveynleri de çocukken istismara uğramışlardır (Bilge,2013; Altınparmak,2013; Demirci,2014).

Farklı kategoride fiziksel istismar türlerinden bahsedilebilir .Fiziksel istismarı uygulayan kişiye göre; çocuğa bakan kişilerce uygulanıyorsa ‘‘ebeveynler tarafından istismar’’ ve okul yuva gibi kurumlarda öğretmen ve yöneticiler tarafından uygulanıyorsa ‘‘kurumda istismar’’ olarak gruplanabilir. Uygulanma şekline göre ise kemer, kayış, hortum, sigara, ütü gibi malzemeler kullanılarak çocuğa verilen zararlar aletli saldırı ve tekme, tokat, yumruk gibi davranışlarla aletsiz saldırılar olarak gruplanabilir.(Polat,2019).Türkiye’de çocuk yetiştirme anlayışında bazı açılardan gelenekselleşen düşünce ile çocuğa fiziksel şiddet çocuk yetiştirmenin ayrılmaz bir parçası olarak görülebilir. Çocuklara verilen cezalara yönelik araştırmalarda bunu doğrular niteliktedir.(Aktaş,2020)

UNICEF 2017 yılında yayımladığı raporuna göre fiziksel istismarı , ebeveyn ya da bakım vere kişiler tarafından on sekiz yaş altındaki çocuğa kaza dışı, istemli verilen zarar olarak tanımlamıştır. Aynı rapora göre 2-4 yaş arası 250 milyon çocuğun evlerinde dayak yediği bu rakamın bu yaş grubundaki her üç çocuktan ikisini kapsadığı belirtilmiştir (UNICEF,2017).

Fiziksel istismar için yapılan tanımlamalarda altı çizilen en önemli nokta çocuktaki yaralanmaların kaza dışında gerçekleşmiş olmasıdır.(Kar,Dokgöz 2017) .Fiziksel istismar tespitinde hekimler farkındalığı oldukça önem taşımaktadır zaman zaman ilk değerlendirmede fiziksel istismarın ön planda tutulmaması nedeniyle (Akbaba 2022) ya da adli makamlarca karar sürecinde pek çok olgu istismar olarak değerlendirilememekte ve atlanabilmektedir (Unicef, 2016).

Fiziksel istismara maruz kalan bir çocuğun doktora başvurması durumunda fiziksel istismar olup olmadığını belirleyecek en önemli bulgu çocuğun vücudundaki lezyonlar yani vücuttaki yaralardır (Polat 2019). Fiziksel istismar olgularında aileler sağlık merkezlerine yaptıkları başvurularda çocuğun kardeşi tarafından yaralandığını ifade edebilmekte (Kar,Dokgöz 2017) ve zaman zaman mevcut bir fiziksel istismarın üzerini kapatmak için yalan kaza hikayeleri anlatılabilmektedir (Akbaba,2022). Fiziksel istismar tespitinde olayın kaza ya da fiziksel istismar olduğunun tespiti muayeneler ve anemnezler sonucu ortaya çıkmakta, koyulan tanı çocuğun istismar ortamına tekrar gönderilmemesi anlamında oldukça büyük önem taşımaktadır (Polat,2013).

Akbaba ve arkadaşlarının 2022 yılındaki çalışmaları fiziksel istismarda doğru teşhis ve müdahalenin önemini ortaya koymaktadır. Yapılan çalışmada 2 yaşındaki çocuğun ev kazası şikayeti ile hastaneye getirildiği yapılan muayeneler sonucu fiziksel istismar şüphesi ile hastanenin gerekli bildirimleri yaptığı çocuk için koruma kararı istediği fakat yetkili mercilerce

korumaya gerek görülmediği ve kararın o yönde çıktığı belirtilmiştir. Süreç devamında aynı çocuğun tekrar hastaneye ev kazası şikayeti ile geldiği yapılan muayeneler sonucu fiziksel istismara ek olarak cinsel istismar bulgularının da olduğu tespit edilmiştir. Bu çalışma bize karar sürecinde hekimler tarafında yapılan bildirimlerin önemini göstermektedir.(Akbaba, Baranel Isır, Şaştım ve Tataroğlu 2022). Çocuklarda görülen kalça, genital bölge, karın bölgesi, vücudun arka ve yan bölgeleri ve yüzün yan kısımlarındaki yaralanmalar ve ebeveynlerden alınan tutarsız yaralanma öyküleri istismar şüphesi uyandırmaktadır (Polat,2019).

Çocuğa yönelik fiziksel istismarın sadece fiziksel zarar vermeye sınırlı olmadığını, aynı zamanda çocuğun fiziksel ve psikososyal gelişimini olumsuz yönde etkileyen eylemleri de kapsadığını belirtmek önemlidir (Erkol vd., 2014) .

Polat tarafından Fiziksel istismarı düşündürülen fiziki durumlar şunlar olarak belirtilmiştir (Polat,2019).

- Farklı evrelerde iyileşen yaralar (sürekli uygulanan ve tekrarlayan istismarı düşündürür)
- Sigara yanıkları
- Karaciğerde ve dalakta delinmeye sebep olan karın bölgesi yaralanmaları
- Kırıklar, kafatası kırıkları, kafa içi kanamalar
- Vücutta yanıklar

Fiziksel istismar Türleri

Sarsılmış Bebek Sendromu -Shaken Baby Syndrome-(SBS)

Sarsılmış Bebek Sendromu (SBS), ağırlıklı olarak bebekleri ve küçük çocukları etkileyen ciddi bir kafa travmalarına yol açan bir fiziksel istismar çeşididir. (Narang vd., 2020). Sarsılmış bebek sendromu, bebeklerin vücutlarının sevgi ya da öfke ile hızlı bir şekilde sarsılması sonucu hızlı sarsıntıya bağlı olarak kafa içinde titreşime bağlı meydana gelen kafa yaralanmalarıdır (Deleş,2018). Mian ve arkadaşlarına göre hızlı hızlanma-yavaşlama hareketleri nedeniyle beynin kafatasına baskı yaparak subdural hemoraji(beyin zarları arası kanama), retinal hemoraji (göz içi kanamalar) ve serebral hemoraji (beyin hasarı) gibi yaralanmalara yol açması ile tanımlanabilir(Mian ve ark., 2015).

Sarsılmış bebek sendromuna en fazla uğrayan çocuklar genellikle de 1 yaş altı çocuklar ile 2-4 ay arası bebeklerdir (Edwards, 2015). Bir çocuğun şiddetli bir şekilde sarsılmasıyla oluşur ve bir grup nörolojik ve fiziksel yaralanmaya yol açar. "Sarsılmış bebek sendromu" terimi, tıp ve hukuk çevrelerinde tartışmalara ve incelemelere konu olmuştur (Narang vd.,

2020). Bebeğin başının ağırlığının vücut ağırlığından fazla olması ve bebeğin boyun kaslarının zayıflığı nedeniyle kafa yaralanmalarına daha yatkın olmaları kafa kontrolüne henüz erişmemiş olmaları da yaralanmalar konusundaki hassasiyetlerini artırır (McCarthy,2015).

SBS'nin nasıl ortaya çıktığına dair kesin mekanizmalar farklılık gösterse de, bir yaştan altındaki çocuklarda önemli bir sakatlık ve ölüm nedeni olduğu yaygın olarak kabul edilmektedir (Bartschat ve ark., 2015). Sarsılmış bebek sendromu bebeklerde hafif yaralanmalardan, ölümle sonuçlanabilen ciddi kafa travmalarına kadar olumsuz sonuçlar doğuran önemli bir çocuk istismarı şeklidir (Deleş,2018).

Munchausen by Proxy Sendromu

Aile tarafından özellikle anne tarafından çocuğun tekrarlayan biçimde tıbbi incelemeler ve tedavi için hastaneye götürülmesi, annenin yanıltıcı şikayetlerle çocuğa ağırlı ve zarar verebilecek tedavi uygulamaları aldırmasıdır (Polat,2019).Yapılan çalışmalarda çocuklarına bu sendromu yaşıtan ebeveynlerin %23,5'inin doğum sırasında komplikasyon yaşadıkları ve %30'unun çocuklukta kötü muameleye maruz kaldıklarını belirttikleri görülmüştür.(Yates ve Bass, 2017).

Gazi Üniversitesi Tıp Fakültesi'ne 2001-2013 yılları arasında başvuran hastalar incelendiğinde, Munchausen by Proxy Sendromu tanısı konulan 15 vakanın %73'ünün kız olduğu ve bu vakaların %60'ının bir yaştan altındaki çocuklarda görüldüğü ortaya çıkmıştır (Öznur, 2014). Munchausen by Proxy Sendromunda çocuk ciddi şekilde zarar görmektedir. Bu nedenle, çocuğu korumak için ebeveynlerin muayene ve tedavi edilmesi çok önemlidir (Öznur,2014) .

2.2.2 Cinsel İstismar

Dünya sağlık örgütü tanımlamasına göre; Cinsel istismar ise bir çocuğun tam olarak anlamadığı, yeterli bilgi veya gelişim düzeyine sahip olmadığı için rıza göstermeyeceği ya da kanunlara, toplumun sosyal tabularına uymayan cinsel bir aktivite içerisinde yer alması olarak tanımlanmaktadır (WHO 2006).Uluslararası Çocuk İstismarı ve İhmalini Önleme Derneğinin (ISPCAN) tanımına göre cinsel istismar “rıza yaşının altındaki çocuğun yetişkin kişinin cinsel doyumuna yol açacak davranışta bulunması veya duruma göz yumulması ve bu davranışın herhangi bir nesne veya şiddet kullanımı, fiziksel veya genital temas içermesi, çocuk tarafından

başlatılıp başlatılmaması ve kısa dönemde zararlı sonuçların ortaya çıkıp çıkmaması ile ilgilenmez” şeklinde belirtilmiştir .

Tıraşçı ve Gören’in tanımına göre: Çocuğun en az kendisinden altı yaş büyük biri tarafından cinsel doyum için zorla veya ikna edilerek kullanılması ya da başkasının bu amaçla çocuğu kullanmasına izin verilmesidir (Tıraşçı,Gören 2007).Yabancı kaynaklardaki tanıma göre çocuk cinsel istismarı, cinsel gelişimini tam olarak tamamlamamış bir çocuk veya ergene bir yetişkin tarafından cinsel doyum sağlamak amacıyla rızası olmadan uygulanan fiziksel veya temassız cinsel aktiviteler bütünüdür (Mathews,2020).Yasal olarak cinsel istismar 18 yaşından küçük olan kişilere bir yetişkin tarafından cinsel stimülasyon(uyarılma) amacıyla uygulanan eylemler bütünüdür (Polat 2019).

Kempe (1978),çocuk cinsel istismarını şu şekilde tanımlar; Bakıma bağımlı ve gelişimsel olarak olgunlaşmamış çocuk ve ergenlik çağındaki çocukların bilinçli olarak onay vermeye yetkin olmadıkları, bütünüyle algılayamadıkları ya da ailevi rollerle ilgili toplumsal tabulara ters düşen cinsel aktivitelerde taraf olmaları, cinsel istismardır. Olgunlaşmamış çocukların anlamadan ve kendileri istemeden cinsel ilişkide kullanılmalarıdır.(Burt,1983) Cinsel istismar, hem eylemin içeriği hem etkilediği alanların çok yönlülüğü hem de çocuk ve aile üzerinde bıraktığı etkilerden dolayı fiziksel ve duygusal istismardan daha farklı, daha zor ve daha karmaşık psikolojik ve fiziksel sorunların yaşandığı bir sağlık sorunu olarak değerlendirilebilir (Paslı, 2018). Cinsel istismar olgusunda genellikle kurban çocuk ,eylemi yapan iste yetişkin ya da adölsan çağında olabilir. İstismarı gerçekleştiren çoğunlukla erkektir. (Polat 2019).

Cinsel İstismar Türleri

Temas olmayan cinsel istismar: Dokunma içermeyen cinsel istismar (cinsel içerikli konuşma, teşhircilik, röntgencilik) türleridir (Polat, 2019).

- Müstehcen konuşmalar: Çocukla cinsel içerikli konuşmalar yapmak,
- Teşhirci olma: İstismarcının çocuğun karşısında cinsel uzuvlarını sergilemesi ya da çocuğun karşısında mastürbasyon yapmasıdır.
- Voyerizm/Röntgencilik: İstismarcının kendisini gizlemeden veya gizli bir şekilde çocuğu çıplak olduğu esnada, çocuğun görüntüsünden cinsel haz sağlayacak şekilde izlemesidir.

Temas içerikli cinsel istismar: Dokunma içeren cinsel istismar (frotaj/cinsel dokunma, oral-genital ilişki, cinsel penetrasyon) türüdür (Polat 2019).

- Frotaj/Cinsel Dokunma: İstismarcının kendi cinsel organlarını çocuğun vücuduna sürterek veya çocuğun cinsel organına dokunarak cinsel anlamda haz alıp doyum sağlaması durumudur.
- Oral- Genital- Temas İçeren Cinsel İstismar: istismarcının çocuğun cinsel organına ağızla temasta bulunması veya kendi cinsel organına çocuğun ağız yoluyla temasını sağlamasıdır.
- İnterfrmoral : İstismarcının çocuğu bacaklarını kendi bacakları arasına aldığı sürtünme yollu bir istismar türüdür.
- Penetrasyon: istismarcının çocuğun oral, genital ya da anüsüne kendi cinsel organının ya da herhangi bir nesnenin girmesi durumudur.

Cinsel sömürü :

Cinsel istismar kavramı yerine kullanılabilmekte ve kurbanların(çocuk ya da yetişkin) gelişen kişiliklerinin hiçe sayılarak seçim hakkı verilmeden ilişkiye zorlanılmasını ifade etmektedir.Cinsel sömürü genellikle bir yetişkin tarafından çocuklar üzerinden cinsel istismar yoluyla para kazanma amaçlı gerçekleştirilebilir. Çocuk pornografisi ve çocuk fuhuşu bu bağlamda değerlendirilebilir, iki türde evden kaçan çocuklar risk grubunu oluşturmaktadır.(Polat,2019)

Çocuk Pornografisi: Aracı bir grup tarafından kazanç elde etmek maksatlı yapılan cinsel teşhir yoluyla çocuğun bedeninin herhangi bir cinsel aktiviteye dâhil edildiği görüntülerin yazılı, görsel, interaktif yayınlarla insanlara ulaştırılmasını ve bu durumun sektöre dönüşebilmesi adına yayıncı ya da talep edici taraf olunmasını da içeren suiistimal durumları olarak kabul edilir. (Polat,2019; Celiloğlu, 2018).

Çocuk Fuhuşu/Seks Turizm: Aracı bir grup tarafından kazanç elde etmek maksatlı yapılan çocukların para karşılığında hizmete sunulması ve cinsel açıdan fiili kullanılmasıdır (Polat,2019). Dünya çapında bir sorun olmuştur ve ülkelerin birbiriyle yarışına dayalı olarak büyümektedir.

Türkiye İstatistik Kurumunun 2020-2022 yıllarına ait yayımlanmış olduğu raporda güvenlik birimlerine suç mağduru olarak getirilen 232 bin 739 çocuğun %13,7'si cinsel

mağduriyet yaşaması sebebi ile emniyet birimine getirilmiştir. 206.498 çocuğun %15,2'si cinsel mağduriyet yaşamıştır.(Tüik,2023). Ülkeler bazında bakıldığında da Avusturya'daki çalışmalarda cinsel istismar oranları %28,5 (Mathews vd., 2023), Arabistanda ise %20,8 oranında bulunmuştur(Almuneef,2021).Ülkemizde ve dünyada cinsel istismara uğrayan çocukların sayısal oranları bu çocukların fiziksel, sosyal ve psikolojik sağlıkları açısından edişe uyandırıcıdır. Cinsel istismar beraberinde yaralanma ,kronik ağrı, cinsel işlev bozukluğu, depresyon gibi pek çok psikolojik ve fiziksel hastalığı getirmektedir (Knack N,2019). Türkiye'de önemli bir çocuk hakkı ihlali olarak görülen cinsel istismar, çocuk evlilikleri ve aile içi enst ilişkiler ya da sosyal medya üzerinden yapılan cinsel istismarlar şeklinde de görülebilmektedir (Karataş,2020).

Enst İlişki: "Enst" terimi aile içi cinsel istismar olarak tanımlanır, enst ilişkilerde iki kişi arasında kan bağı ve soy bağı vardır ve yasalara göre evlenmeleri yasaktır. Enst ilişkiler toplumsal bir ayıptır ve açıklanması, ortaya çıkarılması zordur (Aktay,2020).

Enst binlerce yıldır süregelen fakat toplumsal tabulardan dolayı ortaya çıkması zor olan ,eski topluluklarda kraliyet ailelerinde asil kanın korunması amacıyla kullanılan bir yoldur. Oedipus kompleksi de tarihte var olan Kral Oedipus'un annesi olduğunu bilmeden annesiyle evlenmesini bunu öğrendiğinde ise gözlerini kör etmesini anlatır (Polat 2019).

Karameşe tarafından Kocaeli Üniversitesi Tıp Fakültesi Adli Tıp Anabilim Dalı'na başvuran enst olguları üzerinde bir çalışma yapılmıştır. Bu çalışmanın sonuçlarına göre olguların büyük çoğunluğunun (%44,8) 12-15 yaş aralığında olduğu görülmüştür. Ayrıca olguların %50'sinde sanığın mağdurun öz babası, %12,9'unda mağdurun öz ağabeyi, %9,5'inde mağdurun üvey babası, %7,8'inde mağdurun amcası, %6,9'unda ise mağdurun dayısı olduğu görülmüştür. Öz baba tarafından cinsel istismar vakalarının %62,5'inde psikiyatrik bulgular olduğu bildirilmiştir (Karameşe,2018).

Pedofili :Pedofili, çeşitli araştırma ve tartışmalara konu olan karmaşık ve hassas bir konudur. "Pedofili" terimi ilk olarak 19. yüzyılın sonlarında ortaya çıkmıştır ve o zamandan beri tıbbi ve psikolojik araştırmaların ilgi konusu olmuştur (Glina ve diğerleri, 2022). Pedofili, ergenlik öncesi çocuklara yönelik ısrarlı ve yoğun cinsel ilgi ile tanımlanan parafilik bir bozukluktur (Amerikan Psikiyatri Derneği,2013).Bir yetişkinin ya da daha büyük bir gencin ergenlik öncesi çocuklara cinsel bir ilgi duyması ile tanımlanabilecek oldukça hassas olan psikolojik bir sorundur (Maiti, Sarvand 2022).

Pedofili hastası bireylerin psikolojik tedavisinin önleme stratejilerinde önemli olduğu düşünülmekte ve bu konunun klinik açıdan ele alınmasının önemi vurgulanmaktadır (Bach ve Demuth, 2018) .

Cinsel İstismarın Belirtileri Ve Çocukta Bıraktığı Psikolojik Etkiler

İstismar türleri arasında fark edilmesi en zor olan türdür. Çoğunlukla tesadüfi olarak fark edilir. Cinsel istismarın vakalarının 1/3'ü daha önce fiziksel istismar olarak bildirilmiştir (Polat,2019).Cinsel istismara maruz kalan ve bunu açıklamak istemeyen ya da açıklaması anlaşılamayan çocukların yaşayabilecekleri travma etkileri düşünüldüğünde ebeveynlerin ve sağlık çalışanlarının durumu tam tanılamaları oldukça önem kazanır bu noktada çocuğun anlatması önündeki engeller anlaşılabilirse olayın açığa çıkması kolaylaşır (Emül,2023) .Cinsel istismarda olayın söylenmemesi oldukça yaygın görülür .Kurbanların kimseye bir şey söylememesi için korkutulması ,tehdit edilmesi söz konusudur (Polat,2019).Woodleng ve Kossoris'in çalışmalarında kız çocuklarının ¼ ünün cinsel istismara uğradığı fakat bunlardan sadece %56 sının bildirildiğini belirtmişlerdir.

Çocuk Hakları Sözleşmesi (1989) Madde 19'da geçen 2 ayrı bölümle de ailelerin çocukları korumak amaçlı tedbirler almaları gerektiği ayrıca durumun yetkililere bildirilmesi gerekliliğinin de ek olarak altını çizmektedir. (Türkiye Barolar birliği) . Birçok ebeveyn istismar durumlarında izlemesi gereken yollar konusunda bilgi sahibi olmazken, birçoğu da toplumsal sebeplerden dolayı vaka bildirimini yapmamaktadır (Üstündağ,Şenol,Mağden,2015). Gelen şikayetlerin cinsel istismar olarak değerlendirilmemesindeki en büyük etkenler arasında sağlık çalışanlarının problem boyutlarına yönelik bilgi eksikliği ,tanı koyma konusundaki isteksizlik ,tıbbi kâğıt ve prosedürlerdeki yetersizlik söylenebilir (Polat 2019).

Cinsel istismar çocuklarda kısa ve uzun vadede çocuğun hayat kalitesini düşüren ,psikolojisini bozan karmaşık bir deneyim, ciddi bir problemdir (Jackson ve Deye, 2015; Odhayani, Watson ve Watson, 2013).Çocuğun yaşı, olgunluk düzeyi, bilişsel gelişimi ve cinsel istismarın boyutu, çocuk ile istismarcı arasındaki yaş farkının yüksek olması ve istismarcının aile üyesi ya da tanıdık olması, cinsel istismarın çocuk üzerindeki travmasını artıran faktörlerdir (Alparslan, A.H. 2014).

Cinsel istismarda fiziksel bulgular hafif olabilir, tacizci fiziksel bulgu bırakmayacak şekilde gereken önlemleri almış olabilir fakat bulgu olmaması cinsel istismar olmadığı anlamına gelmez. Fiziksel bulgularda istismar üzerinden geçen zaman oldukça önem taşır ve

istismar sonrası ilk 72 saat oldukça önemlidir (Polat,2019). Cinsel istismarda fiziksel olarak belirti görmek oldukça az görülür (Emül 2023) .Tam olarak ne olduğunu anlayamayan çocuk durumu anlatmakta geç kalabilir ve vücuttaki fiziksel hasarlar kapanabilir (Modelli vd., 2012). Gallion ve arkadaşlarının yapmış olduğu bir çalışmada kız çocuklarında ki fiziksel belirtiler genital muayeneler sonucunda %93 'ünde normal bulunmuştur(Gallion vd., 2016) .Bağ ve Alşen'in 2023 yılında yapmış oldukları bir çalışmada istismar sonrası ÇİM (Çocuk İzlem Merkezi)'e yapılan başvurularda adli muayeneler sonucu tanı koyulmasını sağlayan fiziksel bulgu oranı 312 vaka arasında %32 oranında (s:100) bulunmuştur (Bağ ve Alşen 2016)

Hekimler tarafından yapılan muayeneden ulaşılabilir fiziksel belirtiler şu şekilde sıralanabilir: "genital bölgede sıyrıklar, genital bölgede kaşıntı-ağrı, yırtık kızlık zarı yapısı" durumlarında cinsel istismardan şüphelenilmelidir. Bu bulgular arasında vajinal veya rektal kanama, perineal yırtık veya ekimozlar, yürüme ve oturmada güçlük, cinsel yolla bulaşan hastalıklar, tekrarlayan idrar yolu enfeksiyonları, penis iltihabı veya vajinal akıntı da yer almaktadır (Alparslan, 2014).Cinsel istismarın psikolojik belirti ve izleri incelenecek olursa, kurban çocuklarda travma sonrası stres bozukluğu ,anksiyete ,depresyon, dikkat sorunları ve intihar eğilimleri gibi psikolojik travmalar ve hastalıklar görülebilmektedir (Strathearn,2020).

Robert'e göre (Robert,1999) çocuk cinsel istismarının çocukta bıraktığı izler 4 alt başlıkta tanımlanmıştır.

- Zedelenmiş cinsellik, kurban çocukta cinsel duygu ve tutumlar normal dışına çıkabilir
- İhanet duygusu, istismarcı ,kurban çocuğun insanlara güven duygusunun azalmasına sebep olacaktır.
- Acizlik, kurban çocuk başına gelen olaya karşı koyamadığı için acizlik duygusu içinde bulunabilir.
- Damgalanmak, kurban çocukta olay sonrasında gelişen utanç ve suçluluk psikolojisi çocuğun benliğine yerleşerek çocuğun kendine olan algısına zarar verir.

Dissosyatif bozukluk; cinsel istismar sonrası yaşanabilecek bir diğer ruhsal durumdur. Yaşanan travma ardından bununla baş etmek ve bu tarz durumlardan kaçınmak için çeşitli zihinsel stratejiler geliştirmektir (Van der Kloet ,2012). Özellikle okul öncesi dönemde cinsel istismar yaşayan çocuklarda dissosyatif davranışlar faille ilişkisine mesafe koymak vb. normal akranlara göre daha sık görülür (Bernier,2013). Hébert (2017)' e göre eğer uygulanan cinsel

istismar 6 aydan fazla sürerse görülen dissosyatif davranışlar daha belirgin ve yüksek olmaktadır.

Çocuk istismarın çocuk hayatında bu denli yıkıcı etkilerinin olması kabul edilmemesi gereken bir gerçektir .Bu nedenle çocuk cinsel istismarının engellenmesi ve önlenmesi önem kazanmaktadır. Bu noktada anne-babalara koruyucu, besleyici ve destekleyici olmaları anlamında büyük görevler düşmektedir (Üstündağ,Şenol,Mağden,2015 Cırık,Gül,Aksoy,2022). Üstündağ, Şenol ve Mağden tarafından yapılan araştırmalarda ebeveynlerin çocuklarına yaramazlıklarından dolayı ya da farklı hatırlanmayan nedenlerden dolayı fiziksel istismar uyguladıkları, araştırmaya konu her çocuğun duygusal istismar yaşadığı ve cinsel istismar konusunda çocukların bilgilendirilmedikleri ortaya koyulmuştur (Üstündağ,Şenol,Mağden,2015).

Cinsel istismarda risk faktörü oluşturan nedenlerden bazıları şu şekilde sıralanabilir; (Polat,2019)

- Toplumdan kopmuş aileler
- Üvey baba ile büyüyen kız çocukları
- Ekonomik yetersizlikteki aileler
- Annenin pasif, bağımlı, cinsel engellemeleri olan biri olması, hasta olması ya da evi terk etmiş olması
- Aile bireylerinde psikolojik bozukluklar
- Çocuğun sevgiye aç bir şekilde büyümesi ve zararlı dokunuşları sevgi göstergesi olarak görmesi
- Sık sık bakıcı değiştirmek, eve yabancıların sık ziyareti

Çocukları cinsel istismardan korumak için ailelerin için alabileceği tedbirler (Polat,2019);

- Çocuklara güven ortamında olmalarının onların bir hakkı olduğu belirtilmeli
- Yetişkin biri dahi olsa birisi çocuğa zarar vermek amacıyla yaklaştığında çocuk hayır diyebileceğini bilmeli
- Çocuk ona güven duyulduğunu ve sözüne inanıldığını bilmeli
- Çocukların sır saklamaması gerektiği çocuğa söylenmeli
- Eğer hoşlanmıyorsa sevmek maksatlı dokunma ve öpmelere hayır deyip, reddetme hakkına sahip olduğu çocuğa söylenmeli

- Yabancılarla konuşmaması gerektiğini, tehlike durumunda bağırp yardım istemesi gerektiği çocuklara sıklıkla hatırlatılmalıdır.

2.2.3 Duygusal İstismar

Dünya sağlık örgütüne göre Duygusal istismar; çocuğun kişisel potansiyeli kapsamında, istikrarlı ve tam kapsamlı bir duygusal ve sosyal yetkinlik geliştirebilmesi için -birincil bir bağlanma figürü olan anne babası da dahil olmak üzere- gelişimsel olarak uygun olan, destekleyici bir ortam sağlamadaki başarısızlık olarak ifade edilebilir. Duygusal istismar; “Çocuğun sağlığına, fiziksel, zihinsel, ruhsal, ahlâkî ya da toplumsal gelişimine zarar verme olasılığı bulunan; çocuğa yönelik küçümseme, onu gözden düşürme, tehdit etme, korkutma, ayrımcılık yapma, gülünç duruma düşürme veya çocuğa yönelik düşmanca davranışların fiziksel olmayan biçimleri” şeklinde açıklanmıştır (WHO Raporu, 1999).

Duygusal istismar tanımlarında net çizgiler yoktur. Farklı disiplin alanlarında farklı tanımlar ortaya çıkabilir. Örneğin bir davranış bebeklik döneminde normal kabul edilirken - aşırı korumacılık gibi- daha büyük gelişim dönemlerinde duygusal istismar olarak kabul edilebilir (Polat 2019). Garbarino’nun tanımına göre duygusal istismar; ‘Çocukların benlik saygısı ve kişiler arasında ilişki kurma becerilerinin gelişimini kabul etmeyen ya da cezalandıran tutumları içeren davranışlardır ‘ şeklinde belirtilmiştir (Gabarino,1977).Çocuğun duygusal beklenti ve ihtiyaçlarına karşı çocuğa bakan kişi tarafından, çocuğun sürekli hayal kırıklığına uğratılması, çocuğa sürekli uygunsuz karşılık verme ve çocuğu sürekli aşağılama, ihmal etme ve psikolojik açıdan çocuğa zarar veren davranışların hepsi de duygusal istismar kapsamında değerlendirilebilir (Polat, 2017).

Üstündağ 2022 tarafından yapılan bir araştırmada ebeveynlerin duygusal istismar hakkındaki bilgi düzeyleri ölçülmüştür. 6 oturumla gerçekleştirilen görüşmelerde çalışmaya başlamadan önce yapılan görüşmelerde ebeveynlerin ,çocuklara duygusal istismarın kapsamı konusunda bilgi sahibi olmadıkları görülmüş her ne kadar çocuklarını önemseseler bile kızma, bağırma, dinlememe, oda cezası verme, yanından uzaklaştırma, tehdit etme, görmezden gelme, hakaret etme ve azarlama gibi duygusal istismar kapsamında değerlendirilebilecek davranışlarda bulundukları görülmüştür. Duygusal istismarın engellenmesi için farkındalık geliştirilmesi gerekmektedir (Üstündağ,2022).

Cansız (2021) yapmış olduğu çalışmada duygusal istismarı ; psikolojik hasar veren davranışlar , çocuğun zihinsel-sosyal-davranışsal ve duygusal olarak gelişimini engelleyen

davranışlar, çocuğun özgüvenini, başarısını ,yeteneğini ve aidiyetini olumsuz etkileyen davranışlar olarak üç grupta toplanır.(Cansız,2021)

Duygusal İstismar Türleri

Garbarino (1986) ve arkadaşları tarafından , duygusal istismar beş grupta toplanmıştır. Cambridge Üniversitesinde yapılan sınıflamada (1989) ise bu gruba 4 yeni başlık daha eklenmiştir.(Garbarino 1986, Crittenden 1989)

a) *Reddetme(Rejection)*: Yetişkinin çocuğun varlığını kabul etmemesidir. Çocuğun ihtiyaçlarının karşılanmaması, yardım taleplerinin reddedilmesi, işe yaramaz davranılması, ev içindeki problemlerden onun sorumlu tutulması, çocukla temastan kaçınılması gibi davranışları kapsar.

b) *İzolasyon/Tek başına bırakmak (Isolating)*: Yetişkinin çocuğun sosyal hayatını engellemesi ve kendisiyle olan iletişimini kesmesidir. Çocuğun arkadaşlık kurmasına engel olmak ve çocuğun yalnız olduğuna inandırılması gibi davranışları kapsar.

c) *Korkutma/Yıldırma (Terrorizing)*:ebeveyn tarafından çocuğun sözel veya fiziksel saldırılara maruz kalması, tehdit, zorbalama ile çocuğu korkutmak ve çocuğun tedirgin edici bir korku ortamında yaşamasına sebep olan davranışlardır.

d) *Görmezden Gelme/Duygusal tepki vermeyi reddetme*: Ebeveynlerin, çocuğun büyüme evrelerinde ihtiyaç duyduğu duygusal ve sosyal gelişimini destekleyen uyarı ve tepkileri vermemesi durumudur.

e) *Uygunsuz Destek/Suça yöneltme* :Çocuğun kötü örneklerle, suça ,anti sosyal davranışlara yönltilmesi bu tip davranışların örnek gösterilmesi, bu tarz davranışlarda desteklenmesi ,çocuğun normal ve sosyal hayattan uzaklaştırılmasıdır.

f) *Aşağılama (degrading)*: Yetişkin tarafından çocuğun küçük düşürücü hallere maruz bırakılması onurunu zedeleyen davranışlar yapılması, takma isim takılması, yetersiz hissettirilmesi gibi davranışları kapsar.

g) *Kendi Çıkarlarına kullanma*: Çocuğun ebeveyn tarafından kendi çıkarları için kullanılmasıdır. Özellikle sorunlu evliliklerde çocuk evlilik güvencesi olarak görülür.

h) *Vaktinden önce yetişkin rol verme (Adultifying)*: Çocuğa yaşının üzerinde sorumluluk verip yapamaması durumunda onu başarması için baskılama davranışlarıdır.

Duygusal istismarın, aile içerisinde kendisini tehdit altında hisseden ebeveynler tarafından çocuğun benliğine uygulanan bir saldırı ve çocuğun bağımsızlığını engelleme şeklinde gerçekleştiği görülmektedir (Polat,2019).Duygusal istismara uğrayan çocuklarda ilerleyen dönemlerde pek çok gelişim alanında gerileme, içe kapanıklık, dış vurum, içe atımla ilgili problemler ,kişiler arası ilişkilerde problemler, kendine güvensizlik, intihar eğilim gibi ve aksaklık görülebilir (Rosenthal vd., 2022)

2.3.4 Çocuk İhmali

İhmal, çocuğa bakma sorumluluğu olan yetişkin kişi ya da kişilerin bu sorumluluğunu yerine getirmemesi, çocuğun temel gereksinimleri olan beslenme, giyim, tıbbi, sosyal ve duygusal gereksinimlerini karşılamak için ilgi göstermemesi, çocuğun fiziksel ya da duygusal olarak ihmal edilmesidir (Karadağ, 2020). Çocuk ihmali çocuğa bakmakla yükümlü kişilerin çocuğun beslenme, güvenlik, barınma, eğitim, sağlık bakımları gibi ihtiyaçlarını ve duygusal olarak sevgi, saygı yönünden çocuğun boş verilmesi ve umursanmaması olarak tanımlanabilir (Bahar ve ark. 2009).

Polat'ın tanımına uygun olarak çocuk ihmali, çocuğun bakımından sorumlu olan bireyin yükümlülüklerini yerine getirmemesi, çocuğun beslenmesine, giyimine, sağlığına, sosyal ve duygusal ihtiyaçlarına veya yaşamsal koşullarına dikkat edilmemesi de dahil olmak üzere çeşitli şekillerde ortaya çıkabilir ek olarak çocuğun fiziksel veya duygusal ihmali ile de görülebilir (Polat,2015).

İhmal ve istismar arasındaki ayırt edici nokta incelendiğinde ihmale giren davranışların daha pasif, istismara giren davranışların ise daha aktif davranışlar olduğu görülmektedir (Kaş Güner ve ark., 2016: 40).Çocuk ihmalinin içinde birçok olumsuz duygu ve davranış yer almaktadır. İstismara göre ihmalin sınırların belirlenmesi ,fark edilmesi ve sonuçlarının anlaşılması çok daha zordur. Kültürel farklılıklara göre kimi davranışlar ihmal olarak sayılmamaktadır (Özmen,2021). Taşçı'ya göre olayların ihmal kabul edilebilmesi için; uzun zamandır tekrarlayarak devam ediyor olması ve imkansızlıktan dolayı ya da var olan imkana rağmen çocuğun ihtiyaçlarının karşılanmıyor olması gerekmektedir (Taşçı,2017). Çocuk ihmalinin, normal gelişim süreçlerine ciddi şekilde etki edebilen, uzun süreli davranışsal,

duygusal ve psikofizyolojik sorunlara yol açabilen kişilerarası bir travma olarak görüldüğünü belirtilebilir (Milot ve diğerleri, 2015).

İhmal kavramı çeşitli başlıklar altında incelenmektedir. (Beyazıt ve Bütün Ayhan, 2019: 107).Fiziksel ihmal, duygusal ihmal, yetersiz gözetim ve eğitim ihmali gibi çeşitli yönleri içerebilir (Prock, 2015).Taşçı'ya göre de ihmal fiziksel ihmal, duygusal ihmal, eğitimsel ihmal, tıbbi ihmaldir şeklinde gruplanmıştır (Taşçı, 2017: 104). Fiziksel ihmal Dubowitz ve arkadaşları tarafından , çocukların temel ihtiyaçlarının karşılanmamasına neden olan uygun sağlık bakımı, fiziksel bakım veya korumanın sağlanmaması olarak tanımlanmaktadır(Dubowitz ve diğerleri, 2005) .

Fiziksel ihmal, çocuk bakımının diğer alanlarında ilerlemeler olsa bile çocuğun gelişimini önemli ölçüde engelleyebilir (Malpani ve diğerleri, 2017).Sorunlu bir aile ortamında olan ihmal kavramı fiziksel istismar ve cinsel istismar da dahil olmak üzere diğer çocuk istismarı biçimleriyle bağlantılıdır.(Pérez-Fuentes ve ark., 2013).Çocuğun sağlıklı bir yaşam sürmesini sağlayacak barınma yerinin olmaması, mevsim koşullarına uygun giydirilmemesi, beslenmesinin doğru şekilde sağlanmaması, hastalık durumunda çocuğun sağlık kuruluşlarına götürülmemesi ve uzun süre yalnız bırakılması fiziksel ihmal içeren davranışlar olarak ifade edilmektedir (Taşçı,2017)

Duygusal çocuk ihmali, çocukların duygusal ve psikolojik ihtiyaçlarının sağlanamadığı bir tür kötü muameledir. (Mills ve ark., 2013) Duygusal ihmal genellikle soğuk veya eleştirel ebeveynlik şeklinde ortaya çıkar ve çocuğun duygusal ihtiyaçlarının sürekli olarak görmezden gelindiği anlamına gelir. (Schimmenti & Bifulco, 2013). Araştırmalar, duygusal ihmalin çocuklar üzerinde derin etkileri olabileceğini göstermektedir, bu da psikiyatrik bozukluklar ve depresyon riskinin artması gibi sonuçları içerir. (Young ve diğerleri, 2011). Ayrıca, karmaşık travma sonrası stres bozukluğu semptomlarının önemli bir belirleyicisi olarak kabul edilir ve uzun vadeli etkileri vardır. (Gallagher ve ark., 2023)

Çocuk ihmalinde risk olarak; yoksulluk, genç ebeveynler, bir yaşın altında çocuk sahibi olmak, ebeveynlerin ruh sağlığı sorunları ve sosyal destek eksikliği gibi faktörler bulunmuştur (Logan-Greene ve Jones, 2017). Dünya sağlık örgütü tarafından ihmalin sadece sosyoekonomik anlamda düşük ailelerde görülmediği belirtilmiştir (WHO 2006).Dünya Sağlık Örgütü tarafından çocuk ihmalinin sadece sosyoekonomik düzeyi düşük ailelerde görülmediği, maddi durumu iyi olan ailelerde de rastlanabildiği belirtilmiştir (WHO, 2006). Çocuk ihmali

önlemek için çaba sarf edilirken, aşırı sevgi, fazla harçlık verme ve şımarıklık gibi diğer abartılı davranış biçimleri ve çocukların ihtiyaçlarının karşılanmaması da çocuk ihmali kapsamına girmektedir(Karabulut, 2018:14).

İhmal, çocukların gelişimi üzerinde ciddi sonuçlar doğurabilir ve bilişsel, psikolojik ve fiziksel sağlıkları üzerinde uzun süreli etkilere yol açabilir (Strathearn ve ark., 2020).Çocuk ihmaline maruz kalan çocuklarda halüsinasyon görme, erken yaşta evlenme, cinsel partner arayışı ve madde bağımlılığı gibi durumlar görülebilmektedir. (Newbury vd., 2018). Ayrıca ihmalin çocukların bilişsel, dil ve davranışsal işlevleri üzerinde zararlı bir etkisi olduğu bulunmuştur (Spratt ve diğerleri, 2012) . Mulder ve arkadaşları tarafından yapılan araştırmalar ebeveynlerde görülen antisosyal/kriminal suç geçmişi, zihinsel/psikiyatrik sorunlar ve düşük eğitim düzeyi gibi özelliklerin çocuk ihmalinde ciddi risk faktörü olduğunu göstermiştir (Mulder ve diğerleri, 2018) .

İhmal ve istismarın önlenmesi konusunda yıllar içinde pozitif gelişmeler yaşanmış olsa da, halen dünya genelinde ebeveynleri, akrabaları, öğretmenleri ve yabancılar tarafından ihmal ve istismara uğrayan, beslenme, barınma, sevmeye ve sevilme, güvenlik, temizlik gibi temel ihtiyaçları karşılanmamış olan azımsanamayacak sayıda çocuk vardır. (Meraki ve Çalık Var, 2019: 2)

Çocuk ihmalinin genel belirtileri şu şekilde sıralanabilir (Özmen,2021);

- Yetersiz Beslenme ve Açlık Belirtileri
- Yaşıtları gibi olmamak ve olmaları gereken kiloyu koruyamamak, aşırı kilolu ya da düşük kilolu olmak
- Uyku bozukluğu
- Büyüme geriliği
- Düşük öz saygı düzeyi ve kendini değersiz görme
- Arkadaşlık kurmada zorluk
- İnsanlara veya nesnelere bağlanma sorunları
- İlgi ihtiyacı nedeniyle hayır diyememek

2.3 Çocuk İstismar ve İhmalinde Risk Faktörleri

Çocuk ihmal ve istismarının sebeplerine yönelik basit ve kesin açıklamalar yapmak pek mümkün olmasa da birçok araştırmacı , anne-baba faktörünün, çocuğun kişisel faktörlerinin ve çevre faktörlerinin ihmal ve istismar oluşumunda etkili olduğu şeklinde düşünmektedir (Özkan,2022)

Çocuk istismar ve ihmal davranışının sebebi tek yönlü olarak anlaşılamayacağı için çok yönlü şekilde ele alınması gerekir. Zeytinoğlu (1999) tarafından yürütülen, alanında uzman kişilerle çalışılan Türkiye de çocuk istismarı ve ihmal soruna yönelik görüşler içeren bir araştırma sonucunda çocuk ihmal ve istismarında risk faktörleri olarak ;%71.66 eğitim eksikliğinin, %71.66 ekonomik yetersizliklerin, %49.16 bireysel özelliklerin, %40.00 geleneksel değer yargıların, %7.50 sağlık ve sosyal hizmet kurumlarının yetersizliğinin, %5.83 toplumsal değişiminin, %5.00 yasal eksikliklerin, %5.00 de yasaların uygulanmamasının sebebiyet verdiği ileri sürülmüştür (Özkan,2022).

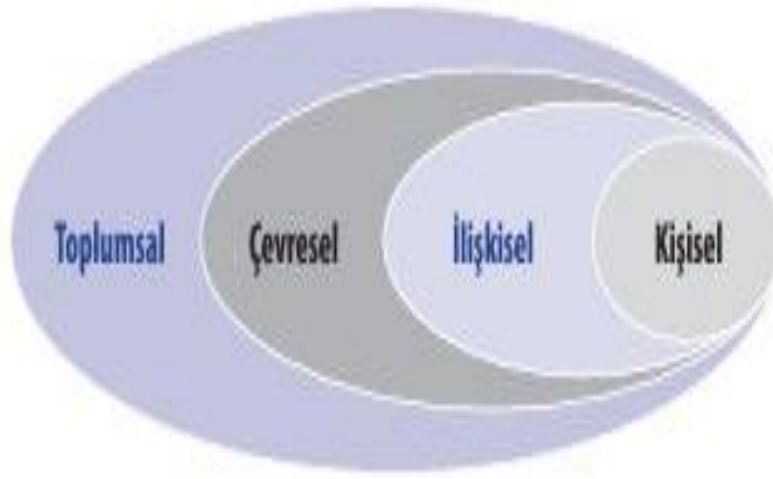
Risk faktörleri içinde çocuklarla ilgili faktörler ilgilendiğinde engelli çocuk olma, anne ve babanın sevgi ve ilgisini alamayan kurumda kalan çocuklar, sokakta kalan ve yaşayan çocuklar, çalışan çocuklar, istenmeyen gebelik ya da cinsiyette olan çocuklar, evlilik dışı çocukların diğer çocuklara göre daha fazla istismara uğrayabildiği görülmüştür.(Burç, 2014)

Engelli çocuklarda görülen savunmasızlık hali ve bakım açısından daha zor olma durumları, ebeveynleri zorlayan davranışları ,nitelikli bakım ihtiyaçlarının fazlalığı, ebeveynler için bireysel vakit kalmaması, ebeveynlerin kariyer planlamalarında kısıtlanması ve beraberinde ekonomik zorluklar gibi faktörler engelli çocuklarda ihmal ve istismar riskini artırmaktadır (Legano ve diğerleri, 2021). Yapılan çalışmalarda prematüre doğum ,mizaç, yaş ve cinsiyet faktörlerinin risk faktörlerinde yer aldığı (Douglas,2014) ayrıca sağır veya engelli çocukların istismara uğrama riskinin normal çocuklardan 3-4 kat daha fazla olduğu ileri sürülmüştür (Jones ve ark.,2015) .Engelli çocuklarla ilgili risk faktörü oluşturan diğer noktalar ise çocukların bakıcıya olan bağımlılığı ve fiziksel engeldeki çocukların iyi ve kötü dokunmayı ayırt edememesi olarak belirtilebilir. Bilişsel bir engel kişisel güvenlik yeteneğini azaltabilir, psikomotor bir engel kendini fiziki olarak korumasını engelleyebilir, engelli çocuklar ayrıca akranları tarafından küçümsenme ya da akran zorbalığı ile psikolojik şiddetle duygusal istismara da maruz kalabilmektedir (Legano ve diğerleri, 2021).

Çocuklara kötü davranışların sebepleri birçok etmenin karmaşık etkileşimi çerçevesinde anlaşılabilir (Uluslararası Çocuk Merkezi Derneği, 2016).

Şekil 1., bu farklı etmenlerin işleyişini özetleyen çevresel bir modeli temsil eder.

Şekil 1: Ulusal Çocuk Merkezi Derneği'ne göre Çocuklara kötü muamelede risk etmenlerini gösteren çerçeve

a) Kişisel risk etmenleri

Modelde en küçük halka bireyin kendisini temsil etmektedir. Bireyin neden çocuklara kötü davranışlar sergilediğini bireysel kişisel etmenleriyle geçmiş yaşantı, yaş, cinsiyet gibi) açıklar. Anne-babalar ve çocukları kapsayanlar olarak gruplanabilir.

Ana-babalar ve bakıcılardaki risk etmenleri

Ebeveynlerin kendilerindeki bazı durumlar çocuklara kötü muamele yapma risklerini artırmaktır. Bu durumlardan bazıları; (Uluslararası Çocuk Merkezi Derneği, 2016)

- Zor geçen gebelik dönemi, doğum komplikasyonları ya da bebek yüzünden hayal kırıklığı yaşayan bir ebeveyn yeni doğan bebeğe bağlanmakta güçlük yaşayabilmekte buda risk unsuru oluşturmaktadır
- Ebeveynin kendisine de çocukken kötü davranılmış olması risk unsuru oluşturmaktadır.
- Çocuktan fazla beklentiler, çocuğu disipline etmek için fiziksel cezaya başvurmak, genç anne-baba olma ,sosyal yalıtılmışlık ,depresyon, gebelikte ya da sonrasında çocuk bakımını engelleyecek seviyede uyuşturucu ya da alkol kullanımı, maddi

yetersizlikler, çocuk bakımı için gerekli psikolojik ya da fiziksel sağlıkta olmama (örn: öfke anında çok sinirlenmek) gibi unsurlar risk faktörü taşımaktadır.

Çocuklarla, ilgili risk etmenleri

Çocuklarla ilgili risk faktörlerinin var oluşu çocukların maruz kaldığı istismar ya da ihmali hak ettiği anlamına gelmemektedir. Bazı nedenlerden dolayı çocuk yetiştirmek zorlaşabilir (Uluslararası Çocuk Merkezi Derneği, 2016).

- İstenmeyen gebelik, ebeveyn beklentisini karşılamayan çocuklar, mizaç ya da doğumsal anormallikleri nedeni ile istenmeyen çocuklarda
- Özel bakım gerektiren prematüre doğan ,engeli ya da kronik hastalığı olan çocuklarda
- Yakın yaşlarda ve ailenin ilgisini çekmek isteyen kardeşe sahip çocuklarda anne-baba yeni doğanla yeterince ilgilenemeyeceğinden dolayı
- Çok çocuklu ailelerde bakım gücünü aşacak kadar kardeşe sahip olan çocuklarda
- Saldırganlığa yatkın ya da anne baba tarafından onaylanmayan hiperaktivite ve zorlayıcılık özelliklerine sahip çocuklarda ihmal, istismar riskleri artmaktadır.

b) İlişkisel risk etmenleri

İlişkisel boyut kişinin olayın faili ya da mağduru olmasını etkileyen yakın çevresinden bahseder (örneğin aile üyeleri veya yakın arkadaşlarla olan ilişkiler.) (Uluslararası Çocuk Merkezi Derneği, 2016)

- Anne-baba ile çocuk arasındaki kopuk bağ
- Aileden birinde görülen fiziksel, gelişimsel veya zihinsel sağlık sorunları;
- Dağılan bir ailede çocukta ya da yetişkinde görülen zihinsel sağlık sorunları, mutsuzluk, yalnızlık gibi durumlar ve çocuk velayeti tartışmaları
- Aile içerisinde ayrımcılık yapılması

gibi özellikler risk faktörlerini artıran ilişkisel etmenlerdendir.

c) Çevresel risk etmenleri

Çevresel düzeydeki etmenler, sosyal ilişkilerin geliştiği mahalle, okul, işyeri gibi ortamları temsil eder ve bu ortamların çocuklara kötü muamele olgusuna katkıda bulunabilecek özellikleriyle ilgilidir Çevre ortamında görülen ve çocuklara kötü muamelede risk artırıcı olabilecek özellikler şunlardır (Uluslararası Çocuk Merkezi Derneği, 2016):

- Şiddete göz yumma tolerans gösterme,
- Gerekli barınmaya sahip olamama, yüksek işsizlik oranı, yoksulluk,
- Aileler ve kurumları destekleyecek, özel ihtiyaçlara cevap verecek hizmetlerin olmaması ,
- Yerel uyuşturucu ticareti ve alkolün kolay bulunması

gibi etmenler çevresel risk faktörlerini artırmaktadır.

d) Toplumsal risk etmenleri

Toplumsal etmenlerde ise toplumsal yaşamda yer alan ve kötü muamele kavramını etkileyen örneğin; çocuklara karşı sert fiziksel ceza uygulamalarının ebeveynlere özendirildiği toplum örnekleri, toplumdaki ekonomik eşitsizlikler ya da sosyal güvenlik ağlarının zayıflığı gibi koşullar yer alır (Uluslararası Çocuk Merkezi Derneği, 2016).

- Olumsuz yaşam koşulları ekonomik, sağlık ve eğitim anlamında toplumsal zorluklar
- Şiddete karşı özendiren popüler müziklerin, medya yayınlarının artması
- Katı cinsiyet rolleri ve kısıtlanmalara yol açan toplumsal normlar
- Çocuk pornografisinin, çocuk fuhşunun ve çocuk işçiliğinin yaygınlaşması

gibi etmenler çocuklara uygulanabilecek istismar ve ihmal riskini artırmaktadır.

e) Koruyucu Etmenler

Risk faktörlerini artırıcı etmenler olduğu gibi çocuk istismar ve ihmeline karşı koruyucu sayılabilecek etmenlerde mevcuttur. Bunları;

- Güvenli bağ kurulan ailelerde
- Ebeveynlerin çocuklara yeterli bakım ve ilgi gösterdiği ailelerde

- Madde bağımlısı akranlardan uzak duran çocuklarda ve istikrarlı aile birimleri olan ve toplum olarak sosyal uyum ve bütünlüğü yüksek olan toplumlarda çocuklara uygulanan istismar ve ihmal davranışlarına daha az rastlanmaktadır. (Uluslararası Çocuk Merkezi Derneği, 2016)

2.4. Sosyal Medya Paylaşımları (Sharenting) ve Hukuksal Yansımaları

Çocuğun korunması, onun “bir birey” olarak sevgi, saygı, ilgi ve şefkate layık olması düşüncesinin yanında aynı zamanda toplumunda önemli bir üyesi olması düşüncesine dayanır. Bir toplumda çocuklara kötü muamelelerde bulunuyor ve insanlık dışı davranılıyorsa o toplum kültürel olarak geri kalmıştır, ancak çocuklarına değer veren ve sağlıklı bir gelişme ortamı oluşturan toplulukların ileri bir kültür düzeyi olduğu söylenebilir.(Akyüz,2016).

Yaygın olarak kullanılan sosyal medya ile birlikte anne babaların çocuklarını sosyal hesaplarda paylaşması bu paylaşımlardan ticari kazançlar elde etmeleri ihmal ve istismarın fark edilmeden anne babalar tarafından gerçekleştirilen yeni bir yoludur (Güngör,2021). Ayrıca, sosyal medyanın kullanımı, özellikle çevrimiçi çocuk cinsel istismarı ve sömürüsü bağlamında, bazı çocuklar için önemli bir risk faktörü oluşturan davranışları mümkün kılmıştır (Quayle ve Koukopoulos, 2018).Ebeveynler, çocuklarıyla ilgili görüntü ve güncellemeleri sosyal medyada paylaşarak belirli ölçüde psikolojik ve toplumsal hoşnutluk elde etseler de, bu çevrimiçi paylaşımlar bir dizi potansiyel risk ve yasal sorun da doğurabilir (Steinberg, 2017).

Yapılan sosyal medya paylaşımları herkesin erişimine açık olup çocukların güvenliği açısından önemli bir risk oluşturmakta ve pedofillerin faaliyetlerini kolaylaştırmaktadır, pedofili web sayfalarındaki paylaşımların yarısının sosyal medyadan elde edildiği bilinmektedir. (Güngör,2021). Pedofili çocuk istismarcılarının genel ismidir ve günümüzde sosyal medya ve internet kullanımı bu platformalar da yapılan paylaşımlar pedofili davranışlara sahip kişilere çocukları hedef gösterebilmektedir. Pedofilik bireyler fotoğraf ve videolar üzerinden çocukları istismar edebilir. Bu riski azaltmak adına anne babaların ve öğretmenlerin bu paylaşımlarda da dikkatli olması gerekmektedir (Alikashiöğlu, 2012).

Amerika Birleşik Devletleri'nde Çocukların Çevrimiçi Gizliliğini Koruma Yasası (COPPA), çevrimiçi paylaşım ile ilgili riskleri ele almak amacıyla 1998 yılında yürürlüğe girmiştir. Yasa, bir çocuğun verilerinin kullanımı için ebeveyn izninin alınması gerektiğini belirtirken, ebeveyn paylaşımına ilişkin ayrı bir düzenleme bulunmamaktadır (COPPA).

Türk Medeni Kanunu Madde 339'da “ Ana ve baba, çocuğun bakım ve eğitimi konusunda onun menfaatini göz önünde tutarak gerekli kararları alır ve uygularlar. Çocuk, ana ve babasının sözünü dinlemekle yükümlüdür. Ana ve baba, olgunluğu ölçüsünde çocuğa hayatını düzenleme olanağı tanılır; önemli konularda olabildiğince onun düşüncesini göz önünde tutarlar.” Şeklinde belirtildiği üzere anne-babalar çocukların haklarını gözetmek ve onları korumakla yükümlüdür (Serin, 2014).

Türkiye'de “sharenting” olgusuna ilişkin ebeveyn paylaşımını düzenleyen bir mevzuat bulunmamasıyla birlikte, konudan uluslararası alanda Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'nin (BMÇHS) 16. ve 19. maddelerinde bahsedilmektedir. Ulusal bağlamda ise ilk ve en önemli koruma düzenlemesi 1982 Anayasası'nın 41, 42, 50, 56, 58, 61 ve 62. maddelerinde yer alan hükümlerle gerçekleştirilmiştir. Anayasaya ek olarak, Türkiye'de çocuk haklarını korumak için çeşitli kanunlar mevcuttur. Bunlar arasında Türk Ceza Kanunu, Türk Medeni Kanunu, Çocuk Koruma Kanunu ve Milli Eğitim Temel Kanunu yer almaktadır. Türk Medeni Kanunu ve Türk Ceza Kanunu'nun kişilik hakkı çerçevesinde paylaşım olgusunu, velayet haklarını ve bunların sınırlarını ele alan maddeleri özellikle önemlidir (Akdi, 2016; Apış & Yılmaz,2019; Uzun, 2019; Zorluoğlu Yılmaz,2021).

2.5. Ulusal ve Uluslararası Alanda Çocuk İstismarı İle Mücadele Eden Kuruluşlar

Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu (SHÇEK)

1921'de Kurtuluş Savaşı zamanında öksüz ve yetim kalan çocukların korunması için Himaye-i Eftal adı ile kurulmuştur.1989 yılında Başbakanlığa bağlanmıştır daha sonra adı Türkiye Çocuk Esirgeme Kurumu olarak değiştirilmiş ve uygulamaları yazılı yönerge ve talimatlara bağlanmıştır. 1983 yılında kabul edilen Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanunu ile Sosyal Hizmetler tek elde toplanarak Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu (SHÇEK) oluşturulmuştur (Uğur ,2018) 2828 sayılı kanun 1895 yılından başlayıp günümüze kadar maddeleri değişerek ya da eklenerek gelmiştir ve SHÇEK'in sistemini açıklar (Tansel,2017).

2011 yılında Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'nın kurulması, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu'nun görev, sorumluluk ve yetkilerinin Bakanlığa devredilmesiyle sonuçlanmıştır. Daha önce 0-12 yaş arası çocuklar ve 13-18 yaş arası gençler için ayrı birimler tarafından sağlanan hizmetler, daha sonra Bakanlık bünyesinde Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü altında toplanmıştır.2021 yılı itibariyle ise Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü adı

altında Aile ve Sosyal Hizmetler bakanlığı bünyesinde hizmet vermektedir. (<https://www.aile.gov.tr>)

Çocuk Destek Merkezleri (ÇDM)

Aile ve Sosyal politikalar bakanlığı tarafından 2014 yılında oluşturulmuş 2015 yılında yürürlüğe girmiştir. Suç mağduru, suça sürüklenen, sokakta ve risk altında olan çocuklara yönelik destek merkezleridir. Çocuk Destek Merkezleri çocukların temel gereksinimlerini karşılar, fiziksel duygusal, psikolojik ve sosyal ihtiyaçlarını belirler ve gerekli müdahaleleri yapar. Aile ve yakın çevrelerine dönmeleri için ya da diğer sosyal hizmet birimlerine hazırlanmaları için hizmet verir. (www.ailevecalisma.gov.tr)

Çocuk Destek Merkezleri, psikososyal desteğe ihtiyacı olduğu tespit edilen çocukların temel ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik hizmetler sunmaktadır. Bu destek, suça sürüklenme, suç mağduru olma veya sokaklarda sosyal tehlikelerle karşı karşıya kalma gibi çeşitli istismar biçimlerine maruz kalan çocuklara sağlanmaktadır. Merkezler, bu çocukların fiziksel, duygusal, psikolojik ve sosyal ihtiyaçlarını tespit etmeyi ve ailelerine ve yakın çevrelerine geri dönmelerini ve diğer sosyal hizmet modellerine hazır olmalarını sağlamak için gerekli müdahaleleri uygulamayı amaçlamaktadır. Merkezler yaş gruplarına (11-14/15-18) ve cinsiyete göre düzenlenmiş olup, her merkez suç mağduru, suça sürüklenen, sokakta yaşayan, hamilelik ve madde bağımlılığı gibi belirli alanlarda uzmanlaşmıştır. Çocuk Destek Merkezlerinde hedeflenen amaçlar için Anka Çocuk Destek Programı uygulanmaktadır. Anka Çocuk Destek Programı, Çocuk Destek Merkezlerinde, çocukların olumsuz yaşam deneyimlerinden kaynaklanan istismar veya davranış bozukluklarından kurtulmalarına yardımcı olmak amacıyla uygulanmaktadır. Ayrıca, çocukların bireysel farklılıklarını ve ihtiyaçlarını göz önünde bulundurarak olumlu tutum ve davranış değişiklikleri yaratmayı amaçlamaktadır. Ayrıca program, çocukların aile ve sosyal çevreye uyum sağlamalarına yardımcı olmayı amaçlamaktadır. Anka Çocuk Destek Programı ile çocukların bireysel farklılıkları ve ihtiyaçları dikkate alınarak kişilik gelişimlerinin sağlanması, travmalarının giderilmesi, olumlu tutum ve davranışlar geliştirmeleri amaçlanmaktadır. (www.ailevecalisma.gov.tr)

Koruma Bakım ve Rehabilitasyon Merkezleri (KBRM) – Bakım ve Sosyal Rehabilitasyon Merkezleri (BSRM)

Çocuk Cinsel istismarının 2828 sayılı kanun metninde detaylı bir şekilde yer alması, sosyal hizmet kuruluşları bölümünde, Bakım ve Sosyal Rehabilitasyon merkezlerinin

eklenmesiyle oluşturulmuştur. Bakım ve Sosyal Rehabilitasyon Merkezleri; duygusal, cinsel veya fiziksel istismara uğramış çocukların olumsuz yaşam deneyimlerinin, travmalarının düzelmesi amacıyla rehabilitasyon süreci tamamlanana kadar, bakım ve korunmalarının sağlandığı yerlerdir. 7-18 yaş arası kız ve erkek çocuklara yönelik yatılı hizmet sağlama imkanı da olan kuruluşlardır. 2009 yılında Çocuk Koruma Kanununa dayanarak bir yönetmelik hazırlanmış ve yalnızca suça sürüklenen veya ceza infaz kurumundan salıverilen çocukların bakım, korunma ve rehabilitasyonu amacıyla oluşturulmuş Koruma Bakım ve Rehabilitasyon Merkezleri'nin (KBRM) işleyişi anlatılmıştır (Tansel, 2017)

Çocuk İzlem Merkezleri (ÇİM)

Her ile ayrı olmak üzere Sağlık bakanlığına bağlı hastane ve kurumlarda kurulması planlanan, cinsel istismara uğrama şüphesi taşıyan kurban çocukların, ifade alma, adli muayene ve diğer tüm soruşturma işlemlerinin tek bir merkezde yapılması için kurulan kurumlardır. Bu şekilde çocukların vakayı tekrar tekrar anlatarak yeniden travmayı yaşamasının engellenmesi ayrıca soruşturma sürecinin kısalması yaşanan olaydaki detayların unutulmadan anlatılması hedeflenmektedir (www.sakaryabarosu.org.tr)

Çocuk Polisi

Emniyet Genel Müdürlüğüne bağlı Çocuk şube müdürlüğü yönetmeliğinde terkedilen, başıboş ,kaçak 0-18 yaş arası çocukların, ailelerini bulmak, kanuni yakınlarını bulmak, ilgili kurumlara teslim etmek ,bu çocukların suça sürüklenmelerini engellemek ve eğer suç işledilerse yasal süreçlerini yönetmek amaçlanmıştır. Bu amaçlarla 0-18 yaş grubu gelişim özelliklerini bilen, hizmet içi eğitim almış kişiler 'Çocuk Polisi' olarak tanımlanmaktadır. 2002 yılından itibaren Çocuk Polisi 81 ilde örgütlenmiştir. (www.egm.gov.tr)

Adli Görüşme Odaları (AGO)

AGO'lar yalnızca çocuklar ile sınırlı kalmamaktadır. Kadın, engelli, göçmen gibi risk grubunda bulunanlar içinde hizmet sunmak üzere yapılandırılmıştır. AGO'ların kuruluş amacı; adli sisteme dâhil olan kırılgan grupların soruşturma/kovuşturma aşamasında ikincil mağduriyetlerini önlemek ve uygun fiziksel ortamda ifadelerinin alınmasını sağlamaktır. (www.ailevecalisma.gov.tr)

Çocuk İstismarını ve İhmalini Önleme Derneği (ÇİİODER)

Bilimsel yöntemlerden bilgi edinmek, çocuk istismar ve ihmal ile ilgili bilgi yaymak, çocuklarla ilgili alanlarda çalışanların bilgi alışverişi sağlayabileceği bir ortam oluşturmak, gerekli olduğunda çocuk istismarının önlenmesi konularında danışmanlık yapmak amaçları ile 1988’de Ankara da kurulmuş bir dernektir. Halen Aydın ve Malatya da şubeleri bulunmaktadır. (<http://www.ciioder.org/>)

UNICEF- United Nations Children’s Found (Birleşmiş Milletler Çocuk Fonu)

UNICEF, Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu, küresel olarak dünyanın öncü çocuk savunucusudur. Çalışmalarının büyük kısmını dünyanın en yoksul ülkelerinde sürdürmektedir. Toplamda 190 ülkede güçlü bir varlığa sahiptir. Türkiye’deki ilgili kurumlarla da ortak yürüttüğü çalışmaları mevcuttur. Öncelik olarak belirlediği durumlar arasında; bebeklerin hayatta kalması, tüm çocukların sağlıklı bir ortamda erken çocukluk bakımlarını (sağlık, yeme barınma) almalarını sağlama ,toplumsal cinsiyet eşitliğinin temellerini atma ,tüm çocukların ilköğretimi tamamlamalarını sağlama, HIV/AIDS’in gençler arasında yayılmasını önleme vardır.(www.unicef.org)

INTERPOL- Crime against Children-CAC (Uluslararası Polis Teşkilatı, Çocuklara Yönelik İşlenen Suçlarla Mücadele Birimi)

Ülkemizin de üyesi olduğu INTERPOL dünyadaki en geniş ülke ağına sahip kuruluşlardan biridir. INTERPOL Bünyesinde bulunan “Çocuklara Yönelik İşlenen Suçlarla Mücadele Birimi” altında psikolog, avukat, polis, adli bilişim uzmanı gibi birçok farklı alan uzmanını bulundurur. Merkezi Fransa’nın Lyon kentinde bulunmakta ve 7/24 tüm ülkelerin INTERPOL ofisleriyle iletişim halinde bulunmaktadır. INTERPOL, veri tabanlarında uluslararası çocuk cinsel istismar materyallerini bulundurmaktadır, bu şekilde üye ülkelerin uzmanları ile etkili soruşturmalar yürütülebilmektedir. Çocuk istismarcıları ya da kurbanlar tespit edilerek, yasal işlemler yürütülmektedir. Ayrıca kurban ya da yakalama kararı olan faillerin, ülke sınırlarındaki giriş çıkışlarının da takipleri sağlanmaktadır. CAC bünyesinde; internet üzerindeki çocuk cinsel istismarına ilişkin görsellerin videoların bulunduğu web sayfaları dijital imzalarla saklanmakta, erişimler engellenmektedir (www.interpol.int)

ECPAT- End Child Prostitution in Asia Tourism (Asya Turizminde Çocuk Fuhuşu, Pornografisi ve Cinsel Amaçlı Çocuk Ticaretinin Sonlandırılması)

Çocuk fuhşunu, pornografisini ve cinsel istismarını engellemek amaçlı kurulmuştur. Gün geçtikçe genişleyen bir organizasyondur. Genel amacı dünyada daha fazla ülkeye ulaşarak çocuk cinsel istismarı ile mücadele etmektir. ECPAT Çocuk cinsel istismarı alanında araştırmalar ve yayımlamalar yapmaktadır. 2016 da yayımlanan ‘‘Çocukların Cinsel Sömürü ve Cinsel İstismardan Korunması Terimler & Kavramlar Kılavuzu’’ önde gelen yayımlarından birisidir. (www.ecpat.org)

NICMEC- The National Center for Missing & Exploited Children (Kayıp ve İstismar Edilmiş Çocuklar Ulusal Merkezi)

Amerika Birleşik Devletleri’nde 1984’te kayıp çocukları bulmak ve çocuk kaçırma olaylarının önlenmesi için kurulmuştur. İlerleyen yıllarda uluslararası yapılanmasını da tamamlayarak sınır ötesi çocuk kaçırma ve cinsel istismar konularında etkinliği artmıştır. Dünya üzerinde 22 ülkenin küresel kayıp çocuklar ağını yönetmekte ve 100’den fazla ülkede çocuk cinsel istismarı konusunda kolluk kuvvetleriyle çalışmalar yapmaktadır. (www.ncmec.org)

INHOPE- International Assosiation of International Hotlines (Uluslararası Canlı Destek Hattı Birliği)

Hollanda’da 1996 yılında internet ortamında hızla yayılan cinsel istismar vakalarının tespiti ve suçun soruşturulması için kurulmuştur. Kısa sürede tüm dünyada oluşumunu tamamlamıştır. Temel amaçları arasında çocuk cinsel istismarıyla mücadelede canlı destek hatlarını tek bir çatı altında güçlü kılmak vardır. (www.inhope.org)

Şekil 2.1. Necmettin Erbakan Üniversitesi logosu.

BÖLÜM 3

3. YÖNTEM

Araştırmanın bu bölümünde araştırma modeline, evren ve örnekleme, veri toplama araçlarına, verilerin toplanmasına ve verilerin analiz edilmesine yer verilecektir.

3.1. Araştırmanın Modeli

Araştırma nicel araştırma yöntemlerinden tarama modeli kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Tarama modelleri, geçmişte var olmuş veya hali hazırda var olan bir olayı ya da durumu mevcut haliyle betimlemeyi hedefleyen araştırma yaklaşımlarıdır. İlişkisel tarama modeller iki veya daha fazla değişken arasında birlikte değişimin olup olmadığını veya bu değişimin derecesini belirlemeye çalışan araştırma modelleridir (Karasar, 2012). Bu araştırmada Kastamonu’da yaşayan ve 0-6 yaş çocuğu olan ebeveynlerin, çocuk ihmal ve istismarına yönelik farkındalık düzeylerinin cinsiyet, öğrenim durumu, yaş, çocuk sayısı ve daha önce istismar eğitimi alıp-almamaları demografik özellikleri üzerinden belirlenmesi amaçlanmaktadır. Bu yüzden tarama modeli araştırma için uygun görülmüştür

3.2. Araştırmanın Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu 2024 yılı Mart-Nisan aylarında Kastamonu ili içinde yaşayan 0-6 yaş grubu çocuğa sahip basit seçkisiz örnekleme yöntemi ile belirlenen 240 anne-baba oluşturmaktadır. Ölçeğe eklenen dolgu madde kullanımına bağlı olarak 11 adet ölçek örneği çalışma dışında bırakılarak geçerli olan 229 kişi üzerinden çalışma yürütülmüştür. Bu örnekleme metodunda tüm bireylerin seçilme ihtimali aynı olup, bireylerin seçimi birbirlerini etkilemez (Büyüköztürk, Kılıç-Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2018).

Katılımcıların sosyodemografik özelliklerine göre frekans ve yüzdelik değerleri Tablo 1’de verilmiştir.

Ebeveynlerin Sosyodemografik Özelliklerine Göre Frekans ve Yüzde Değerleri

		Frekans (N)	Yüzde (%)
Ebeveyn	Anne	196	85,5
	Baba	33	14,5
	Toplam	229	100
Yaş	26-30	58	25,3
	31-35	66	28,8
	36-40	73	31,8
	41 ve üzeri	32	13,9
	Toplam	229	100
İhmal İstismar Eğitimi	Eğitim Alan	56	24,4
	Eğitim Almayan	173	75,6
	Toplam	229	100
Mezun Olunan Okul Türü	İlkokul	11	4,8
	Ortaokul	16	6,9
	Lise	49	21,4
	Ön Lisans	27	11,7
	Lisans	108	47,1
	Lisansüstü	18	7,8
	Toplam	229	100
	Toplam	229	100
Sahip Olunan Çocuk Sayısı	1 çocuk	95	41,4
	2 çocuk	83	36,2
	3 çocuk	37	16,1
	4 ve üzeri	14	6,1
	Toplam	229	100

Araştırmaya katılan katılımcıların sosyodemografik özelliklerine ilişkin Tablo 1. incelendiğinde annelerin sayısı 196 (%85,5), babaların sayısı ise 33 (%14,5)’tür. Katılımcılar arasından 58 (%25,3) kişi 26-30, 66 (%28,8) kişi 31-35, 73 (%31,8) kişi 36-40 ve kalan 32 (%13,9) kişi de 41 yaş ve üzeridir. Ebeveynler arasından ihmal istismar eğitimi alanların sayısı 56 (%24,4) iken, almayanların sayısı 173 (%75,6)’tür. Ebeveynler arasından 11 kişi (%4,8) ilkokul, 16 (%6,9) kişi ortaokul, 49 (%21,4) kişi lise, 27 (%11,7) kişi ön lisans, 108 (%47,1) kişi lisans ve kalan 18 (%7,8) kişi ise lisansüstünden mezun olmuştur. Katılımcıların 95’i

(%41,4) 1 çocuk, 83'ü (%36,2) 2 çocuk, 37'si (%16,1) 3 çocuk ve 14'ü (%6,1) 4 ve üzeri çocuğa sahip olduğunu ettiğini ifade etmiştir.

3.3. Veri Toplama Araç ve/veya Teknikleri

Veri toplamada araştırmacı tarafından geliştirilen'' Demografik Bilgi Formu'' ve Hazal Begüm ÜNAL ve Menekşe BOZ tarafından geliştirilen ebeveynlerin çocuk istismarı ve ihmali farkındalıklarını belirlemek amacıyla EÇİFÖ (Ebeveynlerin Çocuk İstismarı ve İhmali Farkındalığı Ölçeği) kullanılmıştır. Demografik bilgi formundaki sorularla ebeveynlerin cinsiyet, yaş, eğitim düzeyi, çocuk sayısı ve çocuk ihmal ve istismarı konusunda eğitim alma durumları belirlenmiş ve Ünal ve Boz tarafından geliştirilen EÇİFÖ (Ebeveynlerin Çocuk İstismarı ve İhmali Farkındalığı Ölçeği) kullanılarak demografik özelliklerle ebeveynlerin ,çocuk ihmal ve istismarı farkındalıkları arasında anlamlı bir fark olup olmadığı incelenmiştir.

Ünal ve Boz tarafından geliştirilen EÇİFÖ (Ebeveynlerin Çocuk İstismarı ve İhmali Farkındalığı Ölçeği) beşli likert (1-kesinlikle katılmıyorum, 2-katılmıyorum, 3-kararsızım, 4-katılıyorum 5-kesinlikle katılıyorum) tipindedir. 45 maddeden oluşan ölçek, Genel Bilgi Alt Boyutu (12 madde), Fiziksel İstismar Alt Boyutu (6 madde), Duygusal İstismar Alt Boyutu (15 madde), Cinsel İstismar Alt Boyutu (8 madde), İhmali Alt Boyutu (4 madde) olmak üzere beş alt boyut içermektedir. Toplam puanın yüksekliğine bağlı olarak katılımcının çocuk ihmal ve istismarı farkındalık düzeyi de yükselmektedir (Ünal ve Boz, 2020). Ölçeğin tümü için hesaplanan Cronbach's alpha güvenirlik katsayısı değeri orijinal çalışmada 0.80, bu çalışmada ise 0.81 olarak hesaplanmıştır.

3.4. Verilerin Toplanması

Araştırmada veri toplanması araştırmacı tarafından geliştirilen ''Demografik Bilgi Formu'' ve geliştirilen EÇİFÖ (Ebeveynlerin Çocuk İstismarı ve İhmali Farkındalığı Ölçeği) katılımcılara 2024 yılı Mart-Nisan aylarında uygulanmıştır.

3.5. Verilerin Analizi

Ön Analiz (Preliminary Analysis)

Araştırma için toplanan veriler IBM SPSS 26 programına aktarıldıktan sonra, verilerin analizi hazır hale getirilmesi için ilk olarak kullanılan ölçekte ters madde (reverse item) olup olmadığı kontrol edilmiştir. Toplamda 45 maddeden oluşan Ebeveynlerin Çocuk İhmali ve İstismarı Farkındalık Ölçeğinde, 4, 5, 7, 9, 10, 11, 12, 18, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 30, 31, 32, 33, 34, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43 ve 45 numaralı maddeler ters kodlanmaktadır.

Kayıp verilerin olup olmadığı program aracılığı ile kontrol edilmiş ve kayıp veriye (missing value) rastlanmamıştır ancak ölçeğe araştırmacı tarafından eklenen dolgu maddesine beklenen cevabı vermeyen 11 kişinin verileri analizden çıkarılmıştır. Ölçek Genel Bilgiler, İhmal, Cinsel İstismar, Duygusal İstismar ve Fiziksel İstismar olmak üzere 5 alt boyuttan oluşmaktadır. Genel Bilgiler alt boyutunda; 1, 2, 3, 4, 17, 18, 22, 27, 34, 35, 41 ve 43 numaralı, İhmal alt boyutunda; 12, 16, 30 ve 39 numaralı, Cinsel İstismar alt boyutunda; 5, 6, 8, 11, 15, 33, 38 ve 44 numaralı, Duygusal İstismar alt boyutunda; 7, 10, 14, 19, 21, 23, 24, 25, 26, 28, 31, 32, 37, 40 ve 45 numaralı, son olarak Fiziksel İstismar alt boyutunda ise 9, 13, 20, 29, 36 ve 42 numaralı maddeler bulunmaktadır. Araştırma kapsamında yapılan uygulama sonucu elde edilen verilerle, kullanılan ölçeğin güvenirlik puanı (reliability score) hesaplanmıştır.

Ölçeğin tümü için hesaplanan Cronbach's alpha güvenirlik katsayısı değeri orijinal çalışmada 0.80, bu çalışmada ise 0.81 olarak hesaplanmıştır.

BÖLÜM 4

4. BULGULAR

Bu bölümde katılımcıların verilerine dair analizlere yer verilmektedir.

4.1 Katılımcıların Sosyodemografik Özelliklerine İlişkin Frekans Dağılımları

Katılımcıların sosyodemografik özelliklerine göre frekans ve yüzdelik değerleri Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1: Ebeveynlerin Sosyodemografik Özelliklerine Göre Frekans ve Yüzde Değerleri

		Frekans (N)	Yüzde (%)
Ebeveyn	Anne	196	85,5
	Baba	33	14,5
	Toplam	229	100
Yaş	26-30	58	25,3
	31-35	66	28,8
	36-40	73	31,8
	41 ve üzeri	32	13,9
	Toplam	229	100
İhmal İstismar Eğitimi	Eğitim Alan	56	24,4
	Eğitim Almayan	173	75,6
	Toplam	229	100
Mezun Olunan Okul Türü	İlkokul	11	4,8
	Ortaokul	16	6,9
	Lise	49	21,4
	Ön Lisans	27	11,7
	Lisans	108	47,1
	Lisansüstü	18	7,8
	Toplam	229	100
Sahip Olunan Çocuk Sayısı	1 çocuk	95	41,4
	2 çocuk	83	36,2
	3 çocuk	37	16,1
	4 ve üzeri	14	6,1
	Toplam	229	100

Araştırmaya katılan katılımcıların sosyodemografik özelliklerine ilişkin Tablo 1. incelendiğinde annelerin sayısı 196 (%85,5), babaların sayısı ise 33 (%14,5)'tür. Katılımcılar arasından 58 (%25,3) kişi 26-30, 66 (%28,8) kişi 31-35, 73 (%31,8) kişi 36-40 ve kalan 32 (%13,9) kişi de 41 yaş ve üzeridir. Ebeveynler arasından ihmal istismar eğitimi alanların sayısı 56 (%24,4) iken, almayanların sayısı 173 (%75,6)'tür. Ebeveynler arasından 11 kişi (%4,8) ilkokul, 16 (%6,9) kişi ortaokul, 49 (%21,4) kişi lise, 27 (%11,7) kişi ön lisans, 108 (%47,1) kişi lisans ve kalan 18 (%7,8) kişi ise lisansüstünden mezun olmuştur. Katılımcıların 95'i (%41,4) 1 çocuk, 83'ü (%36,2) 2 çocuk, 37'si (%16,1) 3 çocuk ve 14'ü (%6,1) 4 ve üzeri çocuğa sahip olduğunu ettiğini ifade etmiştir.

4.2. Ebeveynlerin Çocuk İhmali ve İstismarı Farkındalık Düzeylerinin Ebeveyn Türüne Göre T-testi Sonuçları

Ebeveynlerin Çocuk İhmali ve İstismarı Farkındalık düzeyleri ve alt boyutlarının ebeveyn türüne göre farklılaşıp farklılaşmadığını test etmek için, bağımsız örneklem t-testi (independent samples t-test) kullanılmıştır. T-testinin kullanılabilir olup olmadığını test etmek amacıyla, test varsayımlarına (test assumptions) bakılmıştır. İlk olarak, normallik (normality of distribution) ile uç değerlerin (extreme values) mevcut olup olmadığının kontrolü sağlanmıştır. Boxplot'lar incelendiği zaman, veri setinde herhangi bir uç değer olmadığı görülmüştür. Kolmogorov-Smirnov test sonuçlarına göre, anne ve babaların puanlarının normal dağılım gösterdiği belirlenmiştir. ($p > .05$). Histogram grafiği incelendiğinde, grubun normal dağılım gösterdiği gözlenmiştir. Dolayısı ile veri üzerinde herhangi bir değişiklik yapmadan ya da parametrik olmayan bir alternatif test kullanılmadan, veri olduğu şekilde kullanılmıştır. Levene's Eşit Varyanslar Testi (Levene's Test of Equal Variances) İhmal alt boyutu için anlamlı bir p değeri verdiğinden dolayı ($p < 0.05$) eşit varyans varsayımı yapılmayan seçenek (heterogeneity of variances) değerlendirilmiştir. Levene's testi, diğer alt boyutlar ve ölçeğin toplam puanı için anlamlı bir p değeri vermediğinden dolayı, varyansların homojenliği (homogeneity of variances) söz konusudur. Dolayısı ile, İhmal alt boyutu için eşit varyans varsayımı yapılmayan seçenek, diğer alt boyutlar ve toplam puan için eşit varyans varsayımı (equal variance assumption) yapılan seçenek göz önüne alınmıştır. Sonuçlar Tablo 2'de gösterilmiştir.

Tablo 2. Ebeveynlerin Çocuk İhmali ve İstismarı Farkındalık Düzeylerinin Ebeveyn Türüne Göre T-testi Sonuçları

		N	$\bar{X}$	ss	Std. Hata	t	p	Cohen's d
Farkındalık	Baba	33	160,3	11,14	1,940	-5,079	0,00	0.96
	Anne	196	173,3	13,99	1,000			
Genel Bilgiler	Baba	33	40,8	3,71	0,645	-3,440	0,00	0.64
	Anne	196	43,5	4,21	0,301			
Cinsel İstismar	Baba	33	31,5	2,72	0,473	-1,582	0,11	0.29
	Anne	196	32,4	2,93	0,209			
Duygusal İstismar	Baba	33	54,4	6,41	1,115	-4,765	0,00	0.89
	Anne	196	59,7	5,92	0,423			
Fiziksel İstismar	Baba	33	20,6	3,15	0,549	-4,798	0,00	0.90
	Anne	196	23,1	2,75	0,196			
İhmal	Baba	33	13,1	1,51	0,262	-5,135	0.00	0.74
	Anne	196	14,7	2,21	0,158			

Yapılan bağımsız örneklem t-testi sonuçlarına göre, ebeveynlerin çocuk ihmali ve istismarı farkındalık düzeyleri, cinsel istismar alt boyutu hariç, ebeveyn türüne göre anlamlı bir farklılık göstermektedir. Grup verileri incelendiğinde, annelerin çocuk ihmali ve istismarı farkındalık düzeyleri ortalaması 173,3 iken ($n = 196$; $SS = 13,99$), babaların çocuk ihmali ve istismarı farkındalık düzeyleri ortalaması 160,3'tür ($n = 33$; $SS = 11,14$). Bağımsız örneklem t testi, ortalamalar arasındaki farkın anlamlı olduğunu göstermiştir $t(227) = -5,079$, $p < 0.001$. Farklılığın etki büyüklüğünü ölçmek amacıyla hesaplanan Cohen's d değeri 0.96 olarak bulunmuştur. Bu değer, yüksek bir etki büyüklüğünü ifade etmektedir. Anne ve babalar arasındaki puan farkları alt boyutlar açısından incelendiğinde; annelerin genel bilgiler farkındalık düzeyleri ortalaması 43,5 iken ($n = 196$; $SS = 4,21$), babaların genel bilgiler farkındalık düzeyleri ortalaması 40,8'dir ($n = 33$; $SS = 3,71$). Bağımsız örneklem t testi, ortalamalar arasındaki farkın anlamlı olduğunu göstermiştir $t(227) = -3,440$, $p < 0.001$. Farklılığın etki büyüklüğünü ölçmek amacıyla hesaplanan Cohen's d değeri 0.64 olarak bulunmuştur. Bu değer, orta derecede etki büyüklüğünü ifade etmektedir. Annelerin cinsel istismar farkındalık düzeyleri ortalaması 32,4 iken ($n = 196$; $SS = 2,93$), babaların cinsel istismar farkındalık düzeyleri ortalaması 31,5'tür ($n = 33$; $SS = 2,72$). Bağımsız örneklem t testi, ortalamalar arasındaki farkın anlamlı olmadığını göstermiştir $t(227) = -1,582$, $p = 0,11$. Yine de ortalamalar arasındaki farklılığın etki büyüklüğünü ölçmek amacıyla hesaplanan

Cohen's d değeri 0.29 olarak bulunmuştur. Bu değer, küçük bir etki büyüklüğünü ifade etmektedir. Annelerin duygusal istismar farkındalık düzeyleri ortalaması 59,7 iken ($n = 196$; $SS = 5,92$), babaların duygusal istismar farkındalık düzeyleri ortalaması 54,4'tür ($n = 33$; $SS = 6,41$). Bağımsız örneklem t testi, ortalamalar arasındaki farkın anlamlı olduğunu göstermiştir $t(227) = -4,765$, $p < 0.001$. Farklılığın etki büyüklüğünü ölçmek amacıyla hesaplanan Cohen's d değeri 0.89 olarak bulunmuştur. Bu değer, yüksek bir etki büyüklüğünü ifade etmektedir. Annelerin fiziksel istismar farkındalık düzeyleri ortalaması 23,1 iken ($n = 196$; $SS = 2,75$), babaların fiziksel istismar farkındalık düzeyleri ortalaması 20,6'dır ($n = 33$; $SS = 3,15$). Bağımsız örneklem t testi, ortalamalar arasındaki farkın anlamlı olduğunu göstermiştir $t(227) = -4,798$, $p < 0.001$. Farklılığın etki büyüklüğünü ölçmek amacıyla hesaplanan Cohen's d değeri 0.90 olarak bulunmuştur. Bu değer, yüksek bir etki büyüklüğünü ifade etmektedir. Annelerin ihmal farkındalık düzeyleri ortalaması 14,7 iken ($n = 196$; $SS = 2,21$), babaların ihmal farkındalık düzeyleri ortalaması 13,1'dir ($n = 33$; $SS = 1,51$). Bağımsız örneklem t testi, ortalamalar arasındaki farkın anlamlı olduğunu göstermiştir $t(58,079) = -5,135$, $p < 0.001$. Farklılığın etki büyüklüğünü ölçmek amacıyla hesaplanan Cohen's d değeri 0.74 olarak bulunmuştur. Bu değer, yüksek bir etki büyüklüğünü ifade etmektedir.

4.3 Ebeveynlerin Çocuk İhmali ve İstismarı Farkındalık Düzeylerinin İhmal İstismar Eğitimi Alıp Almamaya Göre T-testi Sonuçları

Ebeveynlerin Çocuk İhmali ve İstismarı Farkındalık düzeyleri ve alt boyutlarının ihmal istismar eğitimi alıp almama durumuna göre farklılaşıp farklılaşmadığını test etmek için, bağımsız örneklem t-testi (independent samples t-test) uygulanmıştır. T-testinin kullanılabilir olup olmadığını test etmek amacıyla, test varsayımlarına (test assumptions) bakılmıştır. İlk olarak, normallik (normality of distribution) ile uç değerlerin (extreme values) mevcut olup olmadığı kontrol edilmiştir. Boxplot'lar incelendiği zaman, veri setinde herhangi bir uç değer olmadığı görülmüştür. Kolmogorov-Smirnov test sonuçlarına göre, eğitim alan ve almayanların puanları normal dağılım göstermiştir ($p > .05$). Histogram grafiği incelendiğinde, grubun normal bir şekilde dağıldığı gözlenmiştir. Dolayısı ile veri üzerinde herhangi bir değişiklik yapmadan ya da parametrik olmayan bir alternatif test kullanmadan, veri olduğu şekilde kullanılmıştır. Levene's Eşit Varyanslar Testi (Levene's Test of Equal Variances), alt boyutlar ve ölçeğin toplam puanı için anlamlı bir p değeri vermediği için, varyansların homojenliği (homogeneity of variances) söz konusudur. Dolayısı ile, alt boyutlar ve toplam

puan için eşit varyans varsayımı (equal variance assumption) yapılan seçenek göz önüne alınmıştır. Sonuçlar Tablo 3’de gösterilmiştir.

Tablo 3. Ebeveynlerin Çocuk İhmali ve İstismarı Farkındalık Düzeylerinin İhmal İstismar Eğitimi Alıp Almama Durumuna Göre T-testi Sonuçları

		N	$\bar{X}$	ss	Std. Hata	t	p	Cohen’s d
Farkındalık Toplam	Alan	56	171,5	14,04	1,876	0,062	0,95	0.01
	Almayan	173	171,4	14,49	1,102			
Genel Bilgiler	Alan	56	43,5	4,05	0,541	0.955	0,34	0.15
	Almayan	173	42,9	4,30	0,327			
Cinsel İstismar	Alan	56	32,6	2,45	0,327	1,246	0,21	0.19
	Almayan	173	32,1	3,03	0,231			
Duygusal İstismar	Alan	56	58,7	6,78	0,906	-0,411	0,68	0.06
	Almayan	173	59,1	6,11	0,465			
Fiziksel İstismar	Alan	56	22,3	3,04	0,406	-1,246	0,21	0.19
	Almayan	173	22,9	2,91	0,221			
İhmal	Alan	56	14,4	1,79	0,240	-0,242	0.81	0.03
	Almayan	173	14,5	2,31	0,176			

Yapılan bağımsız örneklem t-testi sonuçlarına göre, ebeveynlerin çocuk ihmali ve istismarı farkındalık düzeyleri, ihmal istismar eğitimi alıp almama durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir. Grup verileri incelendiğinde, eğitim alanların çocuk ihmali ve istismarı farkındalık düzeyleri ortalaması 171,5 iken ($n = 56$; $SS = 14,04$), almayanların çocuk ihmali ve istismarı farkındalık düzeyleri ortalaması 171,4’tür ($n = 173$; $SS = 14,49$). Bağımsız örneklem t testi, ortalamalar arasındaki farkın anlamlı olmadığını göstermiştir $t(227) = 0,062$, $p > 0.05$. Farklılığın etki büyüklüğünü ölçmek amacıyla hesaplanan Cohen’s d değeri 0.01 olarak bulunmuştur. Bu değer, düşük bir etki büyüklüğünü ifade etmektedir. Eğitim alanlar ve almayanlar arasındaki puan farkları alt boyutlar açısından incelendiğinde; alanların genel bilgiler farkındalık düzeyleri ortalaması 43,5 iken ($n = 56$; $SS = 4,05$), almayanların genel bilgiler farkındalık düzeyleri ortalaması 42,9’dur ($n = 173$; $SS = 4,30$). Bağımsız örneklem t testi, ortalamalar arasındaki farkın anlamlı olmadığını göstermiştir $t(227) = 0.955$, $p > 0.05$. Farklılığın etki büyüklüğünü ölçmek için hesaplanan Cohen’s d değeri 0.15 olarak bulunmuştur. Bu değer, düşük düzeyde etki büyüklüğünü ifade etmektedir. Alanların cinsel istismar farkındalık düzeyleri ortalaması 32,6 iken ($n = 56$; $SS = 2,45$), almayanların cinsel istismar farkındalık düzeyleri ortalaması 32,1’dir ($n = 173$; $SS = 3,03$). Bağımsız örneklem t

testi, ortalamalar arasındaki farkın anlamlı olmadığını göstermiştir $t(227) = 1,246, p > 0.05$. Farklılığın etki büyüklüğünü ölçmek amacıyla hesaplanan Cohen's d değeri 0.19 olarak bulunmuştur. Bu değer, düşük düzeyde etki büyüklüğünü ifade etmektedir. Alanların duygusal istismar farkındalık düzeyleri ortalaması 58,7 iken ($n = 56$; $SS = 6,78$), almayanların duygusal istismar farkındalık düzeyleri ortalaması 59,1'dur ($n = 173$; $SS = 6,11$). Bağımsız örneklem t testi, ortalamalar arasındaki farkın anlamlı olmadığını göstermiştir $t(227) = -0,411, p > 0.05$. Farklılığın etki büyüklüğünü ölçmek amacıyla hesaplanan Cohen's d değeri 0.06 olarak bulunmuştur. Bu değer, düşük düzeyde etki büyüklüğünü ifade etmektedir. Alanların fiziksel istismar farkındalık düzeyleri ortalaması 22,3 iken ($n = 56$; $SS = 3,04$), almayanların fiziksel istismar farkındalık düzeyleri ortalaması 22,9'dur ($n = 173$; $SS = 2,91$). Bağımsız örneklem t testi, ortalamalar arasındaki farkın anlamlı olmadığını göstermiştir $t(227) = -1,246, p > 0.05$. Farklılığın etki büyüklüğünü ölçmek amacıyla hesaplanan Cohen's d değeri 0.19 olarak bulunmuştur. Bu değer, düşük düzeyde etki büyüklüğünü ifade etmektedir. Alanların ihmal farkındalık düzeyleri ortalaması 14,4 iken ($n = 56$; $SS = 1,79$), almayanların ihmal farkındalık düzeyleri ortalaması 14,5'dir ($n = 173$; $SS = 2,31$). Bağımsız örneklem t testi, ortalamalar arasındaki farkın anlamlı olmadığını göstermiştir $t(227) = -0,242, p > 0.05$. Farklılığın etki büyüklüğünü ölçmek amacıyla hesaplanan Cohen's d değeri 0.03 olarak bulunmuştur. Bu değer, düşük düzeyde etki büyüklüğünü ifade etmektedir.

4.4 Ebeveynlerin Çocuk İhmali ve İstismarı Farkındalık Düzeylerinin Yaş Değişkenine Göre Tek Yönlü ANOVA Sonuçları

Ebeveynlerin çocuk ihmali ve istismarı farkındalık düzeylerinin yaş değişkenine göre değişip değişmediğini test etmek için tek yönlü ANOVA analizi yapılmıştır. Analizde, yaş değişkeni 4 gruba ayrılmıştır: 26-30 ($n = 58$), 31-35 ($n = 66$), 36-40 ($n = 73$) ve 41 ve üzeri ($n = 32$). Boxplot analizine göre, herhangi bir uç veri mevcut değildir. Histogram grafikleri incelendiğinde dağılımların normal olduğu gözlenmektedir. Histogram grafiklerine ek olarak Skewness-Kurtosis değerlerinin standart hataya bölünmesiyle bulunan değer 3.19'dan küçük olduğu için dağılımın normal olduğu kabul edilmiştir (Tabachnick ve Fidell, 2013). Varyansların eşit olup olmadığını anlamak için Levene's istatistikleri incelenmiş, ebeveynlerin çocuk ihmali ve istismarı farkındalık düzeylerinin p değerleri istatistiksel olarak anlamlı olmadığı için ($p > .05$) varyansların homojenliği varsayımı karşılanmıştır.

Ebeveynlerin Çocuk İhmali ve İstismarı Farkındalık Düzeyleri Toplam Puanlarının Yaş Değişkenine Göre ANOVA Sonuçları

Tablo 4. Ebeveynlerin Çocuk İhmali ve İstismarı Farkındalık Düzeyleri Toplam Puanlarının Yaş Değişkenine Göre ANOVA Sonuçları

Yaş	N	$\bar{X}$	ss	Std. Hata	F	p	ω^2
26-30	58	176,14	15,18	1,993	3,423	0,018	0,031
31-35	66	170,85	13,43	1,653			
36-40	73	170,23	12,79	1,498			
41 üzeri	32	166,97	16,33	2,886			
Toplam	229	171,45	14,35	0,948			

Tablo 4. incelendiğinde ANOVA testi, ebeveynlerin çocuk ihmali ve istismarı farkındalık düzeylerinin yaş değişkeni arasında anlamlı farklılıklar gösterdiğini ortaya çıkarmıştır, $F(3, 225) = 3,423$, $p < .05$, $\omega^2 = 0,031$. Etki büyüklüğünü ölçmek için hesaplanan $\omega^2=0,031$ değeri, düşük etki büyüklüğüne işaret etmektedir. Farklılığın hangi gruplar arasında ortaya çıktığını değerlendirmek için Tukey post-hoc analizi yapılmıştır. Tukey post hoc analizi, 26-30 yaş aralığında bulunan grupla ($\bar{X}=176,14$, $SS=15,18$), 41 ve üzeri yaş aralığında bulunan grup ($\bar{X}=166,97$, $SS=16,33$) arasında anlamlı bir fark olduğunu ortaya çıkarmış, sonuçlar Tablo 5’de gösterilmiştir.

Tablo 5. Tukey Post-Hoc Analizi Sonuçları

Yaş(I)	Yaş(J)	I-J	Std. Hata	p
26-30	31-35	5,289	2,543	0,163
	36-40	5,905	2,485	0,085
	41 üzeri	9,169	3,111	0,018
31-35	26-30	-5,289	2,543	0,163
	36-40	0,616	2,400	0,994
	41 üzeri	3,880	3,043	0,580
36-40	26-30	-5,905	2,485	0,085
	31-35	-0,616	2,400	0,994
	41 üzeri	3,264	2,995	0,696
41 üzeri	26-30	-9,169	3,111	0,018
	31-35	-3,880	3,043	0,580
	36-40	-3,264	2,995	0,696

Ebeveynlerin Çocuk İhmali ve İstismarı Farkındalık Düzeyleri Genel Bilgi Alt Boyutu Puanlarının Yaş Değişkenine Göre ANOVA Sonuçları

Tablo 6. Ebeveynlerin Çocuk İhmali ve İstismarı Farkındalık Düzeyleri Genel Bilgi Alt Boyutu Puanlarının Yaş Değişkenine Göre ANOVA Sonuçları

	N	$\bar{X}$	ss	Std. Hata	F	p	ω^2
26-30	58	44,52	4,19	0,551	3,700	0,013	0,034
31-35	66	42,86	3,86	0,475			
36-40	73	42,75	4,05	0,475			
41 üzeri	32	41,69	4,92	0,870			
Toplam	229	43,08	4,24	0,280			

Tablo 6 incelendiğinde ANOVA testi, ebeveynlerin çocuk ihmali ve istismarı farkındalık düzeylerinin genel bilgi alt boyutunun yaş değişkeni arasında anlamlı farklılıklar gösterdiğini ortaya çıkarmıştır, $F(3, 225) = 3,700, p < 0.05, \omega^2 = 0,034$. Etki büyüklüğünü ölçmek için hesaplanan $\omega^2=0,034$ değeri, düşük etki büyüklüğüne işaret etmektedir. Farklılığın hangi gruplar arasında ortaya çıktığını değerlendirmek amacıyla Tukey post-hoc analizi yapılmıştır. Tukey post hoc analizi, 26-30 yaş aralığında bulunan grupla ($\bar{X}=44,52, SS=4,19$), 41 ve üzeri yaş aralığında bulunan grup ($\bar{X}=41,69, SS=4,92$) arasında anlamlı bir fark olduğunu ortaya çıkarmış, sonuçlar Tablo 7’de gösterilmiştir.

Tablo 7. Tukey Post-Hoc Analizi

Yaş(I)	Yaş(J)	I-J	Std. Hata	p
26-30	31-35	1,654	0,750	0,125
	36-40	1,764	0,733	0,079
	41 üzeri	2,830	0,918	0,012
31-35	26-30	-1,654	0,750	0,125
	36-40	0,110	0,708	0,999
	41 üzeri	1,176	0,898	0,557
36-40	26-30	-1,764	0,733	0,079
	31-35	-0,110	0,708	0,999
	41 üzeri	1,066	0,883	0,623
41 üzeri	26-30	-2,830	0,918	0,012
	31-35	-1,176	0,898	0,557
	36-40	-1,066	0,883	0,623

Ebeveynlerin Çocuk İhmali ve İstismarı Farkındalık Düzeyleri Cinsel İstismar Alt Boyutu Puanlarının Yaş Değişkenine Göre ANOVA Sonuçları

Tablo 8. Ebeveynlerin Çocuk İhmali ve İstismarı Farkındalık Düzeyleri Cinsel İstismar Alt Boyutu Puanlarının Yaş Değişkenine Göre ANOVA Sonuçları

Yaş	N	$\bar{X}$	ss	Std. Hata	F	p	ω^2
26-30	58	32,64	3,20	0,421	1,075	0,360	0,001
31-35	66	31,85	2,71	0,334			
36-40	73	32,41	2,67	0,313			
41 üzeri	32	31,81	3,22	0,569			
Toplam	229	32,22	2,91	0,192			

Tablo 8 incelendiğinde ANOVA testi, ebeveynlerin çocuk ihmali ve istismarı farkındalık düzeyleri cinsel istismar alt boyutu puanlarının yaş değişkeni arasında anlamlı farklılıklar göstermediğini ortaya çıkarmıştır, $F(3, 225) = 1,075, p > 0.05, \omega^2 = 0,001$. Grup ortalamaları arasındaki puan farklarının değişimi anlamlı değildir. Etki büyüklüğünü ölçmek için hesaplanan $\omega^2=0,001$ değeri, düşük etki büyüklüğüne işaret etmektedir.

Ebeveynlerin Çocuk İhmali ve İstismarı Farkındalık Düzeyleri Duygusal İstismar Alt Boyutu Puanlarının Yaş Değişkenine Göre ANOVA Sonuçları

Tablo 9. Ebeveynlerin Çocuk İhmali ve İstismarı Farkındalık Düzeyleri Duygusal İstismar Alt Boyutu Puanlarının Yaş Değişkenine Göre ANOVA Sonuçları

Yaş	N	$\bar{X}$	ss	Std. Hata	F	p	ω^2
26-30	58	60,62	5,98	0,786	2,467	0,063	0,019
31-35	66	59,08	6,14	0,756			
36-40	73	58,27	5,86	0,686			
41 üzeri	32	57,28	7,43	1,313			
Toplam	229	58,96	6,27	0,414			

Tablo 9 incelendiğinde ANOVA testi, ebeveynlerin çocuk ihmali ve istismarı farkındalık düzeyleri duygusal istismar alt boyutu puanlarının yaş değişkeni arasında anlamlı farklılıklar göstermediğini ortaya çıkarmıştır, $F(3, 225) = 2,467, p > 0.05, \omega^2 = 0,019$. Grup ortalamaları arasındaki puan farklarının değişimi anlamlı değildir. Etki büyüklüğünü ölçmek için hesaplanan $\omega^2=0,019$ değeri, düşük etki büyüklüğüne işaret etmektedir.

Ebeveynlerin Çocuk İhmali ve İstismarı Farkındalık Düzeyleri Fiziksel İstismar Alt Boyutu Puanlarının Yaş Değişkenine Göre ANOVA Sonuçları

Tablo 10. Ebeveynlerin Çocuk İhmali ve İstismarı Farkındalık Düzeyleri Fiziksel İstismar Alt Boyutu Puanlarının Yaş Değişkenine Göre ANOVA Sonuçları

Yaş	N	$\bar{X}$	ss	Std. Hata	F	p	ω^2
26-30	58	23,24	3,39	0,446	1,034	0,378	0,000
31-35	66	22,83	2,72	0,335			
36-40	73	22,48	2,61	0,305			
41 üzeri	32	22,28	3,21	0,567			
Toplam	229	22,75	2,94	0,194			

Tablo 10 incelendiğinde ANOVA testi, ebeveynlerin çocuk ihmali ve istismarı farkındalık düzeyleri cinsel istismar alt boyutu puanlarının yaş değişkeni arasında anlamlı farklılıklar göstermediğini ortaya çıkarmıştır, $F(3, 225) = 1,034, p > 0.05, \omega^2 = 0,000$. Grup ortalamaları arasındaki puan farklarının değişimi anlamlı değildir. Etki büyüklüğünü ölçmek için hesaplanan $\omega^2=0,000$ değeri, düşük etki büyüklüğüne işaret etmektedir.

Ebeveynlerin Çocuk İhmali ve İstismarı Farkındalık Düzeyleri İhmal Alt Boyutu Puanlarının Yaş Değişkenine Göre ANOVA Sonuçları

Tablo 11. Ebeveynlerin Çocuk İhmali ve İstismarı Farkındalık Düzeyleri İhmal Alt Boyutu Puanlarının Yaş Değişkenine Göre ANOVA Sonuçları

Yaş	N	$\bar{X}$	ss	Std. Hata	F	p	ω^2
26-30	58	15,12	2,22	0,292	2,854	0,038	0,024
31-35	66	14,23	2,06	0,253			
36-40	73	14,32	2,16	0,253			
41 üzeri	32	13,91	2,28	0,403			
Toplam	229	14,44	2,19	0,145			

Tablo 11 incelendiğinde ANOVA testi, ebeveynlerin çocuk ihmali ve istismarı farkındalık düzeylerinin ihmal alt boyutunun yaş değişkeni arasında anlamlı farklılıklar gösterdiğini ortaya çıkarmıştır, $F(3, 225) = 2,854, p < 0.05, \omega^2 = 0,024$. Etki büyüklüğünü ölçmek için hesaplanan $\omega^2=0,024$ değeri, düşük etki büyüklüğüne işaret etmektedir. Farklılığın hangi gruplar arasında ortaya çıktığını değerlendirmek için Tukey post-hoc analizi yapılmıştır. Ancak yapılan Tukey post-hoc analizi, gruplar arasında anlamlı bir fark olmadığını belirtmektedir. Sonuçlar Tablo 12’de gösterilmiştir.

Tablo 12. Tukey Post-Hoc Analizi

Yaş(I)	Yaş(J)	Std.		
		I-J	Hata	p
26-30	31-35	0,893	0,390	0,103
	36-40	0,806	0,381	0,151
	41 üzeri	1,214	0,477	0,055
31-35	26-30	-0,893	0,390	0,103
	36-40	-0,088	0,368	0,995
	41 üzeri	0,321	0,466	0,901
36-40	26-30	-0,806	0,381	0,151
	31-35	0,088	0,368	0,995
	41 üzeri	0,409	0,459	0,810
41 üzeri	26-30	-1,214	0,477	0,055
	31-35	-0,321	0,466	0,901
	36-40	-0,409	0,459	0,810

4.5 Ebeveynlerin Çocuk İhmali ve İstismarı Farkındalık Düzeylerinin Sahip Olunan Çocuk Sayısına Göre Tek Yönlü ANOVA Sonuçları

Ebeveynlerin çocuk ihmali ve istismarı farkındalık düzeylerinin sahip olunan çocuk sayısına göre değişip değişmediğini test etmek için tek yönlü ANOVA analizi yapılmıştır. Analizde, mezun olunan okul türü 4 gruba ayrılmıştır: 1 çocuk ($n = 95$), 2 çocuk ($n = 83$), 3 çocuk ($n = 37$) ve 4 üzeri çocuk ($n = 14$). Boxplot analizine göre, herhangi bir uç veri mevcut değildir. Histogram grafikleri incelendiğinde dağılımların normal olduğu gözlenmektedir. Histogram grafiklerine ek olarak Skewness-Kurtosis değerlerinin standart hataya bölünmesiyle bulunan değer 3.19'dan küçük olduğu için dağılımın normal olduğu kabul edilmiştir (Tabachnick ve Fidell, 2013). Varyansların eşit olup olmadığını anlamak için Levene's istatistikleri incelenmiş, p değerleri istatistiksel olarak anlamlı olmadığı için ($p > 0.05$) varyansların homojenliği varsayımı karşılanmıştır.

Ebeveynlerin Çocuk İhmali ve İstismarı Farkındalık Düzeyleri Toplam Puanlarının Sahip Olunan Çocuk Sayısına Göre ANOVA Sonuçları

Tablo 13. Ebeveynlerin Çocuk İhmali ve İstismarı Farkındalık Düzeyleri Toplam Puanlarının Sahip Olunan Çocuk Sayısına Göre ANOVA Sonuçları

Çocuk Sayısı	N	$\bar{X}$	ss	Std. Hata	F	p	ω^2
1 Çocuk	95	172,71	13,80	1,416	5,144	0,002	0,051
2 Çocuk	83	173,92	13,92	1,528			
3 Çocuk	37	166,59	14,36	2,361			
4 ve üzeri	14	161,14	14,49	3,873			
Toplam	229	171,45	14,35	0,948			

Tablo 13 incelendiğinde ANOVA testi, ebeveynlerin çocuk ihmali ve istismarı farkındalık düzeylerinin sahip olunan çocuk sayısı arasında anlamlı farklılıklar gösterdiğini ortaya çıkarmıştır, $F(3, 225) = 5,144, p < .05, \omega^2 = 0,051$. Etki büyüklüğünü ölçmek için hesaplanan $\omega^2=0,051$ değeri, orta dereceye yakın etki büyüklüğüne işaret etmektedir. Farklılığın hangi gruplar arasında ortaya çıktığını değerlendirmek için Tukey post-hoc analizi yapılmıştır. Tukey post hoc analizi, 4 ve üzeri sayıda çocuğa sahip olan grupla ($\bar{X}=161,14$, $SS=14,491$), 1 çocuğa sahip grup ($\bar{X}=172,71$, $SS=13,802$) ve 2 çocuğa sahip grup ($\bar{X}=173,92$, $SS=13,916$) arasında anlamlı bir fark olduğu ayrıca, 2 çocuğa sahip grupla 3 çocuğa sahip grup ($\bar{X}=166,59$, $SS=14,359$) arasındaki farkın anlamlı olduğu bulunmuştur. Sonuçlar Tablo 14’de gösterilmiştir.

Tablo 14. Post-Hoc Analizi

Ç.S.(I)	Ç.S.(J)	I-J	Std. Hata	p
1 çocuk	2 çocuk	-1,210	2,100	0,939
	3 çocuk	6,111	2,708	0,112
	4 ve üzeri	11,562	4,001	0,022
2 çocuk	1 çocuk	1,210	2,100	0,939
	3 çocuk	7,321	2,762	0,043
	4 ve üzeri	12,773	4,038	0,010
3 çocuk	1 çocuk	-6,111	2,708	0,112
	2 çocuk	-7,321	2,762	0,043
	4 ve üzeri	5,452	4,385	0,600
4 ve üzeri	1 çocuk	-11,562	4,001	0,022
	2 çocuk	-12,773	4,038	0,010
	3 çocuk	-5,452	4,385	0,600

Ebeveynlerin Çocuk İhmali ve İstismarı Farkındalık Düzeyleri Genel Bilgi Alt Boyutu Puanlarının Sahip Olunan Çocuk Sayısına Göre ANOVA Sonuçları

Tablo 15. Ebeveynlerin Çocuk İhmali ve İstismarı Farkındalık Düzeyleri Genel Bilgi Alt Boyutu Puanlarının Sahip Olunan Çocuk Sayısına Göre ANOVA Sonuçları

	N	$\bar{X}$	ss	Std. Hata	F	p	ω^2
1 Çocuk	95	43,01	4,224	0,433	3,832	0,011	0,036
2 Çocuk	83	44,06	4,050	0,444			
3 Çocuk	37	41,92	4,003	0,658			
4 ve üzeri	14	40,86	4,818	1,288			
Toplam	229	43,08	4,240	0,280			

Tablo 15 incelendiğinde ANOVA testi, ebeveynlerin çocuk ihmali ve istismarı farkındalık düzeyleri genel bilgi alt boyutu puanlarının sahip olunan çocuk sayısı arasında anlamlı farklılıklar gösterdiğini ortaya çıkarmıştır, $F(3, 225) = 3,832$, $p < .05$, $\omega^2 = 0,036$. Etki büyüklüğünü ölçmek için hesaplanan $\omega^2=0,036$ değeri, düşük etki büyüklüğüne işaret etmektedir. Farklılığın hangi gruplar arasında ortaya çıktığını değerlendirmek için Tukey post-hoc analizi yapılmıştır. Tukey post hoc analizi, 2 çocuğa sahip olan grupla ($\bar{X}=44,06$, $SS=4,050$), 3 çocuğa sahip grup ($\bar{X}=41,92$, $SS=4,003$) ve 4 ve üzeri sayıda çocuğa sahip grup ($\bar{X}=40,86$, $SS=4,818$) arasında anlamlı bir fark olduğunu ortaya çıkarmıştır. Sonuçlar Tablo 16’da gösterilmiştir.

Tablo 16. Post-Hoc Analizi

Ç.S.(I)	Ç.S.(J)	I-J	Std. Hata	p
1 çocuk	2 çocuk	-1,050	0,626	0,338
	3 çocuk	1,092	0,807	0,530
	4 ve üzeri	2,153	1,192	0,273
2 çocuk	1 çocuk	1,050	0,626	0,338
	3 çocuk	2,141	0,823	0,048
	4 ve üzeri	3,203	1,203	0,041
3 çocuk	1 çocuk	-1,092	0,807	0,530
	2 çocuk	-2,141	0,823	0,048
	4 ve üzeri	1,062	1,306	0,848
4 ve üzeri	1 çocuk	-2,153	1,192	0,273
	2 çocuk	-3,203	1,203	0,041
	3 çocuk	-1,062	1,306	0,848

Ebeveynlerin Çocuk İhmali ve İstismarı Farkındalık Düzeyleri Cinsel İstismar Alt Boyutu Puanlarının Sahip Olunan Çocuk Sayısına Göre ANOVA Sonuçları

Tablo 17. Ebeveynlerin Çocuk İhmali ve İstismarı Farkındalık Düzeyleri Cinsel İstismar Alt Boyutu Puanlarının Sahip Olunan Çocuk Sayısına Göre ANOVA Sonuçları

	N	$\bar{X}$	ss	Std. Hata	F	p	ω^2
1 Çocuk	95	32,55	2,938	0,301	5,001	0,002	0,050
2 Çocuk	83	32,60	2,673	0,293			
3 Çocuk	37	31,41	2,803	0,461			
4 ve üzeri	14	29,93	3,100	0,829			
Toplam	229	32,22	2,906	0,192			

Tablo 17 incelendiğinde ANOVA testi, ebeveynlerin çocuk ihmali ve istismarı farkındalık düzeyleri cinsel istismar alt boyutu puanlarının sahip olunan çocuk sayısı arasında anlamlı farklılıklar gösterdiğini ortaya çıkarmıştır, $F(3, 225) = 5,001$, $p < .05$, $\omega^2 = 0,050$. Etki büyüklüğünü ölçmek için hesaplanan $\omega^2=0,050$ değeri, orta dereceye yakın etki büyüklüğüne işaret etmektedir. Farklılığın hangi gruplar arasında ortaya çıktığını değerlendirmek için Tukey post-hoc analizi yapılmıştır. Tukey post hoc analizi, 4 ve üzeri sayıda çocuğa sahip olan grupla ($\bar{X}=29,93$, $SS=3,100$), 1 çocuğa sahip grup ($\bar{X}=32,55$, $SS=2,938$) ve 2 çocuğa sahip grup ($\bar{X}=32,60$, $SS=2,673$) arasında anlamlı bir fark olduğunu ortaya çıkarmıştır. Sonuçlar Tablo 18’de gösterilmiştir.

Tablo 18. Post-Hoc Analizi

Ç.S.(I)	Ç.S.(J)	I-J	Std. Hata	p
1 çocuk	2 çocuk	-0,055	0,426	0,999
	3 çocuk	1,142	0,549	0,163
	4 ve üzeri	2,619	0,811	0,008
2 çocuk	1 çocuk	0,055	0,426	0,999
	3 çocuk	1,197	0,560	0,144
	4 ve üzeri	2,674	0,818	0,007
3 çocuk	1 çocuk	-1,142	0,549	0,163
	2 çocuk	-1,197	0,560	0,144
	4 ve üzeri	1,477	0,889	0,347
4 ve üzeri	1 çocuk	-2,619	0,811	0,008
	2 çocuk	-2,674	0,818	0,007
	3 çocuk	-1,477	0,889	0,347

Ebeveynlerin Çocuk İhmali ve İstismarı Farkındalık Düzeyleri Duygusal İstismar Alt Boyutu Puanlarının Sahip Olunan Çocuk Sayısına Göre ANOVA Sonuçları

Tablo 19. Ebeveynlerin Çocuk İhmali ve İstismarı Farkındalık Düzeyleri Duygusal İstismar Alt Boyutu Puanlarının Sahip Olunan Çocuk Sayısına Göre ANOVA Sonuçları

	N	$\bar{X}$	ss	Std. Hata	F	p	ω^2
1 Çocuk	95	59,57	5,519	0,566	4,287	0,006	0,041
2 Çocuk	83	59,88	6,442	0,707			
3 Çocuk	37	56,78	7,016	1,153			
4 ve üzeri	14	55,14	5,816	1,554			
Toplam	229	58,96	6,270	0,414			

Tablo 19 incelendiğinde ANOVA testi, ebeveynlerin çocuk ihmali ve istismarı farkındalık düzeyleri duygusal istismar alt boyutu puanlarının sahip olunan çocuk sayısı arasında anlamlı farklılıklar gösterdiğini ortaya çıkarmıştır, $F(3, 225) = 4,287, p < .05, \omega^2 = 0,041$. Etki büyüklüğünü ölçmek için hesaplanan $\omega^2=0,041$ değeri, orta dereceye yakın etki büyüklüğüne işaret etmektedir. Farklılığın hangi gruplar arasında ortaya çıktığını değerlendirmek için Tukey post-hoc analizi yapılmıştır. Tukey post hoc analizi, 4 ve üzeri sayıda çocuğa sahip olan grupla ($\bar{X}=55,14, SS=5,816$), 2 çocuğa sahip grup ($\bar{X}=59,88, SS=6,442$) arasında anlamlı bir fark olduğunu ortaya çıkarmıştır. Sonuçlar Tablo 20’de gösterilmiştir.

Tablo 20. Post-Hoc Analizi

Ç.S.(I)	Ç.S.(J)	I-J	Std. Hata	p
1 çocuk	2 çocuk	-0,311	0,922	0,987
	3 çocuk	2,785	1,190	0,092
	4 ve üzeri	4,426	1,757	0,060
2 çocuk	1 çocuk	0,311	0,922	0,987
	3 çocuk	3,096	1,213	0,055
	4 ve üzeri	4,737	1,774	0,040
3 çocuk	1 çocuk	-2,785	1,190	0,092
	2 çocuk	-3,096	1,213	0,055
	4 ve üzeri	1,641	1,926	0,829
4 ve üzeri	1 çocuk	-4,426	1,757	0,060
	2 çocuk	-4,737	1,774	0,040
	3 çocuk	-1,641	1,926	0,829

Ebeveynlerin Çocuk İhmali ve İstismarı Farkındalık Düzeyleri Fiziksel İstismar Alt Boyutu Puanlarının Sahip Olunan Çocuk Sayısına Göre ANOVA Sonuçları

Tablo 21. Ebeveynlerin Çocuk İhmali ve İstismarı Farkındalık Düzeyleri Fiziksel İstismar Alt Boyutu Puanlarının Sahip Olunan Çocuk Sayısına Göre ANOVA Sonuçları

	N	$\bar{X}$	ss	Std. Hata	F	p	ω^2
1 Çocuk	95	22,84	2,987	0,306	1,305	0,274	0,004
2 Çocuk	83	23,05	2,905	0,319			
3 Çocuk	37	22,22	2,907	0,478			
4 ve üzeri	14	21,71	2,840	0,759			
Toplam	229	22,75	2,942	0,194			

Tablo 21 incelendiğinde ANOVA testi, ebeveynlerin çocuk ihmali ve istismarı farkındalık düzeyleri fiziksel istismar alt boyutu puanlarının sahip olunan çocuk sayısı arasında anlamlı farklılıklar göstermediğini ortaya çıkarmıştır, $F(3, 225) = 1,305, p > .05, \omega^2 = 0,004$. Grup ortalamaları arasındaki puan farklarının değişimi anlamlı değildir. Etki büyüklüğünü ölçmek için hesaplanan $\omega^2=0,004$ değeri, düşük etki büyüklüğüne işaret etmektedir.

Ebeveynlerin Çocuk İhmali ve İstismarı Farkındalık Düzeyleri İhmal Alt Boyutu Puanlarının Sahip Olunan Çocuk Sayısına Göre ANOVA Sonuçları

Tablo 22. Ebeveynlerin Çocuk İhmali ve İstismarı Farkındalık Düzeyleri İhmal Alt Boyutu Puanlarının Sahip Olunan Çocuk Sayısına Göre ANOVA Sonuçları

	N	$\bar{X}$	ss	Std. Hata	F	p	ω^2
1 Çocuk	95	14,74	1,974	0,203	1,603	0,190	0,008
2 Çocuk	83	14,33	2,312	0,254			
3 Çocuk	37	14,27	2,423	0,398			
4 ve üzeri	14	13,50	2,066	0,552			
Toplam	229	14,44	2,191	0,145			

Tablo 22 incelendiğinde ANOVA testi, ebeveynlerin çocuk ihmali ve istismarı farkındalık düzeyleri ihmal alt boyutu puanlarının sahip olunan çocuk sayısı arasında anlamlı farklılıklar göstermediğini ortaya çıkarmıştır, $F(3, 225) = 1,603, p > .05, \omega^2 = 0,008$. Grup ortalamaları arasındaki puan farklarının değişimi anlamlı değildir. Etki büyüklüğünü ölçmek için hesaplanan $\omega^2=0,008$ değeri, düşük etki büyüklüğüne işaret etmektedir.

4.6 Ebeveynlerin Çocuk İhmali ve İstismarı Farkındalık Düzeylerinin Mezun Olunan Okul Türüne Göre ANOVA Sonuçları

Ebeveynlerin çocuk ihmali ve istismarı farkındalık düzeylerinin mezun oldukları göre değişip değişmediğini test etmek için tek yönlü ANOVA analizi yapılmıştır. Analizde, mezun olunan okul değişkeni 6 gruba ayrılmıştır: İlkokul ($n = 11$), Ortaokul ($n = 16$), Lise ($n = 49$), Ön Lisans ($n = 27$), Lisans ($n = 108$) ve Lisansüstü ($n = 18$). Boxplot analizine göre, herhangi bir uç veri mevcut değildir. Histogram grafikleri incelendiğinde dağılımların normal olduğu gözlenmektedir. Histogram grafiklerine ek olarak Skewness-Kurtosis değerlerinin standart hataya bölünmesiyle bulunan değer 3.19'dan küçük olduğundan dolayı dağılımın normal olduğu kabul edilmiştir (Tabachnick ve Fidell, 2013). Varyansların eşit olup olmadığını anlamak için Levene's istatistikleri incelenmiş, Farkındalık Toplam puanlarında ve Genel Bilgiler, Duygusal İstismar, Fiziksel İstismar alt boyutlarında p değerleri istatistiksel olarak anlamlı olmadığı için ($p > 0.05$) varyansların homojenliği varsayımı karşılanmıştır. Ancak, Cinsel İstismar ve İhmal alt boyutlarında varyansların heterojenliği söz konusudur ($p < 0.05$).

Ebeveynlerin Çocuk İhmali ve İstismarı Farkındalık Düzeyleri Toplam Puanlarının Mezun Olunan Okul Türüne Göre ANOVA Sonuçları

Tablo 23. Ebeveynlerin Çocuk İhmali ve İstismarı Farkındalık Düzeyleri Toplam Puanlarının Mezun Olunan Okul Türüne Göre ANOVA Sonuçları

	N	$\bar{X}$	ss	Std. Hata	F	p	ω^2
İlkokul	11	171,09	7,006	2,113	2,151	0,061	0,005
Ortaokul	16	164,06	15,784	3,946			
Lise	49	167,78	16,215	2,316			
Ön Lisans	27	173,48	14,383	2,768			
Lisans	108	173,22	13,918	1,339			
Lisansüstü	18	174,56	10,405	2,452			
Toplam	229	171,45	14,351	0,948			

Tablo 23 incelendiğinde ANOVA testi, ebeveynlerin çocuk ihmali ve istismarı farkındalık düzeylerinin mezun olunan okul türü arasında anlamlı farklılıklar göstermediğini ortaya çıkarmıştır, $F(5, 223) = 2,151, p > .05, \omega^2 = 0,051$. Etki büyüklüğünü ölçmek için hesaplanan $\omega^2=0,005$ değeri, düşük etki büyüklüğüne işaret etmektedir.

Ebeveynlerin Çocuk İhmali ve İstismarı Farkındalık Düzeyleri Genel Bilgi Alt Boyutu Puanlarının Mezun Olunan Okul Türüne Göre ANOVA Sonuçları

Tablo 24. Ebeveynlerin Çocuk İhmali ve İstismarı Farkındalık Düzeyleri Genel Bilgi Alt Boyutu Puanlarının Mezun Olunan Okul Türüne Göre ANOVA Sonuçları

	N	$\bar{X}$	ss	Std. Hata	F	p	ω^2
İlkokul	11	42,45	2,252	0,679	2,182	0,057	0,025
Ortaokul	16	41,31	4,757	1,189			
Lise	49	41,96	4,690	0,670			
Ön Lisans	27	44,33	4,215	0,811			
Lisans	108	43,63	3,921	0,377			
Lisansüstü	18	42,94	4,569	1,077			
Toplam	229	43,08	4,240	0,280			

Tablo 24. incelendiğinde ANOVA testi, ebeveynlerin çocuk ihmali ve istismarı farkındalık düzeyleri genel bilgi alt boyutu puanlarının mezun olunan okul türü arasında anlamlı farklılıklar göstermediğini ortaya çıkarmıştır, $F(5, 223) = 2,182, p > .05, \omega^2 = 0,025$. Etki büyüklüğünü ölçmek için hesaplanan $\omega^2=0,025$ değeri, düşük etki büyüklüğüne işaret etmektedir.

Ebeveynlerin Çocuk İhmali ve İstismarı Farkındalık Düzeyleri Cinsel İstismar Alt Boyutu Puanlarının Mezun Olunan Okul Türüne Göre ANOVA Sonuçları

Tablo 25. Ebeveynlerin Çocuk İhmali ve İstismarı Farkındalık Düzeyleri Cinsel İstismar Alt Boyutu Puanlarının Mezun Olunan Okul Türüne Göre ANOVA Sonuçları

	N	$\bar{X}$	ss	Std. Hata	Welch	p	partial η^2
İlkokul	11	32,45	1,916	0,578	3,775	0,006	0,076
Ortaokul	16	30,25	2,887	0,722			
Lise	49	31,51	3,398	0,485			
Ön Lisans	27	31,81	2,774	0,534			
Lisans	108	32,70	2,718	0,262			
Lisansüstü	18	33,50	2,065	0,487			
Toplam	229	32,22	2,906	0,192			

Tablo 25 incelendiğinde ANOVA testi, ebeveynlerin çocuk ihmali ve istismarı farkındalık düzeyleri cinsel istismar alt boyutu puanlarının mezun olunan okul türü arasında anlamlı farklılıklar gösterdiğini ortaya çıkarmıştır, $Welch(5, 49.974) = 3,775, p < .05, partial$

$\eta^2 = 0,076$. Etki büyüklüğünü ölçmek için hesaplanan *partial* $\eta^2 = 0,076$ değeri, orta derecede etki büyüklüğüne işaret etmektedir. Farklılığın hangi gruplar arasında ortaya çıktığını değerlendirmek için Games-Howell post-hoc analizi yapılmıştır. Games-Howell post-hoc analizi, ortaokul mezunu olan grup ile ($\bar{X}=30,25$, $SS=2,887$), lisans mezunu grup ($\bar{X}=32,70$, $SS=2,718$) ve lisansüstü mezunu grup ($\bar{X}=33,50$, $SS=2,065$) arasında anlamlı bir fark olduğunu ortaya çıkarmıştır. Sonuçlar Tablo 26’de gösterilmiştir.

Tablo 26. Games howell Post-Hoc Analizi

(I) Okul	(J) Okul	(I-J)	Std. Hata	p
İlkokul	Ortaokul	2.205	.925	.200
	Lise	.944	.755	.808
	Ön Lisans	.640	.787	.963
	Lisans	-.249	.634	.999
	Lisansüstü	-1.045	.756	.736
Ortaokul	İlkokul	-2.205	.925	.200
	Lise	-1.260	.870	.698
	Ön Lisans	-1.565	.898	.515
	Lisans	-2.454	.768	.046
	Lisansüstü	-3.250	.870	.010
Lise	İlkokul	-.944	.755	.808
	Ortaokul	1.260	.870	.698
	Ön Lisans	-.305	.722	.998
	Lisans	-1.193	.551	.266
	Lisansüstü	-1.990	.687	.059
Ön Lisans	İlkokul	-.640	.787	.963
	Ortaokul	1.565	.898	.515
	Lise	.305	.722	.998
	Lisans	-.889	.594	.669
	Lisansüstü	-1.685	.722	.204
Lisans	İlkokul	.249	.634	.999
	Ortaokul	2.454	.768	.046
	Lise	1.193	.551	.266
	Ön Lisans	.889	.594	.669
	Lisans üstü	-.796	.553	.703
Lisansüstü	İlkokul	1.045	.756	.736
	Ortaokul	3.250	.870	.010
	Lise	1.990	.687	.059
	Ön Lisans	1.685	.722	.204
	Lisans	.796	.553	.703

Ebeveynlerin Çocuk İhmali ve İstismarı Farkındalık Düzeyleri Duygusal İstismar Alt Boyutu Puanlarının Mezun Olunan Okul Türüne Göre ANOVA Sonuçları

Tablo 27. Ebeveynlerin Çocuk İhmali ve İstismarı Farkındalık Düzeyleri Duygusal İstismar Alt Boyutu Puanlarının Mezun Olunan Okul Türüne Göre ANOVA Sonuçları

	N	$\bar{X}$	ss	Std. Hata	F	p	ω^2
İlkokul	11	58,91	3,646	1,099	1,418	0,219	0,009
Ortaokul	16	56,25	7,010	1,752			
Lise	49	57,67	6,669	0,953			
Ön Lisans	27	59,78	6,669	1,289			
Lisans	108	59,58	6,125	0,589			
Lisansüstü	18	59,94	5,428	1,279			
Toplam	229	58,96	6,270	0,414			

Tablo 27 incelendiğinde ANOVA testi, ebeveynlerin çocuk ihmali ve istismarı farkındalık düzeyleri duygusal istismar alt boyutu puanlarının mezun olunan okul türü arasında anlamlı farklılıklar göstermediğini ortaya çıkarmıştır, $F(5, 223) = 1,418, p > .05, \omega^2 = 0,009$. Grup ortalamaları arasındaki puan farklarının değişimi anlamlı olmamaktadır.

Ebeveynlerin Çocuk İhmali ve İstismarı Farkındalık Düzeyleri Fiziksel İstismar Alt Boyutu Puanlarının Mezun Olunan Okul Türüne Göre ANOVA Sonuçları

Tablo 28. Ebeveynlerin Çocuk İhmali ve İstismarı Farkındalık Düzeyleri Fiziksel İstismar Alt Boyutu Puanlarının Mezun Olunan Okul Türüne Göre ANOVA Sonuçları

	N	$\bar{X}$	ss	Std. Hata	F	p	ω^2
İlkokul	11	22,45	1,968	0,593	0,525	0,757	0,010
Ortaokul	16	22,31	1,991	0,498			
Lise	49	22,33	3,300	0,471			
Ön Lisans	27	22,96	2,955	0,569			
Lisans	108	22,97	3,082	0,297			
Lisansüstü	18	23,39	2,253	0,531			
Toplam	229	22,75	2,942	0,194			

Tablo 28 incelendiğinde ANOVA testi, ebeveynlerin çocuk ihmali ve istismarı farkındalık düzeyleri duygusal istismar alt boyutu puanlarının mezun olunan okul türü arasında anlamlı farklılıklar göstermediğini ortaya çıkarmıştır, $F(5, 223) = 0,525, p > .05, \omega^2 = 0,010$. Etki büyüklüğünü ölçmek için hesaplanan $\omega^2=0,010$ değeri, düşük etki büyüklüğüne işaret etmektedir.

Ebeveynlerin Çocuk İhmali ve İstismarı Farkındalık Düzeyleri İhmal Alt Boyutu Puanlarının Mezun Olunan Okul Türüne Göre ANOVA Sonuçları

Tablo 28. Ebeveynlerin Çocuk İhmali ve İstismarı Farkındalık Düzeyleri İhmal Alt Boyutu Puanlarının Mezun Olunan Okul Türüne Göre ANOVA Sonuçları

	N	$\bar{X}$	ss	Std. Hata	Welch	p	$partial \eta^2$
İlkokul	11	14,82	1,601	0,483	0,435	0,822	0,008
Ortaokul	16	13,94	3,108	0,777			
Lise	49	14,31	2,400	0,343			
Ön Lisans	27	14,59	2,678	0,515			
Lisans	108	14,44	1,992	0,192			
Lisansüstü	18	14,78	1,263	0,298			
Toplam	229	14,44	2,191	0,145			

Tablo 28 incelendiğinde ANOVA testi, ebeveynlerin çocuk ihmali ve istismarı farkındalık düzeyleri duygusal istismar alt boyutu puanlarının mezun olunan okul türü arasında anlamlı farklılıklar göstermediğini ortaya çıkarmıştır, $Welch(5, 49.200) = 0,435, p > .05$, $partial \eta^2 = 0,008$. Etki büyüklüğünü ölçmek için hesaplanan $partial \eta^2 = 0,008$ değeri, orta derecede etki büyüklüğüne işaret etmektedir.

Şekil 4.1. Necmettin Erbakan Üniversitesi logosu.

BÖLÜM 5

5. TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde çalışmaya dair tartışma, sonuç ve öneriler bölümü yer almaktadır.

5.1. Tartışma

Çocuk istismarı ve ihmali insanlık tarihinin başından beri var olan; ülkemizde ve dünyada yapılan sözleşmelere ve alınan önlemlere rağmen giderek artmakta olan küresel bir sorun olarak göze çarpmaktadır. Yapılan çalışmalara rağmen artarak devam eden bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır (Polat,2019). Her gün televizyonda gazetelerde çocuk istismarı ile alakalı yeni vakalara dair haberlere rastlanmaktadır. Çocuk istismarı artık farklı türlerde ve değişik yerlerde karşımıza çıkabilmektedir. Fiziksel, duygusal, cinsel istismar şeklinde ya da ihmal şeklinde karşımıza çıkan çocuk istismarı türleri, son zamanlarda teknoloji kullanımının artmasıyla birçok evde bulunan telefon, tablet ve bilgisayarlar ile çocukların maruz kaldığı ihmal oranı artmış; çocuklar sevgi ve ilgiden yoksun kalarak yalnızlaşmıştır. Teknolojik aletlerde oynanan oyunların ya da izlenen çizgi filmlerin içerik olarak denetlenmemesi durumunda, çocuklar şiddet içerikli ve yaşlarına uygun olmayan görüntülere maruz kalabilmekte ve istismar edilebilmektedir.

Gelişen dünyada bireylerin maruz kaldıkları stres düzeyleri de günden güne artmakta ve çocuklara ayrılan zaman ve gösterilen sabır azalmakta, bu da aile içi iletişim kopukluklarına sebep olmaktadır. İletişimin az olduğu ailelerde ise istismarın her türüsüne rastlamak mümkün olabilir. Bu çalışmanın amacı Kastamonu ili içinde çocuk istismarı ve ihmali konusunda okul öncesi dönem çocuğu olan ailelerin farkındalıkları hakkında bilgi sahibi olmaktır.

Araştırmada kullanılan 5 alt boyutlu EFİÇÖ ölçeğini Kastamonu'da yaşayan 229 ebeveyne uygulanmıştır. Yapılan çalışmada veriler demografik bilgi forumu doğrultusunda ebeveynlerin cinsiyeti, yaşı, çocuk sayısı, ihmal ve istismar konusunda daha önce eğitim alıp almama ve eğitim seviyelerine göre gruplandırılmıştır. Demografik özellikler ile EFİÇÖ arasındaki farklar istatistiksel olarak incelendiğinde ebeveynlerin cinsiyeti, yaşı ve sahip oldukları çocuk sayıları ile EFİÇÖ'den elde edilen toplam puanlar arasında anlamlı farklılık olduğu tespit edilmiş ayrıca mezun olunan okul türü ile EFİÇÖ'ye ait cinsel istismar alt boyutu arasında anlamlı fark olduğu sonucuna varılmıştır. Çocuk istismar ve ihmali konusunda daha önce eğitim almış olmak ve ebeveynlerin eğitim seviyeleri demografik özellikleri ile ölçek arasında genel anlamda anlamlı bir fark bulunmamıştır.

Araştırmamız dahilinde araştırma alt amaçlarımızdan “Okul öncesi dönem (0-6 yaş) çocukları olan ailelerin çocuk istismarına karşı sahip oldukları farkındalık düzeyleri ebeveyn cinsiyetine göre anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?” alt amacı için veriler analiz edilmiş test varsayımları karşılanmıştır. Ebeveynlerin cinsiyet demografik özellikleri ile EFİÇÖ’den elde edilen puanlar arasında anlamlı bir fark bulunmuş, annelerin babalara göre istismar ve ihmal konusunda farkındalıklarının daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Alan yazın tarandığında Alisinanoğlu (2022) tarafından yine EFİÇÖ ile 150 ebeveyn üzerinde yapılan araştırmada ebeveyn cinsiyetinin farkındalık düzeyi açısından anlamlı bir farka sahip olmadığı tespit edilmiştir. İnan (2023) yapmış olduğu çalışmada 284 kişi üzerinden EFİÇÖ ölçeğini de uygulayarak elde ettiği bulgular da kadınların farkındalıklarının daha anlamlı bir ilişkiye sahip olduğu sonucuna ulaşmıştır. Yüzügüldü (2021) tarafından yapılan araştırmada ise mevcut ölçek 204 ebeveyn üzerinde uygulanmış ve kadınların farkındalık puanları ile daha anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Ünal (2017) tarafından yapılan çalışmada ise geliştirilen ölçeğin güvenilirliği kanıtlandıktan sonra 144 ebeveyn üzerinde uygulandığı ve cinsiyet özelliği bakımından annelerin farkındalık puanlarının daha anlamlı farka sahip olduğu görülmüştür. Yapılan çalışmalar incelendiğinde alan yazın ile yapılan çalışmamız arasında paralellik olduğu görülmüştür.

Ebeveynlerin çocuk istismarı konusundaki farkındalığını değerlendirmek için istismarın çocuklar üzerindeki etkisi, istismarın önlenmesinde ebeveynlerin rolü ve ebeveyn tutumları gibi pek çok faktörü göz önünde bulundurulmalıdır. Araştırmalar, ebeveynlerin çocuk istismarı ve ihmal konusundaki farkındalığının, çocukların potansiyel istismardan korunmasında büyük önem taşıdığını ortaya koymuştur (Hamzaoglu vd., 2012). Bu durum, ebeveynlerin bilinçlendirilmesinin tutum ve davranışlarında pozitif değişikliklere neden olacağını ve bunun da çocuk istismarının önlenmesinde etkili olacağını göstermektedir. Araştırmalar ayrıca, çocuk cinsel istismarını önlemeye yönelik programlarda ebeveyn eğitiminin önemini vurgulamaktadır (Kurtça, 2022). Kurtça (2022) çalışmada cinsel istismar hakkında sınırlı bilgi ve çekincelerin ebeveynlerin çocuklarıyla cinsel istismar hakkında konuşmalarını engelleyebileceğine dikkat çekmiştir, hedefe yönelik ebeveyn eğitim programlarına duyulan ihtiyaç vurgulanmıştır (Kurtça, 2022). Türkiye’de yapılan bir araştırmada, annelerin babalara kıyasla çocukların cinsel istismarı konusunda daha fazla kaygı duydukları ve bu durumun çocuklarını istismardan korumak için daha uygun tedbirler almalarına neden olduğu bulunmuştur (Berkmen, 2022). Bu noktada annelerin koruma içgüdülerinin daha etkili olduğu , çocuğunu koruma ve hayatta kalmasını sağlama konusundaki güçlü dürtüsüyle bağdaştığı söylenebilir. Annelerin çocukların

bakımları ile daha fazla ilgilenmesi bu yüzden çocuklarında oluşabilecek değişiklikleri daha hızlı fark etmeleri mümkün olabilir.

Araştırma alt amaçlarımızdan “Okul öncesi dönem çocukları olan ailelerin çocuk istismarına karşı sahip oldukları farkındalık düzeyleri ebeveynlerin daha önce çocuk istismar ve ihmali hakkında eğitim alıp almamalarına göre anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?” alt amacı için veriler analiz edilmiş test varsayımları karşılanmıştır. Yapılan çalışmamızda ebeveynlerin daha önce çocuk istismar ve ihmali konusunda bilgi alıp almamaları demografik özelliği ile EFİÇÖ’den elde edilen puanlar arasındaki fark değerlendirilmiş ve daha önce istismar-ihmal eğitimi alıp almamanın farkındalık düzeyi ile anlamlı bir fark olmadığı sonucuna varılmıştır. Alan yazın tarandığında İnan (2023) tarafından aynı ölçek kullanılarak yapılan araştırmada daha önce istismar-ihmal eğitimi almış olmak ile istismar ve ihmali farkındalığı arasında anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır. Yüzügüldü (2021) tarafından yapılan çalışmaya göre daha önce istismar-ihmal eğitimi almış olma demografik özelliği ile EFİÇÖ ölçeği arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Ünal(2017) tarafından yapılan çalışmada ise kendisi tarafından geliştirilen ölçek güvenirliği kanıtlandıktan sonra 144 ebeveyn üzerinde uygulanmıştır. Ünal (2017) çalışmasında istismar-ihmal eğitimi alan ebeveynlerin duygusal istismar ve ihmali alt boyutlarında anlamlı fark taşıdığı diğer boyutlarda anlamlı farka ulaşamadığı sonucunu elde etmiştir. Yapılan çalışmalar incelendiğinde çalışmamızın alan yazında Yüzügüldü (2021) ve Ünal (2017)’in çalışmalarıyla paralellik gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır.

Ebeveynleri çocuk istismarını konusunda bilgilendirmek için okul psikologları, öğretmenler ve hemşireler de dahil olmak üzere hem okul personellerine hem sağlık personellerine görevler düşmektedir. Bu paydaşların bilgi, farkındalık ve becerilerini artırarak çocuklar için daha koruyucu ve destekleyici bir ortam oluşturmak ve sonuçta çocuk istismarı ve ihmalinin önlenmesine katkıda bulunmak mümkündür. Çocuk ihmali ve istismarının önlenmesi konusunda ebeveyn eğitimi oldukça büyük bir önem taşır (Seferoğlu vd., 2019; Başdaş & Bozdağ, 2018 ; Kurtça, 2022; Erkan, 2018).Çocuk istismarı ve ihmali sorununun ele alınması eğitim, psikoloji, hemşirelik, tıp gibi farklı dallardan uzmanları içeren multidisipliner bir yaklaşımı gerektirmektedir (Türkkan vd., 2021; Can ve Beyazıt, 2018; Kostak ve Vatansever, 2015).). Bu çok yönlülük, çocuk istismar ve ihmalinin farklı yönlerini kapsayan işbirlikçi ve entegre eğitim programlarına olan ihtiyacın temsil eder. Verilecek eğitimler önleme stratejileri kapsamında değerlendirilebilir. Önleme stratejileri yalnızca istismar

vakalarını tespit etmeye ve bunlara müdahale etmeye değil, aynı zamanda bireyleri bu tür olayların ilk etapta meydana gelmesini önlemek için gerekli becerilerle donatıp desteklemeye de yoğunlaşmalıdır (Dedeler ve diğerleri, 2016) .

Gülirmak ve Orak tarafından yapılan bir çalışmada web tabanlı bir uzaktan eğitim programının çocuk yetiştirme ve duygusal istismar konusunda ebeveynlerin farkındalığını artırmadaki etkililiği değerlendirilmiştir. Deney ve kontrol grubu oluşturularak uygulanan araştırmada deney grubuna 6 haftalık çocuk istismar ve ihmali online eğitimi verilmiştir. Araştırma sonuçları bu tarz eğitimlerin ebeveyn farkındalığını artırma potansiyeline sahip olduğunu göstermektedir (Gülirmak ve Orak, 2020) .Üniversite öğrencileri üzerinde yapılan bir diğer çalışmada ise mezun olduktan sonra çocuk istismar ve ihmali ile karşılaşması muhtemel olan üniversite öğrencilerine konu ile alakalı eğitimler verilmiş ve eğitim öncesi sonrası yapılan testlerde anlamlı ve pozitif farklılıklar olduğu görülmüştür (Altan ve ark., 2020). Ebeveyn farkındalığının çocuk istismar ve ihmalinin ele alınmasında çok önemli bir rolü olduğu, ebeveynlere çocuk ihmali ve istismarı konusunda verilen eğitimlerin, farkındalık ve anlayış düzeyleride kalıcı bir artış gösterdiği belirtilmiştir (Erdoğan, 2022). Çocuk istismarı ve ihmali eğitim programlarının düzenlenmesinin ve bu programların etkinliğinin belirlenebilmesinin, çocuk istismar ve ihmali önleme konusunda önemli olacağı düşünülmektedir.

Araştırma alt amaçlarımızdan “Okul öncesi dönem çocukları olan ailelerin çocuk istismarına karşı sahip oldukları farkındalık düzeyleri ebeveynlerin yaşına göre anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?” alt amacı için veriler analiz edilmiş test varsayımları karşılanmıştır. Yapılan çalışmamızda ebeveynlerin yaş demografik özelliği ile EFİÇÖ’den almış oldukları puanlar arasında anlamlı bir fark bulunmuştur. Çalışmamız sonucunda ebeveyn yaşları arttıkça test puan ortalamalarının azaldığı ,istatistiksel olarak ise 26-30 yaş aralığının 40 ve üzeri yaş aralığına göre farkındalıklarının daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Alan yazın incelendiğinde Alisinanoğlu (2022) tarafından yine EFİÇÖ ile 150 ebeveyn üzerinde yapılan araştırmada ebeveyn yaş değişkeni ile EFİÇÖ ölçeği arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır. İnan (2023) yapmış olduğu çalışmada ebeveyn yaşı ile uygulanan EFİÇÖ arasında anlamlı bir ilişki bulmuş ebeveyn yaşları arttıkça farkındalık düzeylerinin düştüğünü tespit etmiştir. Yüzügüldü (2021) yaptığı çalışmada ebeveyn yaşı ile uygulanan EFİÇÖ arasında anlamlı bir ilişki bulmuş ebeveyn yaşları arttıkça farkındalık düzeylerinin düştüğünü tespit etmiştir. Ünal (2017) tarafından yapılan çalışmada ise kendisi tarafından geliştirilen ölçek ebeveyn yaş grubu

demografik özelliği açısından incelenmiş ve 36-40 yaş grubunun 26-30 yaş grubuna oranla farkındalıklarının daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. İlgili alan yazın incelendiğine çalışmamızda bulunan sonuçlarla paralellik gösterdiği görülmüştür.

Ebeveyn yaşı ile çocuk istismarı ve ihmali farkındalığı arasındaki ilişki çeşitli çalışmaların konu olmuştur. Hendaus ve arkadaşları tarafından yapılan çalışmalarda çocuk istismarı ve ihmaline karşı farkındalığın, ebeveynlerin yaş gruplarında farklılık gösterdiği, orta yaşlı ve yaşlı bireylerin genç yetişkinlere kıyasla daha düşük farkındalık düzeyleri sergilediği bulunmuştur. (Hendaus ve diğerleri, 2020). Parvin ve arkadaşları da (2023), ebeveynlerin çocuk istismarına ilişkin farkındalığının büyük ölçüde yaşla ilgili olduğunu ve genç ebeveynlerin daha yüksek düzeyde farkındalığa sahip olduklarını belirtmiştir (Parvin ve diğerleri, 2023). Annelerin kız çocuk istismarına yönelik yapılan bir araştırmada da genç annelerin farkındalık düzeyleri daha fazla çıkmıştır (Thapa ve ark., 2018). Nuhu (2010) yaptığı çalışmada daha genç ebeveynler daha yüksek düzeyde farkındalık sergileyebilecekken, daha yaşlı ebeveynler istismarcı eğilimlere daha yatkın olabileceğini belirtmiştir (Nuhu, 2010). Altan ve ark. (2018), ebeveyn yaşı da gibi çeşitli demografik faktörlerin çocuk istismarı ve ihmaline ilişkin farkındalık düzeyleri üzerindeki etkisine dikkat çekerek, farkındalığın şekillenmesinde ebeveyn yaşının önemini daha da vurgulamıştır (Altan ve diğerleri, 2018). Bu çalışmalar toplu olarak ebeveyn yaşının çocuk istismarı ve ihmaline ilişkin farkındalık düzeylerini etkilemede önemli bir rol oynadığını göstermektedir. Yaş değişkeninin etkili olmasında ebeveynlerin yaşam tarzları ve güncel bilgilere ulaşma şekillerinin etkili olduğu söylenebilir.

Araştırma alt amaçlarımızdan “Okul öncesi dönem çocukları olan ailelerin çocuk istismarına karşı sahip oldukları farkındalık düzeyleri ebeveynlerin çocuk sayısına göre anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?” alt amacı için veriler analiz edilmiş test varsayımları karşılanmıştır. Yapılan çalışmamızda ebeveynlerin çocuk sayısı demografik özelliği ile EFİÇÖ’den almış olduğu puanlar arasında anlamlı bir fark bulunmuştur. Çocuk sayıları incelendiğinde 2 çocuk sahibi ebeveynlerin en yüksek farkındalığa sahip oldukları çocuk sayısı arttıkça farkındalığın azaldığı söylenebilir. Alan yazın incelendiğinde İnan (2023) tarafından yapılan çalışmada ebeveynlerin çocuk sayısı ile EFİÇÖ arasında anlamlı bir ilişki olduğu ve çocuk sayısı arttıkça farkındalık düzeyinin azaldığı görülmüştür. İlgili alan yazın incelendiğine çalışmamızda bulunan sonuçlarla paralellik gösterdiği görülmüştür. Araştırmalar, geniş ailelerin her bir çocuğa yeterli bakım ve gözetim sağlanması açısından zorluklar yaratabileceğini ve potansiyel olarak ihmal riskini artırabileceğini göstermiştir (Yıldırım, 2019)

Araştırma alt amaçlarımızdan “Okul öncesi dönem çocukları olan ailelerin çocuk istismarına karşı sahip oldukları farkındalık düzeyleri ebeveynlerin mezun oldukları okula göre anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?” alt amacı için veriler analiz edilmiş test varsayımları karşılanmıştır. Yapılan çalışmamızda ebeveynlerin eğitim düzeyleri demografik özelliği ile EFİÇÖ’ye ait cinsel istismar alt boyutu arasında anlamlı bir fark bulunmuş diğer alt boyutlarla anlamlı bir fark olmadığı görülmüştür. Ebeveynler arasında cinsel istismar alt boyutu ile eğitim seviyeleri arasındaki fark incelendiğinde lisans üstü eğitim mezunu olanların, mezunlarına göre lisans mezunlarının ise ortaokul mezunlarına göre çocuk istismar ve ihmal farkındalıklarının daha yüksek olduğu sonucu elde edilmiştir. İlgili alan yazın incelendiğinde; Ünal (2017) yapmış olduğu çalışmada öğrenim durumu ile ebeveyn farkındalıkları arasında anlamlı bir farka ulaşmamıştır. Alisinanoğlu (2022) yapmış olduğu çalışmada anlamlı bir farka ulaşmış ve öğrenim düzeyi arttıkça ebeveynlerin istismar ve ihmal farkındalıklarının arttığını tespit etmiştir. İlgili alan yazın dahilinde İnan (2023) yapmış olduğu çalışmada üniversite mezunu ebeveynlerin çocuk istismar ve ihmal farkındalık puanları anlamlı farklar ortaya çıkartmıştır. Yüzügüldü (2021) yapmış olduğu çalışmada üniversite mezunu ebeveynlerin EFİÇÖ ölçeğinden aldıkları puanların ilkökul mezunu ebeveynlerden yüksek olduğunu ve eğitim durumu ile farkındalık düzeyi arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğunu bulmuştur. İlgili alan yazın incelendiğine çalışmamızda bulunan sonuçlarla paralellik gösterdiği görülmüştür.

Pekdoğan tarafından yapılan araştırmalarda ebeveyn eğitim seviyesinin istismar ve ihmali anlamada, tanımada ve yorumlamada etkili olduğu belirtilmiştir. Annelerin istismar potansiyellerinin incelendiği araştırmada annelerin eğitim seviyeleri arttıkça istismar ve ihmal konusundaki farkındalıklarının da arttığı görülmüştür (Pekdoğan, 2016). Topçu (2018) ve Çubukçu (2019) ‘da yaptıkları farklı çalışmalarda ailedeki düşük eğitim düzeyinin istismar ve ihmali aile içinde arttıran bir risk faktörü olduğunu belirtmiştir. (Topçu vd., 2018; Çubukcu, 2019). Cırık ve arkadaşları tarafından yapılan bir diğer çalışmada da cinsel istismar farkındalığı ile ailelerinin eğitim seviyesinin pozitif ilişkili olduğu belirtilmiştir (Cırık ve ark., 2022).

5.2. Sonuç

Çalışmanın bu bölümünde araştırma verilerine dayalı ulaşılan sonuçlara yer verilmiştir. Bu araştırma okul öncesi dönem de çocuğu olan ebeveynlerin Çocuk istismar ve ihmali konusundaki farkındalıklarını ölçmek amacıyla 2024 yılında Kastamonu ili içerisinde yaşayan 229 ebeveyn ile gerçekleştirilmiştir. Yapılan bu çalışmada elde edilen sonuçlar aşağıdaki gibidir;

- Okul öncesi dönemde çocuğu olan ebeveynlerin cinsiyetleri ile çocuk istismar ve ihmali farkındalıkları arasında kadınların ölçek puanlarında anlamlı fark olduğu sonucuna ulaşılmıştır.
- Okul öncesi dönemde çocuğu olan ebeveynlerin daha önce çocuk istismar ve ihmali eğitimi alıp almadıkları ile çocuk istismar ve ihmali farkındalıkları arasında anlamlı bir fark olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.
- Okul öncesi dönemde çocuğu olan ebeveynlerin cinsiyetleri yaşları ile çocuk istismar ve ihmali farkındalıkları arasında 26-30 yaş grubundaki ebeveynlerin 40 ve üzeri yaş grubundaki ebeveynlere oranla farkındalıklarının daha yüksek olduğu sonucuna varılmıştır.
- Okul öncesi dönemde çocuğu olan ebeveynlerin çocuk sayıları ile çocuk istismar ve ihmali farkındalıkları arasında 1 çocuk sahibi olanlar 4 ve üzeri çocuk sahibi olanlara göre, 2 çocuk sahibi olanlar 3 ve 4 çocuk sahibi olan ebeveynlere göre daha yüksek farkındalık sahibidir. Karşılaştırmalarda çocuk sayısı arttıkça çocuk istismar ve ihmali arasındaki farkın azaldığı sonucuna varılmıştır.
- Okul öncesi dönemde çocuğu olan ebeveynlerin mezun oldukları eğitim düzeyleri ile çocuk istismar ve ihmali farkındalıkları arasında sadece cinsel istismar alt boyutu arasında olduğu üniversite mezunu ebeveynlerinde anlamlı bir farklılık saptanmıştır.

5.3. Öneriler

Yapılan çalışma sonucu ebeveynlerin çocuk istismar ve ihmaline yönelik farkındalıklarının artırılması için ;

- Anne ve babalar öncelikli olmak üzere çocuk bakımından sorumlu kişilere yönelik eğitimler artırılabilir.
- Okul öncesi eğitim kurumlarınca öğretmenler, devlet sosyal hizmet görevlileri ve ilgililerle oluşturulan heyetlerce ev ziyaretleri yapılabilir.
- Okul öncesi eğitim kurumlarında çeşitli etkinlik ve uygulamalarla aile bilinçlendirilebilir.
- Annelerin doğum öncesi ve doğum sonrası süreçlerinin kontrolü artırılarak ,süreci daha bilinçli geçirmeleri için sosyal hizmet kurumlarından ya da hekimlerden destek alınabilir.
- Ebeveynlerin ağırlıkta olduğu kurumlara el ilanı broşürler, Aile ve sosyal hizmetler bakanlığınca hazırlanan el kitapları ve kılavuzlar ulaştırılabilir.
- Araştırma Türkiye içerisinde farklı kültürel özellikler içeren bölgelerde tekrarlanabilir.

KAYNAKLAR

- Akbaba, M., 2022 Adli Tıp Bülteni 2022;27(2):201-206 Çocuğun Tekrarlayan Fiziksel İstismarında Hekim Yaklaşımının Önemi Ve Geciken Mahkeme Kararı Neticesinde Meydana Gelen Cinsel İstismar: Olgu Sunumu- Murat Akbaba, Aysun Baransel Isır, Mustafa Uğur Şaştım, Zekeriya Tataroğlu
- Aktaş, 2020. Türkiye’de Çocuğa Karşı Şiddet Durum Raporu 2020
- Aktay, M. (2020). İstismar Ve İhmalin Çocuk Üzerindeki Etkileri Ve Tedavisi. Gelişim Ve Psikoloji Dergisi, 1(2), 169-184.
- Akyüz, E. (2013). Çocuğun Bilgi Edinme Ve Zararlı Yayınlar Karşı Korunma Hakkı. I. Türkiye Çocuk Ve Medya Kongresi. Bildiriler Kitabı, 1. Sayfa:36
- Akyüz, E. (2013). Çocuk Hukuku. Ankara: Pegem Akademi
- Akyüz, E. (2016). Çocuk Hukuku Çocukların Hakları Ve Korunması. Pegem Akademi, 5.Baskı, Ankara.
- Akyüz, E. (2021). Çocuk Hukuku Çocuk Hakları Ve Korunması. Ankara: Pegem Akademi 8.Baskı
- Alikaşifoğlu, M., Erginoz, E., Ercan, O., Kaymak, D.A., Uysal, O. Ve İlter, O. (2006). Sexual Abuse Among Female High School Students İn Istanbul, Turkey. Child Abuse Neglect, 30, 247-255
- Alisinanoğlu, F., & BAĞCI, S. (2023). Erken Çocukluk Dönemindeki Çocukların Ebeveynlerinin Çocuk İhmal Ve İstismarına İlişkin Farkındalık Düzeyleri. Edebiyat Dilbilim Eğitim Ve Bilimsel Araştırmalar Dergisi, 2(1), 63-78
- Almuneef, M. (2021). Long Term Consequences Of Child Sexual Abuse İn Saudi Arabia: A Report From National Study. Child Abuse & Neglect, 116, 103967.
- Alparslan, A.H. (2014). Çocukluk Döneminde Cinsel İstismar. Kocatepe Tıp Dergisi, 15(2), 194-201.
- Altan, H., Budakoğlu, I., Şahin-Dağlı, F., & Oral, R. (2018). Measuring Awareness About Child Abuse And Neglect: Validity And Reliability Of A Newly Developed Tool-Child Abuse And Neglect Awareness Scale. The Turkish Journal Of Pediatrics, 60(4), 392-399. <https://doi.org/10.24953/Turkjpeds.2018.04.006>
- Altan, H., Dağlı, F., & Budakoğlu, I. (2020). The İmpact Of Child Abuse And Neglect Training On Knowledge And Awareness İn University Students. Marmara Medical Journal, 33(2), 48-53. <https://doi.org/10.5472/Marumj.738395>
- Ambarkova, V., Gavić, L., Ivanovski, K., Apostolska, S., Karakamcev, T., Demiri, E., ... & Ambarkov, J. (2023). Knowledge And Attitudes Towards Child Abuse And Neglect Among Dental Students From North Macedonia. Galician Medical Journal, 30(1), E202315. <https://doi.org/10.21802/Gmj.2023.1.5>

- Amerikan Psikiyatri Derneği (2013). Diagnostic And Statistical Manual Of Mental Disorders, 5th Edition: DSM5. New School Library
- Andersen, C. and Dolva, A. (2014). Children's perspective on their right to participate in decision-making according to the united nations convention on the rights of the child article 12. *Physical & Occupational Therapy in Pediatrics*, 35(3), 218-230. <https://doi.org/10.3109/01942638.2014.918075>
- Apaydın Cırık, V., GÜL, U., & AKSOY, B. (2022). Çocukların Ve Ebeveynlerin Çocuk Cinsel İstismarı Hakkındaki Bilgi Ve Tutumları: Kesitsel Bir Çalışma. *Türkiye Klinikleri Journal Of Nursing Sciences*, 14(2).
- Aslan, Y. (2021). Suça sürüklenen çocuklarla ilgili yapılan yayınların incelenmesi. *Anatolian Journal of Health Research*, Volume 2 Issue 3(Volume 2 Issue 3), 79-86. <https://doi.org/10.29228/anatoljhr.53877>
- Aslan, Y. (2021). Suça sürüklenen çocuklarla ilgili yapılan yayınların incelenmesi. *Anatolian Journal of Health Research*, Volume 2 Issue 3(Volume 2 Issue 3), 79-86. <https://doi.org/10.29228/anatoljhr.53877>
- Bach, M. & Demuth, C. (2018) Therapist's Experiences In Their Work With Sex Offenders And People With Pedophilia: A Literature Review. *Europe's Journal Of Psychology*, 14(2), 4498-514
- Bağ, Ö., & Alşen, S. (2017). Çocuk İzlem Merkezinde Cinsel İstismarın Değerlendirilmesi: Bir Merkezin Bir Yıllık Deneyimi. *Anatolian Journal Of Psychiatry/Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 18(1).
- Bahar G, Savaş HA, Bahar A (2009). Çocuk İstismarı Ve İhmali: Bir Gözden Geçirme. *Fırat Sağlık Hizmetleri Dergisi*, 4(12): 5165.
- Bartschat, S., Richter, C., Stiller, D. Ve Banschak, S. (2015). Sarsılmış Bebek Sendromu Vakasında Uzun Vadeli Sonuç. *Tıp, Bilim Ve Hukuk*, 56(2), 147-149. <https://doi.org/10.1177/0025802415581442>
- Baş, S. and BAŞ, S. (2023). Çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki kurulması konularında 7343 sayılı kanunla yapılan değişiklikler ve çocuk hakları perspektifinden bir değerlendirme. *Çukurova Üniversitesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, (3), 1-32. <https://doi.org/10.59399/cuhad.1212954>
- Başdaş, Ö. And Bozdağ, F. (2018). Hemşirelerin Çocuk İstismarı Ve İhmalinin Belirti Ve Risklerini Tanılama Durumlarının Belirlenmesi. *Mersin Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 11(3), 267-275. <https://doi.org/10.26559/Mersinsbd.394749>
- Bennett, N. Ve O'Donohue, W. (2014). Çocuk Cinsel İstismarında Tımarın Yapısı: Kavramsal Ve Ölçüm Sorunları. *Çocukların Cinsel İstismarı Dergisi*, 23(8), 957-976. <https://doi.org/10.1080/10538712.2014.960632>
- Berkmen, B. (2022). Examining The Awareness Levels Of Parents On Child Sexual Abuse. *Journal Of Indian Association For Child And Adolescent Mental Health*, 18(4), 348-357. <https://doi.org/10.1177/09731342231156498>

- Bernier, M. J., Hébert, M., & Collin-Vézina, D. (2013). Dissociative Symptoms Over A Year In A Sample Of Sexually Abused Children. *Journal Of Trauma & Dissociation*, 14(4), 455-472.
- Beyazıt, Utku, And Aynur BÜTÜN AYHAN. "Çocukların İhmal Edilme Durumlarının Sosyoekonomik Düzeye Göre Karşılaştırılması. Beyazıt Ve Bütün Ayhan, 2019: 107) " *Türkiye Klinikleri Journal Of Health Sciences* 4.2 (2019).
- Bilginer, Ç., Hesapcioglu, S., & Kandil, S. (2013). Çocukluk çağı cinsel istismarı: mağdur ve sanık açısından çok yönlü bakış / childhood sexual abuse: a multi dimensional look in terms of victims and perpetrators. *Dusunen Adam the Journal of Psychiatry and Neurological Sciences*. <https://doi.org/10.5350/dajpn2013260106>
- Burç, A., & Güdücü Tüfekci, F. (2015). Hemşirelerin Çocuk İstismarı Ve İhmalinin Belirti Ve Risklerini Tanılama Düzeyleri.
- Burt, M. R. And Estep R.E. Who Is The Victim? Definational Problems In Sexual Victimimization. *Victimology*. 1983, 6: 15-28
- Butchart, A. Ve Mikton, C. (2014). Global Status Report On Violence Prevention. Technical Report. World Health Organization.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç-Çakmak, E., Akgün, Ö., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2008). Bilimsel araştırma yöntemleri.
- Can, G. and Beyazıt, U. (2018). Çocuk istismarı potansiyelini yordayan faktörlerin incelenmesi. *Mediterranean Journal of Humanities*, 8(1), 87-99. <https://doi.org/10.13114/mjh.2018.385>
- Cansız, E. (2021). 3-6 Yaş Arası Çocuğa Sahip Annelerin Duygusal İstismar Potansiyelleri İle Ebeveyn Öz Yeterlilikleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Sivas
- Cesuroğlu, J., Menteşoğulları, E., & Yıldız, M. (2023). Çocuk Hukuku Ve Çocuk Haklarının Önemi Üzerine. *International Journal Of Social Science*, 7(29).
- Cırık, V., Gül, U., & Aksoy, B. (2022). Parents' and children's knowledge of and attitudes towards child sexual abuse: a cross-sectional study. *Türkiye Klinikleri Journal of Nursing Sciences*, 14(2), 321-331. <https://doi.org/10.5336/nurses.2021-85187>
- Crittenden PM, Ainsworth MDS: Child Maltreatment And Attachment Theory, In *Child Maltreatment: Theory And Research On The Causes And Consequences Of Child Abuse And Neglect*. Edited By Cicchetti D, Carlson VK. New York ,Cambridge University Press, 1989
- Çocuk Bakım Kuruluşlarında Çalışan Personele Yönelik İstismar İle Mücadele Rehber Kılavuz (Www.Aile.Gov.Tr) Erişim Tarihi: 05.03.2024
- Çocuklara Kötü Muamelenin Önlenmesi: Bu Konuda Harekete Geçilmesine Ve Kanıt Toplanmasına Yönelik Bir Kılavuz-© Uluslararası Çocuk Merkezi Derneği, 2016

- Çubuk, S., & Dilek, E. R. O. L. (2022). Erken Çocukluk Döneminde Çocuk Youtube İçerik Üreticilerinin Yayınladığı Videoların, Çocuğun Duygusal İstismarı Açısından İncelenmesi. *Kocaeli Üniversitesi Eğitim Dergisi*, 5(2), 453-474.
- Dedeler, M., Öpöz, T., & Öztürk, C. (2016). A Review About Childhood Sexual Abuse Treatment And Prevention Strategies. *Ayna Klinik Psikoloji Dergisi*, 3(1), 28-43. <https://doi.org/10.31682/Ayna.470637>
- Deleş, B. (2018). SARSILMIŞ BEBEK SENDROMU. *Izmir Democracy University Health Sciences Journal*, 1(3), 1-13.
- Dipankar Maiti And Victoria Sarvand (2022). Pedophilia-Social Shame At Present. *International Journal Of Psychiatric Nursing*, 9(1), 15-20. <https://doi.org/10.37506/İjpn.V9i1.18827>
- Dubowitz, H., Newton, R. R., Litrownik, A. J., Lewis, T. L., Briggs, E. C., Thompson, R., ... & Feerick, M. M. (2005). Examination Of A Conceptual Model Of Child Neglect. *Child Maltreatment*, 10(2), 173-189. <https://doi.org/10.1177/1077559505275014>
- Dursun, Y., & Atamtürk, E. (2023). 5395 Sayılı Çocuk Koruma Kanunu'na Yeni Bir Koruyucu Önleyici Tedbir Önerisi: Rekreasyon Ve Spor Tedbiri. *Tıbbi Sosyal Hizmet Dergisi*, (21), 172-190.
- Edwards., GA. (2015). Mimics Of Child Abuse: Can Choking Explain Abusive Head Trauma? *J Forensic Leg Med*; 35:33–37.
- Erdoğan, Ç. (2022). The Effect Of Training About Child Sexual, Physical And Emotional Abuse. *Child Abuse Review*, 32(2). <https://doi.org/10.1002/Car.2792>
- Erkan, I. (2018). Türkiye De Çocuk İstismarı Konusunda Yayınlanan Lisansüstü Tezlerinin Adli Bilimler Açısından Değerlendirilmesi. *Acıbadem Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 0-0. <https://doi.org/10.31067/0.2018.49>
- Erkol, Z., Cantürk, N., & Erkol, H. (2014). Two physical child abuse cases with lethal outcome [olumle sonuçlanan iki fiziksel çocuk istismarı olgusu]. *Medicine Science | International Medical Journal*, 3(2), 1277. <https://doi.org/10.5455/medscience.2013.02.8115>
- Erol >, D. and Çubuk>, S. (2022). Erken çocukluk döneminde çocuk youtube içerik üreticilerinin yayınladığı videoların, çocuğun duygusal istismarı açısından incelenmesi. *Kocaeli Üniversitesi Eğitim Dergisi*, 5(2), 453-474. <https://doi.org/10.33400/kuje.1135119>
- Esra, E. M. Ü. L., Özerdoğan, N., & Kılıç, K. N. Çocukluk Çağı Cinsel İstismarının Belirtileri, Açığa Çıkarılmasının Önündeki Engeller. *Selçuk Sağlık Dergisi*, 4(3), 520-538.
- Ferrara, P. And Ianniello, F. (2017). New Types Of Child Maltreatment: A Public And Social Emergency That Can No Longer Be Ignored. *Signa Vitae*, 13(1), 19. <https://doi.org/10.22514/Sv131.032017.18>
- Gallagher, A., Moreland, M., Watters, K., & Yalch, M. (2023). Relative Effects Of Childhood Trauma, İntimate Partner Violence, And Other Traumatic Life Events On Complex

Posttraumatic Stress Disorder Symptoms.. *Traumatology An International Journal*, 29(1), 57-64. <https://doi.org/10.1037/Trm0000379>

Gallion, H. R., Milam, L. J., & Littrell, L. L. (2016). Genital Findings In Cases Of Child Sexual Abuse: Genital Vs Vaginal Penetration. *Journal Of Pediatric And Adolescent Gynecology*, 29(6), 604-611.

Garbarino, J. (1977). The Human Ecology Of Child Maltreatment: A Conceptual Model For Research. *Journal Of Marriage And The Family*, 721-735.

Garbarino, J., Guttman, E., & Seeley, J.W. (1986). *The Psychologically Battered Child: Strategies For Identification, Assessment, And Intervention*. San Francisco, CA: Jossey-Bass Inc.

Glina, F., Carvalho, J., Barroso, R., & Cardoso, D. (2022). Lay People'S Myths Regarding Pedophilia And Child Sexual Abuse: A Systematic Review. *Sexual Medicine Reviews*, 10(4), 596-619. <https://doi.org/10.1016/J.Sxmr.2022.06.010>

Gülirmak, K. And Orak, O. (2020). Effectiveness Of Web-Based Distance Education For Parents In The Prevention Of Emotional Neglect And Abuse: A Randomized Controlled Study. *Perspectives In Psychiatric Care*, 57(2), 573-582. <https://doi.org/10.1111/Ppc.12580>

Günder, E. E., & Günder, İ. (2022). Çocuk Hakları Perspektifinden Sharenting: Hukuksal Yansımalar. *SSD Journal*, 7(33), 393-402.

Güner, C. K., Yavuz, H. Ö., & Dörtbudak, Z. (2016). Çocuk İstismarı-İhmal Vakalarıyla Karşılaşan Hemşirelerin Görüş Ve Uygulamaları. *Sağlık Akademisi Kastamonu*, 1(1), 39-55.

Güngör, A. (2021). *Sosyal Medyada Çocuk Hakları İhlali Ve Çocuk İstismarı: Instagram Anneleri* (Doctoral Dissertation, Ankara Hacı Bayram Veli University).

Hamzaoglu, N., Gölge, Z., & Türk, B. (2012). Assesment Of Medical Staff Awareness About Child Abuse And Neglect. *Turkish Journal Of Forensic Medicine*, 26(2), 86-96. <https://doi.org/10.5505/Adlitip.2012.36349>

Hamzaoglu, N., Gölge, Z., & Türk, B. (2012). Assesment of medical staff awareness about child abuse and neglect. *Turkish Journal of Forensic Medicine*, 26(2), 86-96. <https://doi.org/10.5505/adlitip.2012.36349>

Hendaus, M., Al-Khuzaei, A., Hamad, S., Samarah, O., & Selim, B. (2020). Child Abuse And Neglect In A Rapidly Developing Country: Parents' Perspectives. *Pediatrics*, 146(1_Meetingabstract), 6-7. <https://doi.org/10.1542/Peds.146.1ma1.6b>

<https://doi.org/10.1002/14651858.Cd011775.Pub2>

İnan, Maruf Buğra, 2023 Ebeveynlerin Anne-Babalarına Bağlanma Stillerinin İhmal İstismar Farkındalığına Etkisinin Sosyal Hizmet Bakış Açısıyla İncelenmesi / Investigation Of The Effects Of Attachment Styles Of Parents On Neglect And Abuse Awareness From A Social Work Perspective. Başkent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü / Sosyal Hizmet Ana Bilim Dalı / Sosyal Hizmet Bilim Dalı-Yüksek Lisans Tezi

- Jackson, A. M., & Deye, K. (2015). Aspects Of Abuse: Consequences Of Childhood Victimization. *Current Problems İn Pediatric And Adolescent Health Care*, 45(3), 86–93.
- Kahraman, P. B., & Çubukçu, A. (2019). Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Annelerinin İstismar Düzeyleri, Ebeveyn Tutumları ve Çocuklarının Davranış Problemleri Arasındaki İlişki. *OPUS International Journal Of Society Researches*, 10(17), 1304-1331.
- Karabulut, A. G. (2018). Okul Öncesi Eğitimine Devam Eden 5-6 Yaş Çocukların Sosyal Becerileri ile Ebeveynlerinin İhmalci Davranışları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi (Master's Thesis, Eğitim Bilimleri Enstitüsü).
- Karadağ, F., Özdemir, D. F., Evinç, G., Var, E. Ç., & Özbesler, C. (2020). İhmal Edilen Çocukların Annelerinin Özellikleri: Ev Gözlemi ile Annelerin Bakım Düzeylerinin Değerlendirilmesi. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 31(3), 1080-1101.
- Karameşe, O. (2018). Kocaeli Üniversitesi Tıp Fakültesi Adli Tıp Anabilim Dalı'na Gönderilen Enstest Olgularının Değerlendirilmesi.
- Karasar, N. (2012). Bilimsel Araştırma Yöntemi. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Karataş, K., Aslan, H., Öztürk, A. B., & Albayrak, H. (2020). Cinsel İstismara Maruz Kalan Türk Vatandaşı ve Mülteci Çocukların Durumu. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 20(4), 107-132.
- Kılıç, A., & Özçetin, M. (2018). Çocuk İstismarı ve İhmalini Önlemede Kanıta Dayalı Yaklaşımlar. *Firat Tıp Dergisi*, 23(3). 107-112
- Kiliç, A. and Tekin, H. (2019). Opinions of social workers on the quality of services provided for cases of neglect and abuse in child protection units.. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 30(3), 843-865. <https://doi.org/10.33417/tsh.622575>
- Knack N, Winder B, Murphy L, Fedoroff Jp. Primary And Secondary Prevention Of Child Sexual Abuse. *Int Rev Psychiatry*. 2019;31(2): 181-94. [Crossref] [Pubmed]
- Kurtça, T. (2022). Çocuk Cinsel İstismarını Önleme Programlarında Ebeveyn Eğitimi. *Psikiyatride Guncel Yaklasimler - Current Approaches İn Psychiatry*, 14(2), 247-254. <https://doi.org/10.18863/pgy.983264>
- Kurtça, T. (2022). Çocuk cinsel istismarını önleme programlarında ebeveyn eğitimi. *Psikiyatride Guncel Yaklasimler - Current Approaches in Psychiatry*, 14(2), 247-254. <https://doi.org/10.18863/pgy.983264>
- Lalayants, M. And Prince, J. (2015). Child Neglect And Onset Of Substance Use Disorders Among Child Welfare-Involved Adolescents. *Child Abuse Review*, 25(6), 469-478. <https://doi.org/10.1002/Car.2372>
- Leeb, R., Lewis, T., & Zolotor, A. (2011). A Review Of Physical And Mental Health Consequences Of Child Abuse And Neglect And Implications For Practice. *American Journal Of Lifestyle Medicine*, 5(5), 454-468. <https://doi.org/10.1177/1559827611410266>

- Logan-Greene, P. And Jones, A. S. (2017). Predicting Chronic Neglect: Understanding Risk And Protective Factors For Cps-Involved Families. *Child & Family Social Work*, 23(2), 264-272. <https://doi.org/10.1111/Cfs.12414>
- Macmillan HL, Wathen CN, Barlow J, Et Al. Interventions To Prevent Child Maltreatment And Associated İmpairment. *Lancet* 2009; 373: 250-66.
- Malpani, S., Arora, J., Diwaker, G., Kaleka, P. K., Parey, A., & Bontala, P. (2017). Child Abuse And Neglect: Do We Know Enough? A Cross-Sectional Study Of Knowledge, Attitude, And Behavior Of Dentists Regarding Child Abuse And Neglect İn Pune, İndia. *The Journal Of Contemporary Dental Practice*, 18(2), 162-169. <https://doi.org/10.5005/Jp-Journals-10024-2009>
- Mathews B, Pacella R, Dunne Mp, Simunovic M, Marston C. Improving Measurement Of Child Abuse And Neglect: A Systematic Review And Analysis Of National Prevalence Studies. *Plos One*. 2020;15(1):E0227884. [Crossref] [PubMed] [Pmc]
- Mathews, B., Pacella, R., Scott, J. G., Finkelhor, D., Meinck, F., Higgins, D. J., ... & Dunne, M. P. (2023). The Prevalence Of Child Maltreatment İn Australia: Findings From A National Survey. *Medical Journal Of Australia*, 218, S13-S18.
- McCarthy, K. (2015). Health problems of early Childhood. Wong's nursing care of infants and children. Elsevier Mosby; s.557
- Meraki, Selin, Esra ÇALIK VAR. "Alt-Sosyo Ekonomik Düzeye Sahip Ailelerin Çocuk İstismarı ve İhmali Konusunda Farkındalık Düzeylerinin İncelenmesi." *Türkiye Sağlık Bilimleri ve Araştırmaları Dergisi* 1.3 (2019): 1-12.
- Mete, B. K., & Bilge, F. (2018). Çocuk İstismarı: Stres, Aile İşlevselliği, Sosyal Yalıtım, Kabul/Red. *Turkish Psychological Counseling And Guidance Journal*, 8(51), 213-246.
- Meyer, S., Yu, G., Rieders, E., & Stark, L. (2020). Child labor, sex and mental health outcomes amongst adolescent refugees. *Journal of Adolescence*, 81(1), 52-60. <https://doi.org/10.1016/j.adolescence.2020.04.002>
- Mian, MN, Shah, J., Dalpiaz, A., Schwamb, R., Miao, Y., Warren, KL, ... & Khan, SU (2015). Sarsılmış Bebek Sendromu: Bir İnceleme. *Fetal Ve Pediatrik Patoloji*, 34(3), 169-175. <https://doi.org/10.3109/15513815.2014.999394>
- Mills, R., Scott, J. G., Alati, R., O'Callaghan, M., Najman, J. M., & Strathearn, L. (2013). Child Maltreatment And Adolescent Mental Health Problems İn A Large Birth Cohort. *Child Abuse & Neglect*, 37(5), 292-302. <https://doi.org/10.1016/J.Chiabu.2012.11.008>
- Milot, T., St-Laurent, D., & Éthier, L. (2015). Intervening with severely and chronically neglected children and their families: the contribution of trauma-informed approaches. *Child Abuse Review*, 25(2), 89-101. <https://doi.org/10.1002/car.2376>
- Modelli, M. E., Galvão, M. F., & Pratesi, R. (2012). Child Sexual Abuse. *Forensic Science International*, 217(1-3), 1-4.

- Mulder, T., Kuiper, K., Put, C., Stams, G., & Assink, M. (2018). Risk factors for child neglect: a meta-analytic review. *Child Abuse & Neglect*, 77, 198-210. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2018.01.006>
- Murat, A. K. D. İ. (2016). Ana-Babanın Çocuğun Fotoğraf Ve Görüntülerinin Sosyal Medyada Yayınlanmasından Doğan Sorumluluğu. *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, 22(3), 123-144.
- Narang, SK, Fingarson, AK, Lukefahr, JL, Sirotnak, A., Flaherty, EG, Gavril, CAR, ... & Palusci, VJ (2020). Bebeklerde Ve Çocuklarda Kötü Niyetli Kafa Travması. *Pediatric*, 145(4). <https://doi.org/10.1542/Peds.2020-0203>
- Newbury, J. B., Arseneault, L., Moffitt, T. E., Caspi, A., Danese, A., Baldwin, J. R. Ve Fisher, H. L. (2018). Measuring Childhood Maltreatment To Predict Early-Adult Psychopathology: Comparison Of Prospective Informant-Reports And Retrospective Self-Reports. *Journal Of Psychiatric Research*, 96, 57–64.
- Nuhu, F. And Nuhu, S. (2010). Opinions And Attitudes Of Some Parents In Ilorin, North-Central Nigeria, Towards Child Abuse And Neglect. *South African Journal Of Psychiatry*, 16(1), 6. <https://doi.org/10.4102/Sajpsychiatry.V16i1.221>
- Ogelman, H., Erdentuğ, F., Aytaç, P., Akdeniz, Ö., Güner, M., & Ese, V. (2016). Türkiye ve kuzey kibris'ta yaşayan okul öncesi dönem çocuklarının oyun davranışları. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 19(36), 259-272. <https://doi.org/10.31795/baunsobed.645209>
- Orhan, G. (2021). Çocuk koruma sistemi içerisinde jandarmanın işlevi ve mağdur çocuğa yaklaşımı. *Güvenlik Bilimleri Dergisi*, 10(3), 53-76. <https://doi.org/10.28956/gbd.1010869>
- Özdemir, S. (2017). Effects of the warfare on children, health and hope. *Türkiye Klinikleri Journal of Nursing Sciences*, 9(4), 322-328. <https://doi.org/10.5336/nurses.2017-54929>
- Özer, H. (2024). Knowledge And Experience Of Pediatricians And Pedodontists In Identifying And Managing Child Abuse And Neglect Cases. *Medicine*, 103(12), E37548. <https://doi.org/10.1097/Md.00000000000037548>
- Özkan, G. (2022). Ekolojik Sistem Yaklaşımı Açısından Çocuk İhmal Ve İstismarında Bireysel, Ailesel Ve Çevresel Risk Faktörlerinin Değerlendirilmesi. *Uluslararası Sosyal Bilimler Akademisi Dergisi*, 4(8), 217-240.
- Özmen R. Anayasa TCK-CMK ve İnfaz Kanunu. 47. Baskı. Ankara: Seçkin Yayıncılık; 2016. s.218
- Özmen, B. (2021). Çocuk İhmal Ve İstismarı İle İlgili Yasal Düzenlemelerin Sosyoloji Analizi (Master's Thesis, İstanbul Gelişim Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü).
- Öznur Muz, F. N. (2014). Gazi Üniversitesi Çocuk Koruma Merkezinde İzlenen Münchausen By Proxy Sendromu Olguları.

- Parvin, T., Nagarajan, P., Kattimani, S., Chandrasekaran, V., & Seth, R. (2023). Child Sexual Abuse Awareness Among Parents Visiting Pediatric Outpatient Hospital Services.. <https://doi.org/10.21203/rs.3.rs-2409032/v1>
- Paslı, F. (2019). Çocuğa Yönelik Cinsel İstismar Deneyiminin Mikro Ve Mezzo Sistemler Açısından İncelenmesi. *Toplum Ve Sosyal Hizmet*, 30(2), 463-492.
- Pekdoğan, S. (2016). Annelerin İstismar Potansiyellerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Ege Eğitim Dergisi*, 2(17), 425-425. <https://doi.org/10.12984/eggefd.280752>
- Pérez-Fuentes, G., Olfson, M., Villegas, L., Morcillo, C., Wang, S. Ve Blanco, C. (2013). Çocuklarda Cinsel İstismarın Yaygınlığı Ve İlişkileri: Ulusal Bir Çalışma. *Kapsamlı Psikiyatri*, 54(1), 16-27. <https://doi.org/10.1016/J.Comppsy.2012.05.010>
- Polat, O. (2015). Şiddet, Ankara: Seçkin Yayınevi
- Polat, O. (2019), Çocuk İstismarı-1 Tanımlar Seçkin Yayınevi 3. Baskı Ankara 2019
- Polat, O. (2019), Çocuk İstismarı-2 Önleme Ve Rehabilitasyon Seçkin Yayınevi Güncellenmiş 2. Baskı Ankara 2019
- Prock, L. A. (2015). Acts Of Omission: An Overview Of Child Neglect. *Childhood Adversity And Developmental Effects*, 35-56. <https://doi.org/10.1201/B18372-7>
- Quayle, E. And Koukopoulos, N. (2018). Deterrence Of Online Child Sexual Abuse And Exploitation. *Policing: A Journal Of Policy And Practice*, 13(3), 345-362. <https://doi.org/10.1093/Police/Pay028>
- Ramazani, N. (2014). Child Dental Neglect: A Review. *International Journal Of High Risk Behaviors And Addiction*, 3(4). <https://doi.org/10.5812/ijhrba.21861>
- Roberts, J., & Infirmiry, R. D. (1999). Çocuğunuz Cinsel İstismara Maruz Kaldığı Zaman Ne Yapılabilir. Çev. Zuhal Orhun Çocuk İstismarını Önleme Derneği, Ankara.
- Rosenthal, C. M., Parker, D. M. Ve Thompson, L. A. (2022). Racial Disparities İn Child Abuse Medicine. *JAMA Pediatrics*, 176(2), 119-120
- Sağlam, M., & Neriman, A. R. A. L. (2016)., *Dergipark Cilt: 1 Sayı: 2, 43 - 56, 01.12.2016* Tarihsel Süreç İçerisinde Çocuk Ve Çocukluk Kavramları. *Çocuk Ve Medeniyet*, 1(2), 43-56.
- Schimmenti, A. And Bifulco, A. (2013). Linking Lack Of Care İn Childhood To Anxiety Disorders İn Emerging Adulthood: The Role Of Attachment Styles. *Child And Adolescent Mental Health*, 20(1), 41-48. <https://doi.org/10.1111/Camh.12051>
- Schneider, C. (2016). Recognizing and respecting the rights of children with disabilities in the classroom. *International Journal of Education*, 8(3), 1. <https://doi.org/10.5296/ije.v8i3.9444>

- Seferoğlu, E., Sezici, E., & Yigit, D. (2019). Hemşirelik Öğrencilerinin Çocuk İstismarı Ve İhmalinin Belirti Ve Risklerini Tanılama Düzeyleri. *Opus Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*. <https://doi.org/10.26466/Opus.511405>
- Serin, H. (2019). Sosyal Medyada Çocuk Hakları İhlalleri: Ebeveynler Ve Öğretmenler Farkında Mı?. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 20, 1005-1031.
- Sezici, E., Seferoğlu, E., & Yiğit, D. (2019). The effect of training on the levels of diagnosing symptoms and risks of child abuse and neglect in midwifery students. *Türkiye Klinikleri Journal of Nursing Sciences*, 11(3), 255-261. <https://doi.org/10.5336/nurses.2019-64782>
- Smitt, H., Mintjes, N., Hovens, R., Leeuw, J., & Vries, T. (2018). Severe Caries Are A Clue For Child Neglect: A Case Report. *Journal Of Medical Case Reports*, 12(1). <https://doi.org/10.1186/S13256-018-1639-6>
- Sofuoğlu, Z. and Nalbantçılar, S. (2018). Comparison of characteristics of judicial child abuse cases directed to hospitals and child abuse cases detected by health care professionals. *Journal of Dr Behcet Uz Children S Hospital*. <https://doi.org/10.5222/buchd.2018.77045>
- Spratt, E., Friedenberg, S., LaRosa, A., Bellis, M., Macias, M., Summer, A., ... & Brady, K. (2012). The effects of early neglect on cognitive, language, and behavioral functioning in childhood. *Psychology*, 03(02), 175-182. <https://doi.org/10.4236/psych.2012.32026>
- Stalker, K., Taylor, J., Fry, D., & Stewart, A. B. (2015). A Study Of Disabled Children And Child Protection In Scotland—A Hidden Group?. *Children And Youth Services Review*, 56, 126-134.
- Steinberg, S. B. (2016). Sharenting: Children's Privacy In The Age Of Social Media. *Emory Lj*, 66, 839.
- Stith, S., Liu, T., Davies, L., Boykin, E., Alder, M., Harris, J., ... & Dees, J. (2009). Risk Factors In Child Maltreatment: A Meta-Analytic Review Of The Literature. *Aggression And Violent Behavior*, 14(1), 13-29. <https://doi.org/10.1016/J.Avb.2006.03.006>
- Strathearn, L., Giannotti, M., Mills, R., Kisely, S., Najman, J., & Abajobir, A. (2020). Long-Term Cognitive, Psychological, And Health Outcomes Associated With Child Abuse And Neglect. *Pediatrics*, 146(4), E20200438. <https://doi.org/10.1542/Peds.2020-04>
- Sulimany, A., Alsamhan, A., Alawwad, A., Aqueel, M., Alzaid, N., Bawazir, O., ... & Hamdan, H. (2021). Knowledge Levels And Educational Experiences Among Dental Graduates In Saudi Arabia Regarding Child Abuse And Neglect: A National Study. *Children*, 8(9), 724. <https://doi.org/10.3390/Children8090724>
- Tamon, H., Suto, M., Ogawa, K., Takehara, K., & Tachibana, Y. (2022). Interventions For Expectant And New Parents Designed To Prevent Child Abuse And Neglect In At-Risk Families: Protocol For A Systematic Review And Meta-Analysis.. <https://doi.org/10.21203/RS.3.RS-801036/V2>

- Tansel, Bülent, Çocuk cinsel İstismarı Tanımlar, Temel Kavramlar ve Psiko-sosyal Yaklaşımlar, Öz Baran Ofset, Lyon, Aralık, 2017; 20-39
- Taşçı A. İ. (2017). Cinsiyet Eğitimi. İstanbul: Betim Kitaplığı. Çocukların İhmal Edilme Durumlarının Sosyoekonomik Düzeye Göre Karşılaştırılması. Türkiye
- Thapa, T., Pun, K., Raut, K., Silwal, K., & Chaudhary, R. (2018). Awareness On Girl Child Abuse Among Mothers Of A Selected Community. Journal Of Nepal Medical Association, 56(213), 866-870. <https://doi.org/10.31729/Jnma.3758>
- Tıraşçı, Y., & Gören, S. (2007). Çocuk İstismarı Ve İhmali. Dicle Tıp Dergisi, 34(1), 70-74.
- Topçu, S. (2018). Çocuk ve Sanal Ortam. Kocatepe Tıp Dergisi, 19(1), 27-33.
- Tüccar, 2023. Çocuklarda İhmal ve İstismar Dr. Esin TÜCCAR. Efe Akademik Yayıncılık Fatih İstanbul, 2023
- Türkkan, T., Odacı, H., & Bülbül, K. (2021). Çocuk istismarı ve ihmali anlamak: ekolojik bir yaklaşım. Toplum Ve Sosyal Hizmet, 32(2), 709-728. <https://doi.org/10.33417/tsh.847467>
- Türkkan, T., ODACI, H., & Bülbül, K. (2021). Çocuk İstismarı Ve İhmali Anlamak: Ekolojik Bir Yaklaşım. Toplum Ve Sosyal Hizmet, 32(2), 709-728.
- Uğur, Ç. S. (2018). Türkiye’de Çocuk Koruma Politikaları: Sosyal Ve Ekonomik Destek Hizmetinin Rolü. Aile, Çalışma Ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı. Yayımlanmamış Uzmanlık Tezi, Ankara.
- UNICEF (2017). A Familiar Face: Violence In The Lives Of Children And Adolescents. New York : UNICEF. <https://Data.Unicef.Org/Resources/A-Familiar-Face/>
- Üstündağ, A. (2022). Ebeveynlerin Duygusal İstismara Yönelik Bilgi Düzeylerinin Belirlenmesi Ve Bilinçlendirilmesi. Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, (30), 154-171.
- Üstündağ, A., Şenol, F., & Mağden, D. (2015). Ebeveynler Çocuk İstismarına Yönelik Bilgi Düzeylerinin Belirlenmesi Ve Bilinçlendirilmesi. Hacettepe University Faculty Of Health Sciences Journal.
- Van Der Kloet, D., Merckelbach, H., Giesbrecht, T., & Lynn, S. J. (2012). Fragmented Sleep, Fragmented Mind: The Role Of Sleep In Dissociative Symptoms. Perspectives On Psychological Science, 7(2), 159-175.
- Varadan, S. (2019). The principle of evolving capacities under the un convention on the rights of the child. The International Journal of Children S Rights, 27(2), 306-338. <https://doi.org/10.1163/15718182-02702006>
- Walsh, K., Eggins, E., Hine, L., Mathews, B., Kenny, M., Howard, S., ... & Vagenas, D. (2022). Child Protection Training For Professionals To Improve Reporting Of Child Abuse And Neglect. Cochrane Database Of Systematic Reviews, 2022(7).

- Yates, G. Ve Bass, C. (2017). The Perpetrators Of Medical Child Abuse (Munchausen Syndrome By Proxy) A Systematic Review Of 796 Cases. *Child Abuse & Neglect*, 72, 45-53.
- Yerliyurt, N. and Ersoy, M. (2021). Okul öncesi eğitim programı ile ilgili dergipark'ta yayımlanan makalelerin incelenmesi: 2013-2020. *Opus Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 17(37), 4104-4153. <https://doi.org/10.26466/opus.866620>
- Yıldırım, Y. (2019). Demographic Family Structure İn Ayıntab (Aintap) According To Court Records: Number Of Spouses And Children (1839-1876). *Gaziantep University Journal Of Social Sciences*, 18(1), 366-379. <https://doi.org/10.21547/Jss.374165>
- Young, R., Lennie, S. C., & Minnis, H. (2011). Children's Perceptions Of Parental Emotional Neglect And Control And Psychopathology. *Journal Of Child Psychology And Psychiatry*, 52(8), 889-897. <https://doi.org/10.1111/J.1469-7610.2011.02390.X>
- Yuluğ, E. Cinsel İstismara Uğrayan Çocuklarda İnternet Bağımlılığı, Siber Mağduriyet Ve Psikososyal Değerlendirme. *Çocukta Fiziksel İstismar Türkiye Klinikleri J Child Psychiatry-Special Topics* 2017;3(3):175-80
- Yüksel, H., & Yüksel, M. (2014). Çocuk İhmali Ve İstismarı Bağlamında Türkiye'de Çocuk Gelinler Gerçeği. *Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(2), 1-24.
- Yüzügüldü, M. (2021). Ebeveynlerin Çocuk Yetiştirmeye Yönelik Tutumları İle Çocuk İstismarı Ve İhmali Hakkında Bilgi Ve Farkındalık Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Üsküdar Üniversitesi / Sağlık Bilimleri Enstitüsü / Çocuk Gelişimi Ana Bilim Dalı / Çocuk Gelişimi Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi*
- Zorluoğlu Yılmaz, A. (2021). Sharenting ve Velayet Hakkının Sınırları. *Selcuk Law Review/Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 29(4).
- Kara Ö, Çalışkan D, Suskan E. Ankara İlinde Görev Yapan Çocuk Asistanları, Uzmanları Ve Pratisyen Doktorların Çocuk İstismarı Ve İhmali Konusunda Bilgi Düzeyleri Ve Yaklaşımlarının Karşılaştırılması. *Türk Pediatri Arşivi* 2014; 49: 57-65

İnternet Kaynakları

- <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/child-maltreatment>
- <https://www.aile.gov.tr/eyhgm/mevzuat/ulusal-mevzuat/anayasa>
- www.mevzuat.gov.tr
- <https://news.google.com/newspapers?nid=1876&dat=20041006&id=c28paaaa1baj&pg=1890,2441358&hl=en>
- <https://www.indyturk.com/>
- <https://www.aile.gov.tr/chgm/teskilat-yapisi/kurum-hakkinda/> Erişim. Tarihi: 12.04.2024
- (<https://www.aile.gov.tr/ssc/cocuk-hizmetleri-genel-mudurlugu/cocuk-destek-merkezleri-evleri-haklari/> Erişim tarihi: 12.04.2024)
- www.cocukhaklariizleme.org
- <https://www.unicefturk.org/yazi/unicef-raporlari>
- <https://cocukhaklari.barobirlik.org.tr/>
- <https://data.tuik.gov.tr/bulten/index?p=guvenlik-birimine-gelen-veya-getirilen-cocuk-istatistikleri-2022-49662>
- www.mevzuat.gov.tr
- <https://ispcan.org/>
- www.sakaryabarosus.org.tr
- <http://www.ciioder.org/>

EKLER

